AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

BRIS TÜRKTÜR
Cemiyeti nasıl kuruldu

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Sene : 2, Cilt: VI, Sayı: 92

Rüzgarlı Sok. Ovehan
Kat : 3 Daire : 7
P. K. 582 — Ankara

Tel : 15221 (Başyazar)
18992 (Yazı İşleri ve İdare)

Fiatı : 60 Kuruş

*

İmtiyaz Sahibi :

Metin TOKER

*

Umumi Neşriyat Müdürü :
Cüneyt ARCA YÜREK

*

Bu nüshada yazı işlerini fiilen idare eden mes'ul Müdür :

Yusuf Ziya ADEMHAN

Teknik Sekreter :
M. Nevzat ÜNLÜ

*

Karikatür :
TURHAN

*

Fotoğraf :
Hüseyin EZER
ASSOCIATED PRESS
TÜRK HABERLER AJANSI

*

Klişe :

Doğan Klişe ATELYESİ

*

Abone Şartları :

3 aylık	(12 nüsha) :	6 lira
6 aylık	(25 nüsha) :	12 lira
1 senelik	(52 nisha) :	24 lira

*

İlan Şartları :

4 renkli arka kapak (Tam sayfa) : 250 lira
Kapak içi 300 lira metin sayfaları Santimi 4 lira

*

Dizildiği ve basıldığı yer :

Yeni Matbaa — Ankara

Kapak Resmimiz:

Prof. F. K. Gökay

Esrarengiz vali

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Bir haftadan beri hayat, Türkiyede felce uğramış bulunuyor. Bilhassa İstan bulda günlük yaşayışımızın'en tabii icapları zedelendi. Yolları karlar kapladı ve biz bunları kaldıramadık. Fırınlara tahaccüm oldu, ekmek sıkıntısı başgösterdi ve biz bunu önliyemedik. Yer yer elektrikler kesildi ve biz tamir edemedik. Hava gazının takati azaldı ve biz kuvvetlendiremedik.. Vapur, tren seferleri sekteye uğradı ve biz düzeltemedik. Telefonlar günlerce konuşmaz oldu ve biz konuşturamadık. Sanki ispat etmek istiyorduk ki kar ancak medeni memleketlerin süsüdür.

İktidarın bütün bunlardan dolayı - muhalefeti itham edecek kadar şaşırmış olduğunu kabul etmek zordur - kabahati basının sırtına yüklemesi kabildir. Muhalefet de tedbirsizliğinden dolayı elbette ki iktidarı suçlandıracaktır. Ama karşılıklı çekişmelerden ziyade memleketin ve bizlerin umumî vaziyetimizin üzerine bir nebze eğilirsek yağan karın zararı yanında kendimize bir de kâr çıkarırız. .

Her şeyden evvel kabul etmek lâzım ki, "Türkün aklı sonradan gelir*' darbımeselini haklı gösterecek şekilde tedbirsiz davrandık. Karın ilk yağdığı anda alınması gereken kararları, dizimize kadar battıktan sonra düşündük, İtstanbulda ancak pazartesi günüdür ki polisler ev ev, dükkân dükkân dolaşıyor ve herkesi ikametgâhının veya işyerinin önünü temizlemeye davet ediyordu. Halbuki atam çoktan olmuştu. Bu yüzdendir ki valinin, muhteşem Cadillac'ı içinde yaptığı cakalı teftişler beklenen faydayı vermedi. Ama her meselede böyle davranmıyor, ancak sıkıştıktan sonra çabalamaya başlamıyor muyuz? Batıda ise tedbir, eğer felâket zelzele, yangın veya su baskını gibi ani değilse çok zaman hadiseye tekaüdüm ediyor. Karın başladığı anda temizlik hareketlerine girişseydik dizimize kadar batmazdık; zira kar dizimize kadar çıkmazdı. Hadiseleri evvelden görmek, ona göre tedbirler almak gafil avlanmamak! Memleket idare etmek gibi şehir idare etmenin muvaffakiyet sihri de bu olsa gerek.

Ekmek sıkıntısı da aynı ikmalin neticesidir. Tecrübeyle sabittir ki halkımız bu gibi hallerde daima telâşlanır. Bir alacağına üç alır. Eğer istihlak ona göre hesaplanıp, piyasaya çıkarılan ekmek miktarı o seviyede olsaydı telâş beyhude bir telâş olurdu ve fırınların önünde saatlerle kuyruk yapmak eziyetinden vatandaş kurtulurdu. Ekmeğe akın, karlı havalarda bilhassa İstanbullunun bir adeti haline gelmiştir. Kabahatin vatandaşta mı, yoksa idarede mi olduğunu araştırmak tavuğun mu yumurtadan yoksa yumurtanın mı tavuktan çıktığı sualine benzer ve aslına bakarsanız bir faydası da yoktur. Faydalı olan bu realiteyi göz önünde tutmak ve ona göre tedbir almaktı.

Elektriklerin kesilmesi, havagazının kuvvetini kaybetmesi, telefonların susması teknik arızalar olarak vasıflandırılabilir. Üstelik itiraf etmek lazımdır ki, tipi mutadın üstünde bir şiddette olmuştur. Ama ihtiyat kifayetsizliği nasıl gözden kaçabilir ki? Elektrik idaresi de, havagazı idaresi de, telefon idaresi de son derece gafil avlanmışlar. Telefon başmüdürlüğüne yapılan şikâyetleri ağlamaklı bir ses:

"— Her yerde vaziyet aynı, her yerde arıza var efendim.. Ne yapalım?" diye cevaplandırmıştır. Bu, acizden başka nedir ki?

Sonra millete mütemadiyen "Kalkınma" masalları okuyan, "görülmemiş cihazlanma" dan bahseden organlara sahip bir iktidar ilk fırtınada şehri günlerle ve günlerle elektriksiz, telefonsuz bırakmamalıydı. Tabii bu, kar yağdıktan sonra değil, kar yağmadan evvel alınması gereken tedbirlerle olurdu. Muhtelif ihtimaller düşünülerek hesaplanan icraat sayesinde aksaklıklar süratle bertaraf edilebilirdi. Ama günü gününe yaşayan, benzinini bile peşin verebileceği miktarda tedarik edebilen bir memlekette idareden kar yağması ihtimalini düşünmesi nasıl istenilebilir? Kıssadan çıkarılabilecek hisse bir tipinin iktidar balonlarım iğne yemiş gibi söndürmüş olmasıdır. Bundan sonra konuşurken biraz daha ihtiyatlı ve ölçülü konuşmak lâzımdır. Yoksa adama "İstanbula yağan karı unuttun mu?" deyiverirler. Hangi kalkınma, hangi cihazlanma? Halbuki iktidarın değişmesinin akabinde tutulan yolda aklı başında adımlarla ilerlenebilseydi bugün memleketin manzarası sadece Zafer gazetesinin sütunları üzerinde değil, aslında da değişik olurdu. Bir memleket ki en büyük şehrinde iki karış kar yağdı mı hayat durur, o memleketin idaresinden mesul olanlar pak S fazla gerinmemelidirler.

Bunun yanında vatandaş olarak hepimizin ezeli kusurunu belirtmemenin imkânı mı var? Herkes kapısının önünü temizlerse şehirler nasıl tertemiz olursa, kar yağınca herkes kendi üzerine düşeni yapsa aksaklıkların bir çoğu önlenirdi. Ama bu yüksek bir "cemiyet hayatı alışkanlığı" m icap ettirir. Desenize, ona malik bulunsaydık rejimimiz bugünkü rejim mi olurdu ?

Saygılarımızla
AKİS

YURTTA OLUP BİTENLER

Hükümet

Bütçe nutku muharebesi

Bu hafta Ankarada hemen hiç kimsenin farkına varmadığı ,sesiz fakat o nisbette amansız bir savaş cereyan ediyordu.Savaş hayli zamandır süren bir harbin parçası mahiyetindeydi.Fakat pek çok şey gösteriyordu ki taraflar kat'i bir neticeye varmağa gayret ettiklerinden mücadele adeta bir meydan muharebesi mahiyetini almıştı.Çarpışanlar kudretli Başbakanlık ile istikbal vaad eden Maliye Bakanlığı idi. Ortada ise Bütçe vardı.Kimin kazanıp kimin baş eğdiği önümüzdeki haftanın ortalarında belli olacaktır.

Yeni yıl bütçesine ait müzakereler Türkiye Büyük Millet Meclisinin umumi heyetinde ekseriya şubat ayının 15'i civarında başlar.Adet maliye Bakanının bu müzekereleri uzun ve etraflı bir nutukla açıklamasıdır.Nutuk iktidar için o kadar ,mühimdir ki geçen seneye kadar Hasan Polatkanın konuşmaları radyo vasitasiyle aynen ve doğrudan doğruya Meclisten memlekete verilirdi.Gerçi o zamanki bahar havası içinde Başbakan Adnan Menderes C.H.P.nin itirazı üzerine bundan vaz geçileceğini temin etmişti:fakat bir sene evvelki vaadlerin unutulması işten bile dağildir.Zaten işin mühim tarafını da bunada aramamak lazımdır.Yeni maliye Bakanı Nedim Ökmenin bütçeyi takdim nutku eski Maliye Bakanı Hasan Polatkan'nın bütçeyi takdim nutuklarının havasını mı taşıyacaktır, yoksa yeni bakan ,bütçe komisyonunun-da takip ettiği usulü mü tekrarlıyacaktır? Hasan Polatkan stili nutuklar. Menderes hükümetlerinin iktisadi ve mali politikalarının toptan müdafaasıydı.Bu nutuklarda altı yıldan beri duyduğumuz kelimeler,tabirler, hatta Başbakana ait olduğu bilinen terkipler bol bol yer alır,Menderes I, Menderes II, Menderes III, ün icraatı var güçle savunulur, böylece onların mesuliyeti paylaşılır,büyük dönüşler "doğruyu görme fazileti" halinde takdim edilir, arkada bıraktığımız devrin panoraması çizilir, tabii C.H.P. her türlü ithama lâyık görülür, Menderes hükümetlerinin bütün sahalarda akla gelebilecek politikaların en iyisini takip ettiği bildirilerek memleketin hiç bir ciddî sıkıntısının bulunmadığı ilan olunurdu. Nedim Ökmen ise yeni yıl bütçesiyle alâkalı olarak Bütçe, Komisyonunda başlayan müzakereleri filhakika selefi gibi bir konuşmayla açmıştı. Ancak yeni Maliye Bakam İzahlarım **çok** kısa kesmiş, mevzu olarak sadece ve sadece 1956 yılı bütçesini ele almış, ilk üç Menderes hükümetinin mesuliyetlerine karışmaktan dikkatle sakınmış, hattâ sonradan Başbakanın teyit ettiği bir takım yeni prensipler ortaya koymuştu. Bu tutum dikkat nazarlarından kaçmamıştı. Her şey gösteriyordu ki Nedim Ökmen hatalı olduğuna inandığı eski iktisadi ve mali politikanın mesuliyetini üzerine alarak kendisini yıpratmak niyetinde değildir. Hele "görülmemiş kalkınma" gibi artık dinleyenlere gülümseme arzusundan başka şey ilham etmeyen kelimeleri kullanmamaktadır. Bilakis eskisiyle taban tabana zıt bir takım vaadlerde bulunmaktadır. Bu vaadler senelerden beri yapılan tenkidlerin nihayet kaale alındığını ispat ediyordu. Tabii Nedim Ökmenin konuşması Menderes IV. kabinesinin programının ana hatları içindeydi. Fakat getirdiği yenilik, eskinin mesuliyet - ve varsa şerefini - paylaşmamasıydı. İşin aslına da bakılırsa ilk üç Menderes kabinesinin nasıl çalıştığım bilenler o hükümetlerin icraatında Başbakandan ve alâkalı bakandan başkasının mesuliyetini kolay kolay göremiyorlardı. Hattâ bazı ahvalde alâkalı bakanın mesuliyeti itiraz etmemesinden ibaret kalıyordu. İktisadi ve mal! politikada Ziraat Bakanının - veya Dışişleri Bakanının - payım aramak ise samanlıkta iğne aramaktan farklı değildi.

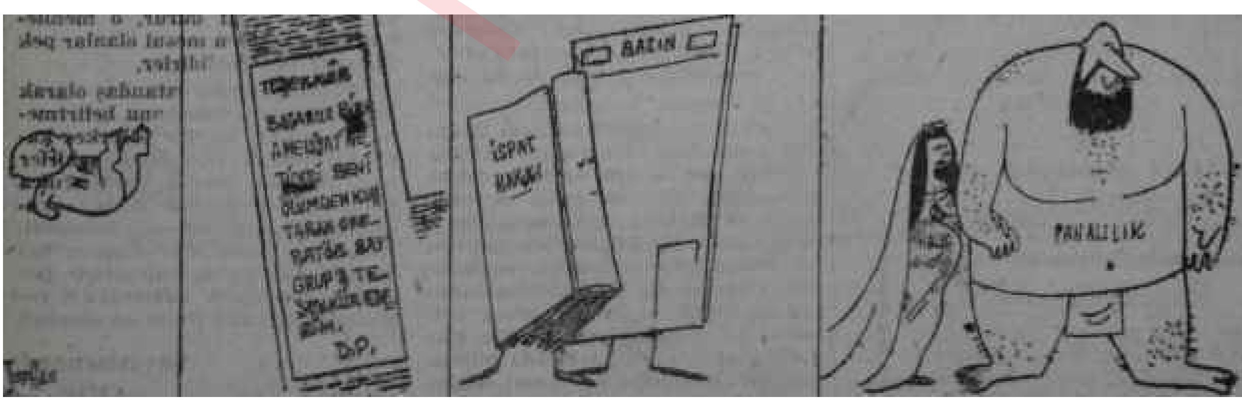

Menderes - Köprülü
Yürek yakan

Gergin bir hava

Başbakanlık Türkiye Büyük Millet Meclisinin umumi, heyetinde Nedim Ökmenin söylemesi gereken nutukta eski icraatın mesuliyetinin paylaşılmasını istiyordu. Buna mukabil Maliye Bakanlığı o taraflarda değildi. Takdim edilecek olan 1956 bütçesiydi. Maliye Bakanı ancak ondan sorumlu tutulabilirdi. Gerçi D.P. programında mevcut hususları müdafaa etmek elbette ki bir D.P. li ba-

CEMİYET HAYATI

DOĞUM **TEŞEKKÜR** **NİŞAN** **İZDİVAÇ**

ROMA'NIN YANDIĞINI GÖRMÜYOR MUSUNUZ?

Bundan altı yıl evvel Agâh Erozan gene Bursayı D.P. Grubunda temsil ediyordu. Bundan altı yıl evvel Dr. Burhanettin Onat tıpkı bugünkü gibi Antalyanın D.P. li milletvekiliydi. Ama o zaman birincisini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkan Vekilliği için ekseriyet partisi adayı diye düşünmek ancak. lâtife sayılabilirdi. İkincisinin Grup Başkanlığına getirilmesi ise insanı sadece güldürebilirdi. Zaten biç kimsenin hatırına da böyle parlak fikirler gelmiyordu. Halbuki D. P. iktidarının altıncı yılında Agâh Erozanı Büyük Meclisin başkan vekilliği için D.P. Grubu adayı. Dr. Burhanettin Onatı ise aynı grubun başkam' olarak görüyoruz. Hiç bir şey değil, sadece bu husus Türkiyedeki bütün demokratları ve onlarla beraber hâlâ bu partiden bir şey bekliyenleri derin derin düşündürmelidir.

Eğer altı yıl içinde bahis mevzuu zatlar siyasî hüviyet bakımından bîr ilerleme kaydetmiş bulunsalardı, eğer kabiliyetli olduklarım belli edip şimdi işgal ettikleri mevkilere liyakatlerini tasdik ettirselerdi, hattâ o makamlara geldikten sonra icraatlarıyla meziyetlerini ortaya koysalardı üzülmek bir yana, sevinmek gerekirdi. Memleket, yüksek vasıfta iki devlet adamı kazandı diye.. Ama her ikisinin de fiilleri meydandadır. Şu kısa zaman içinde göstermişlerdir ki politik bakımdan her hangi bir olgunluğa erişmiş değillerdir, Bunun mânası basittir: demek onlar getirildikleri makamlara yükselmemişler, D.P. Grubu içinde bu makamlar onlara kadar düşmüştür. Yazık! Beş yıldan fazla bir zaman milletin kayıtsız ve şartsız "sevgili parti" si olan bir siyasi teşekkül için ne hazin akibet;

*

Mesele elbette ki bir Agah Erozan veya bir Dr. Burhanettin Onat meselesi olmaktan çok uzaktır. Bu muhterem vatandaşların bizce her vatandaş muhteremdir - şahısları da şüphesiz işin ilgi çeken tarafı değildir. Herkesin mutlaka parlak bir politikacı olması, her 'milletvekilinin illa ve illâ büyük kabiliyet göstermesi tabii beklenemez. Ancak bugünkü vaziyetin delâlet ettiği mâna bilhassa D.P. Grubunu artık derin derin düşündürmeli ve bu grup kendi kendisine Lâtinlerin meşhur sualini sormalıdır: Quo Vadis? Hakikaten, nereye? Neron Romayı yaktıktan sonra çok geç kalınmış olur.

, Bir "şahsiyet törpüleyen", bir "sivrilmiş baş esen" mekanizma faaliyette kaldıkça yarın öbür **gün** D.P. daha da hazin akibetlere duçar olacaktır. Belki bir Agah Erozan, belki bir Dr. Burhanettin Onat her zaman el altında bulunacaktır ama bugün kabinesine hala Şem'i Ergin veya Esad Budakoğlu gibi şahsiyetleri getirebilen ekseriyet partisi o makamların da sadece Celal Yardımcılar, Ahmet Özeller tarafından işgal edildiğine şahit olacaktır. Emin Kalafatın yaptığı şekilde partilini nihayet doğru yola sokmak için kendi prestijinden ve politik hüviyetinden büyük fedakârlıklar edercesine cansiperane gayret sarfedenler bıkıp kenara çekileceklerdir. Birer tahammül ve sabır âbidesi halinde bekleşen Halûk Şamanlar, İhsan Aktüreller, Yavuz Paşamehmetoğlular hiç olmazsa Hüseyin Balıkların veya Cemal Kapçakların yolunu tutmak zorunda kalacaklar, en umulmadık anda dayanamayıp feveran edecek- lerdir. Bunları bugünden keşfetmek,

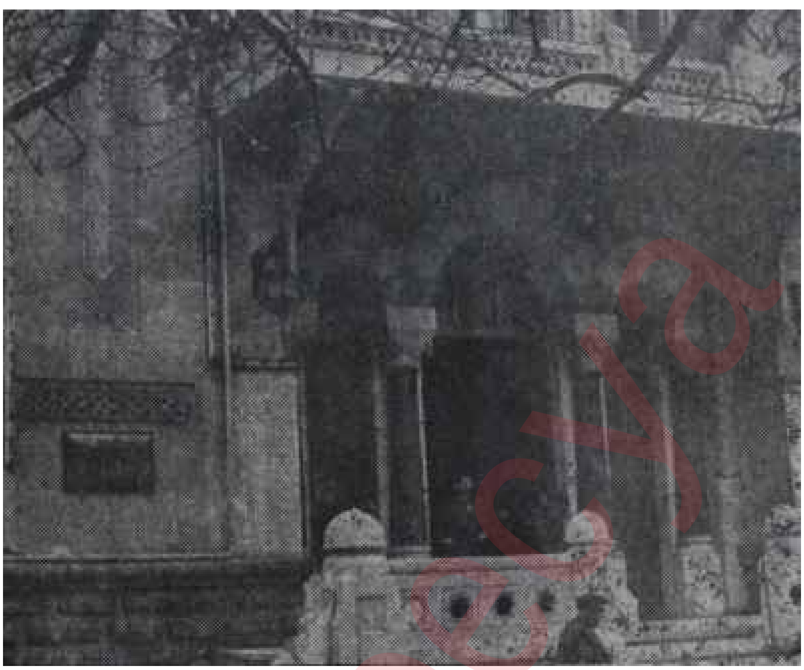
Agah Erozan
Vah D.P. vah!

Dır kâhinlik sayılmamalıdır. Bunlar gidişin tabii neticeleridir. Partiyi kurtarmak için gidişe bir son vermek lazımdır.

Zira bu gidiştir ki memleket icinde C.H.P. yi 1 numaralı siyasi Kuvvet yapmış, bu gidiştir ki **Hür.** P. ni namuslu insanlar için bir nevi şiyasi sığınak haline getirmiştir. İktidarın, kendi düşmanlarını uzak ta aramasına lüzum yoktur. Hadi selere ve onların yaratıcısına bak mak hakiki handikapı görmeye yeter.. Lütfen söyler misiniz, şu C. H P. denilen ve bir türlü derlenip to parlanamıyan - üstelik bu yolda fazla bir istidat da göstermeyen - tarihî teşekkül 1954 ten bu yana ne marifet yapmıştır ki millet onu şu anda baş tacı etmektedir? Hayır, bir şey yapan C.H.P. değildir, bir şey yapan Adnan Menderesten ibarettir. Ya 19 lar diye bilinen ve iktidar partisi içinde bir kısmı elinden geldiği kadar çalışan, bir kısmı ise sessiz bekleyen insanlar kendiliklerinden mi Hürriyet kahramanı olmuşlardır? İspat hakkı diye dünyanın her demokrasisinde en tabii hak addedilen bir prensibin kabulünü istemek politika adamlarım meşhur etmez. Adnan Menderesin bu hakkı tanımamak için yarattığı havadır kî D.P. yi ikiye bölmüş ve Hür. P. ni memlekette büyük bir siyasi kuvvet haline getirmiştir. Eğer ekseriyet partisi son zamanlarda prestijim kaybetmiş olmaktan şikayetçiyse, bunun sebebi başkalarının prestijlerinin yükselmiş bulunması değildir. Bu, sebep değil neticedir. Bir parti düşününüz ki yıllar boyunca yaptığı işlerin külliyen yanlış olduğunu kabul eden bir hükümet başkanım alkışlamaktadır. Bir parti düşününüz ki Haysiyet Divanı tenkid yapan milletvekilini dört sene evvelki "nüfuz suistimali" ithamiyle tardetmek istemektedir, öyle bir "nüfuz suistimali hadisesi" ki partinin, bir de bakam bu suistimale alet olmuş vaziyete düşürülmektedir. Bir parti ki Meclis Grubunda Üniversitesinden basınına, muhalefetinden müstakillerine kadar ne kadar kuvvet varsa hepsi, sırf bir adamı tenkid etti diye görülmemiş hakaretlere maruz kalmaktadır. Eğer Adnan Menderesi başında tutmak için D. P. kendisini kurban etmek kararındaysa, kimsenin bir şey söylemeye hakkı olmamak gerekir. Ama hayatlarının belki de en canlı devresinde memleketi demokrasiye kavuşturmak gayesiyle bu partinin dahilinde veya yanında uğraşıp didişenlerin böyle bir karar kargısında yürekten üzüntü duymalarım da hiç kimse önleyemez. Hele 1950 yi takip eden senelerde hakikaten geri kalmış bir memleketi mümkün; olduğu kadar süratle muasır medeni milletlerin seviyesine çıkarmak teşebbüsünün bir adamın işleri fena tedvir etmesi neticesi hüsrana uğraması ve eski iktidarın pasif iktisat anlayışının sanki en iyi anlayışmış gibi görünmek vaziyetine gelmesi Türkiye için talihsizliklerin en büyüğünden başka şey değildir.

D.P. biliyor mu ki Türkiye muhalefetin en büyük hamisi ve hattâ kuvvet sebebi bizzat kendi Genel Başkanının işleri idare ediş tarzı, onun zihniyeti, çıkışları ve inişleridir? Biliyor mu ki bir şahıs uğrunda bütün bir milletin samimi ümid ve hayalleri yerle bir ediliyor? Nihayet haberi var mı ki muhalefet iktidara hiç bir zaman olmadığı kadar yaklaşmıştır? Muhalefet, Menderesin heykelini dikse yeridir.

Fakat yazık olmıyacak mı Romaya ?

Maliye Bakanlığı
Yeni sakini inatçıdır

kan sıfatiyle Nedim Ökmenin de vazifeliydi. Ama tatbikatta veya prensiplerin anlaşılmasında husule gelen aksaklıklar yeni Maliye Bakanını ilzam etmezdi. Bu görüş, Maliye Bakanlığı tarafından bilhassa geçen hafta içinde Başbakanlığa hissettirildi. Başbakanlık ise nutkun daha başka esaslar dahilinde hazırlanmasını arzuluyordu. Gecen yıllarda Adnan Menderes Hasan Polatkanın makamına gider ve onun yapacağı konuşmayı çok zaman rötuş eder, bazı yerlerini ise bizzat kaleme alırdı. Nedim Ökmen, Başbakanın vazifesini başka türlü anlıyordu. Söyliyeceği bütçe nutkunun kimse tarafından görülmemesi elbette ki bahis mevzuu değildi. Ama tetkik ve rötuşlar başbaşa görüşmelerde değil, resmî Kabine toplantılarında yapılmalıydı. Yani konuşma Adnan Menderesin değil, Menderes IV. kabinesinin görüşünü ve politikasını aksettirmeliydi, İlk üç Menderes kabinesinin icraatını, ise, eğer gerekirse Başbakan çıkar, arzuladığı gibi Savunurdu.

Bu hal Başbakanlık ve Maliye Bakanlığı arasında mevcut gergin havayı biraz daha soğuklaştırdı. Clarence Randall ile yapılan temaslarda hasır bulunanlar bunu farketmekten kendilerini alamadılar. Fatih Rüştü Zorlunun müzakereler sırasında perde arkasında bırakılması Maliye ve Dışişleri Bakanlıklarından gelen zorlamaların neticesiydi. Bilhassa Nedim Ökmen ve Fuat Köprülü Başbakanın rolünün başka memleketlerdeki başbakanların rolüne ircaına hararetle taraftar görünüyorlardı. Kabinenin içinde aynı görüşü destekliyen başka bakanlar da vardı. Meselâ Ekonomi ve Ticaret Bakam bunlardan biriydi. Fahrettin Ulaşın Bütçe Komisyonunda Dış borçlarımızın miktarının 3 milyarın Üstünde olduğunu söylemesi hiddete yol açmıştı. Nitekim Ulaş, Mr. Randall'ın geldiği gün İstanbula gidiyordu. Fakat müzakerelerde bulunmamasının garip kaçacağı çabuk anlaşıldı. Sonra, dış borçlarımızın 3 milyarın üstünde olduğu da hakikatin ta kendisinden, ibaretti.

Böylece Menderes IV. kabinesinin, öteki Menderes kabinelerinin icraatını paylaşmaması ve yeni hükümet programım tatbikle iktifa etmesi fikri daha çok taraftar kazanmaya başlıyordu. Devlet adamlarının şahsiyetlerim ve politik hüviyetlerini korumaları gerektiği, bunlara itina göstermeleri lüzumu yavaş yavaş anlaşılıyordu. Halkın tutmadığı, üstelik fena neticeler vermiş ve bizzat yaratıcıları tarafından beğenilmeyip değiştirilmiş politikaların bedavadan şampiyonu kesilmek pek az kimsenin işine geliyordu. Hele D.P. Meclis Grubunun meşhur toplantısında Menderes III. kabinesinin en cakalı azaları sapır sapır dökülürken hükümet başkanının takip ettiği hareket tarzı hafızalardan henüz silinmemişti. Madem ki her koyun kendi bacağından asılıyordu, ona göre davranmak en basit emniyet kaidesiydi.

Bir başka ihtimal

Mücadelenin neticesi bu haftanın sonunda belli olmamıştı. Nedim Ökmenin iktidar partisi yüksek çevrelerinde kuvvetli destekleri vardı. Üstelik Fuad Köprülüyle beraber hareket ettikleri görülüyordu. Bu bakımdan bütçe nutku mevzuundaki noktai nazarım Başbakanlığa kabul ettirmesi imkânsız değildi. Her halde, Maliye bakanına yakın çevrelerde belirtilen husus Nedim Ökmenin kendisinden evvelki Maliye bakanlarının devrinde takip edilen hatalı politikanın müdafaasını hiç bir surette üzerine almayacağıydı. Başbakan Adnan Menderesin Maliye ve Dış işleri bakanlarım ilk üç kabinesinin de mesuliyetlerine iştirak ettirtmek için sarfettiği gayretler ve bu yolda yaptığı beyanat iyi karşılanmamıştı. Üstelik Fuad Köprülü fena halde kızmıştı. Böyle bir hareketin manasım ve gayesini gayet güzel anlıyordu. ,

Başbakanlık görüşünde ısrar ederse ne olacaktı? O takdirde bütçeyi takdim nutkunu bizzat Adnan Men» deresin okuması lâzım gelecekti. Hakikaten Menderes bunu mükemmelen yapabilirdi. Ancak o zaman da Nedim Ökmen için tek yol kalırdı; istifasını takdim etmek. Zira bu derece vahim bir anlaşmazlık karşısında Bütçe nutkunu dahi okumayan Maliye bakanının kabinede kalmasına akıl erdirmek imkânsız hal alırdı. Bu ise bir buhranın ilk adımım teşkil edebilirdi.

Başka bir ihtimal iki görüş arasında uzlaştırıcı bir formülün bulunmasıdır. Fakat Başbakanlık ile Maliye bakanlığının münasebetlerini bilenler, bu haftanın sonunda böyle bir formülün keşfi ihtimalini çok zayıf görüyorlardı. Hakikaten bütçe nutku ya Hasan Polatkan stilinde olacaktı, ya da Nedim Ökmen stilinde. Bu ikisinin arasında üçüncü bir stile fazla yer yoktu.

En mühim seyirci

Devam eden mücadelenin en mühim seyircisi hiç şüphesiz D. P. Meclis grubudur. Başbakanın ilk üç Menderes hükümetinin mesuliyetine grubu ortak etmeye çalıştığı henüz unutulmamıştır. Maliye bakam ayak diremekte ısrar ettiği takdirde Adnan Menderes pek tabu olarak milletvekillerine dönecek ve onlara bütün D. P. bütçelerini tasdik ettiklerini hatırlatacaktır. Yalnız söylemeyi unutacağı husus bütçelerde tatbikata ait metodların yar almadığı olacaktır. Buna mukabil grubun göstereceği reaksiyon belli değildir. Milletvekillerinin tekrar Menderes etrafında birleştikleri doğru olmaktan uzaktır. Bir defa disiplin, Osman Kavrakoğlunun manevi satırının son gün lerde yeniden bilenmiş olmasıyla temin edilebilmektedir. Fakat zecri tedbirlerin vicdanların sesini uzun müddet susturamadığı tecrübeyle sabittir. O bakımdan hele şu sıralarda Adnan Menderesin bir hadiseye yol açmaması politik olur. Yoksa beyaz reylerin kızardığını görmesi imkânsız değildir. Hele ispat hakkı mevzuunda hükümet çevrelerinin gittikçe aleyhte vaziyet almaya başlaması ve Zafer'in bu hak aleyhinde kampanya açması gözden kaçmamaktadır. Halbuki ispat hakkının taraftarları grupta ekseriyettedir. O mevzu-

daki ihtilafa ve huzursuzluğa Bütçe nutku mücadelesinden çıkacak bir patırdı eklenirse uzun müddetten beri beklenen hadisenin tahakkuku sürpriz sayılmasa yeridir.

Bu yılki Bütçe nutku, son derece alaka çekici olacaktır.

B. M. M.

Sanık, ayağa kalk!

Dışarda tipi kıyamet gibiydi. Kar, sabahtan beri şiddetli şekilde yağıyordu. Eğer bu hava içinde bir dram oynansaydı bazı kimselerin başına dertlerin geleceğini, seyirci derhal anlardı. Hakikaten akşama doğru Türkiye Büyük Millet Meclisi, sabık Devlet bakam ve Başbakan Adnan Menderesin ideal arkadaşı Dr. Mükerrem Sarol hakkında makamının nüfuzunu suistimal etmek suçundan Meclis tahkikatı açılmasına karar verdi. Hadise bu haftanın ortasında, çarşamba günü Ankarada cereyan ediyordu. Meclis tahkikatının Anayasa ve Adalet komisyonlarından seçilecek karma bir komisyon tarafından ve iki ay içinde intaç edilmesi karar altına alınmıştı. Komisyon da, Meclis kürsüsünden ifade edildiği gibi, sabık bakanın nüfuz ticareti yaparak gayrımeşru servet kazandığına kanaat getirirse Dr. Mükerrem Sarol Yüce Divana sevkedilecektir. Menderes III. kabinesinin kudretli Devlet bakanı o takdirde kendisini muhtemelen - Yeni Yıldız gazetesinin tabiriyle - "memleketimizin yegâne cezacı avukatlarından" Burhan Apaydına müdafaa ettirecektir. Dr. Mükerrem Sarol ile Burhan Apaydın arasında bundan evvel de bir avukatlık - müvekkillik münasebeti olmuştu.

Havanın çok sert olmasına rağmen Türkiye Büyük Millet Meclisinin dinleyici sıraları daha erken saatlerde dolmuştu. Pek çok kimse alınacak kararı merakla bekliyordu. Dr. Sarol hakkındaki ithamları duymayan kalmamıştı. Sabık bakan hakkında bir Meclis tahkikatının açılması lüzumu ise hayli zaman evvel bilhassa bu mecmua tarafından ortaya atılmıştı. Mesele elbette ki politikacılığa kalkışmış bir kadın doktorunun şahsıyla alâkalı değildi. Ama kaderin kendisini getirdiği bakanlık makamında bir muayyen şekilde hareketin, bahis mevzuu kim olursa olsun, yanına kalmayacağının gösterilmesi ve bütün ithamların teker teker incelenmesi lazımdı. Bugün D. P. iktidardaydı, yarın Hür. P. bu mevkie geçirdi, öbür gün C. H. P... Bunların her birinden bir takım Dr. Mükerrem Sarollar çıkabilirdi. Onlara ispat etmek lâzımdı ki Türk milletinin temsilcileri hiç bir şeyi örtbas etmeyeceklerdir.

Mesele Meclise İzmirin D. P. li milletvekili Pertev Aratın bir takririyle getirilmişti. Takrir evvela D. P. grubunda görüşülmüş, fakat bir karara bağlanmaksızın Meclise aksettirilmesi uygun bulunmuştu. Pertev Arat ortada dolaşan bir takım şayialardan dolayı sabık Devlet bakam hakkında Meclis tahkikatı açılmasını istiyordu. Türk Sesi gazetesi hikâyesi vardı, kaçak kat hikâyesi vardı, demir tahsisi hikâyesi vardı, ilkokullara abone' hikâyesi vardı, İstanbul Belediyesinin ödediği 10 bin lira hikâyesi vardı. Zaten bahis mevzuu olan isim Dr. Sarolun ismi olunca, hikâye bulmakta kim müşkülat çekerdi ki?

Pertev Arat

Çok şükür !

Partiyi siper teşebbüsü

İlk sözü Dr. Mükerrem Sarol aldı. Zaten üzerinde lacivert bir elbise, boynunda açık gri bir kravat, elinde meşin çanta salona giren sabık Devlet bakam evvela şıklığı ile dikkati çekmişti. Uzun, upuzun bir konuşma yaptı. O zaman anlaşıldı ki, hakkındaki hemen bütün ithamlar bir asıl ve esasa dayanmaktadır. Türk Sesi gazetesi hakikaten 400 bin liraya yakın resmi ilan almıştı, matbaama binası hakikaten banka kredileriyle dikilmişti. Etiler kooperatifine hakikaten 90 ton demir tahsis ettirilmişti, İstanbul belediyesi 10 bin lirayı hakikaten ödemişti. Milli Eğitim bakanlığı ilkokullara bu düşük tirajlı gazeteyi hakikaten abone yapmıştı. Yalnız sabık Devlet bakam bütün bu işlerin "nüfus ticareti" sayılamıyacağını bildirdi. Kendi ifadesince har vatandaş ayni şeyleri yapabilirdi. Ama, neden hücümlar sadece Dr. Sarola tevcih edilmişti? Sabık bakan bunun cevabım bulmakta fazla müşkilat çekmedi. Çünkü kendisi D. P. nin sevrilmlş bir simasıydı. Muhalefet ve onların gazeteleri bu parlak şahsiyete sırf D. P. iktidarını devirmek, lekelemek için alabildiklerine saldırmışlardı. Üstadın ellerini açıp bir - tıplı vaktile Başbakana söylediği gibi - :

"— Ben kimim ki ? Asıl sizin kellenizi istiyorlar..." demediği kaldı.

Ama söyleseydi de grubun bu laflara fazla itibar göstereceği son derece şüpheliydi. Zira böyle bir hata yapan Adnan Menderesin bugün içinde bulunduğu durum, milletvekillerinin yoğurdu üfleyerek yemeleri için kafi sebepti.

Dr. Mükerrem Sarol daha başka usullere de baş vurdu. Başka gazetelerin aldıkları kağıt ve malzeme lisanslarının döviz olarak karşılıklarını açıkladı. İçlerinde elbette ki yüksek rakkamlar vardı, zira gazetelerin kağıttan başka nesnelere basıldığı, mürekkepten başka malzeme kullandığı ve baskı makinelerinden başka aletlere muhtaç olduğu görülme-. mişti. Dr. Sarolun söylemeyi unuttuğu, meselâ Hürriyet gazetesinin bir senede aldığı lisanslar karşılığı piyasaya tam.75 milyon adet gazete çıkardığı idi. Buna mukabil meşhur Türk Sesinin senelik tirajı yarım milyonun altında, olmalıydı.

Politikaya merak saran sabık kadın doktoru, kurnazlığı elden bırakmadı. Konuşmasına kendi hakkında Meclis tahkikatı açılmasını talep etmekle başladı, fakat bunun açılmaması için elinden gelen her şeyi yaptı. Gayretlerinin beyhudeliğini anlayınca da Pertev Aratın takririnin bizzat lehinde rey kullandı. Atıf İnanın akibetini unutmamışa benziyordu. .

En güzel konuşma

Takrir sahibi Pertev Arat lafları ağzında geveledi durdu. Ne söylemek istediği anlaşılamıyordu. Halbuki D. P. grubunda teklifini ne güzel müdafaa etmişti. Allahtan ki onu takiben günün kahramanı Raif Aybar (Hür. P. - Bursa) mükemmel bir konuşma yaptı ve salonun havasını aniden değiştiriverdi. Raif Aybar konuşurken sabık bakanın bütün balonlarının teker teker patladığı görülüyordu. Ortada cezai mesuliyet vardı. Servetsiz Meclise girmiş bir milletvekilinin altı yıl sonra servet saman sahibi olması nüfuz ticaretinden başka neyle izah olunabilirdi ki? Kim, iş hayatında Dr. Sarol kadar şanslı olabilmişti ki? Ya Türk Sesi gazetesi ve noterde tasdik edilen mukavelename? Sadece o, bir Meclis tahkikatının lüzumunun deliliydi. Raif Aybar bütün dinleyicilerine ispat etti ki takririn içinde yatan ne D. P.iktidarıdır, ne Dr. Sarolun şahsı. Asıl yatan nüfuz ticareti belasıdır ve bütün mücadele onunla yapılmalıdır. Raif Aybar Meclis kürsüsündeki ilk imtihanını çok parlak bir şekilde verdi ve yüksek not alarak indi. Umumi heyetin tahkikat lehinde karar alması, an ziyade onun konuşmasının tesiriyle oldu. Böylece Bursa milletvekili eski partisine de hizmetlerin, en büyüğünü yaptı.

Raif Ayban takip eden Hamid Şevket İncenin kendisi hakkındaki nüfuz suistimali iddialarını fırsattan istifade ederek cevaplandırmaya kal-

kışması ve o noktada Dr Sarol ile buluşup onu müdafaaya gayret etmesi sabık b a k a n ı n talihsizliği oldu. Müteakiben evvela D. P. li Servet Sezgin, daha sonra - da C. H. P. li Sırrı Atalay tamamiyle hukuki birer konuşma yaptılar ve ispat ettiler ki ortada tipik bir nüfuz suistimali vardır ve Dr. Sarolun hareketi Türk Ceza kanununun 240 ıncı - memuriyeti suistimal - maddesine tamamiyle uymaktadır.

Tahkikat komisyonu ayni kanaate vardığı takdirde sabık Devlet bakanı bu maddeyle itham olunarak Yüce Divana sevkedilecektir. 240 ıncı madde üç aydan bir seneye kadar hapis cezası tayin etmektedir.

C.H.P.

Asıl fark

Bu haftanın başında salı günü, Ankarada çıkan bancıların kendilerine muhtaç olmamızı bekledikleri bir devirde ele avuç aşmadan memleketi 1945 deki haline getiren, kör gözlerin dahi görecekleri hakiki kalkınmayı ve değişikliği kafi olmasa ve tutulan iktisadi politika son zamanlarda dinamizme ihtiyaç hissettirse bile yapan bir siyasi partinin bu şekilde konuşması en tabii hakkıydı. Hattâ bize yardım etmeye hazır Amerikalıların da istedikleri bundan başka bir şey değildi. Simdi, muhalefet partisinin yana iktidarı alırsa aynı yolda yürüyeceğini bildirmesi Amerikalılara her şeyi "iki sene içinde düzelebilir" gösteren iktidarı elbette ki küplere bindirecekti. Tebliğ hakikaten son derece kuvvetliydi ve güzeldi.

Fakat bu tebliğ neşrolunurken gazeteler İstanbulda yapılan bir başka konuşmadan bahsediyorlardı. Eski Başbakan Şemseddin Günaltayla

Gülek ve Sirmen arasında İnönü
İnşallah beynamaz kalmaz

kin sirkenin küpüne - yani D.P. ye - zarar verdiğinden habersiz görünüyor ve alabildiğine veryansın ediyordu. Geçen haftanın sonunda mutad toplantısını yapan C.H.P. Meclisi çalışmalarının hitamında bir tebliğ yayınlamıştı. İktidar organını kızdıran, işte bizzat Genel Başkan İsmet İnönünün "yakın alaka" sı ile hazırlandığı her satırından anlaşılan bu tebliğdi. Tebliğ dolayısiyle Zafer'in bir defa daha "memleketin güzel kaderi üzerine tünemek isteyen baykuşların ne lanetleme ve ne mekruh bir ruh taşıdığını..." nev'inden cümleler kullanmaya başlaması iktidar çevrelerinin nasıl galeyan halinde bulunduğunu göstermeye yetiyordu. Kızgınlığa sebep neydi? C.H.P. tebliğinde deniliyordu ki: Amerikalılardan yardım istemeden önce evimizin içim düzene sokalım. Bu laf, iktidar organını müthiş hiddetlendirmişti. Halbuki 25 sene müddetle, hem de düşman yadat Dicleli İstanbulda tertiplenen bir toplantıda söz almışlardı. Şemseddin Günaltayın yeniden aşka geldiği *gö*rülüyordu. Eski Başbakan halefine çok ağır şekilde hücum etmişti. Anlaşılıyordu ki Günaltay parti içinde işgal etmesi gereken yeri almak niyetindedir. Eğer geç kalmadıysa, Allah muvaffakiyet versin! Ancak yapılan konuşmalar içinde* D.P. ile C H.P arasındaki büyük farkı Vedat Diclelinin mutedil ve dokunaklı sözleri ortaya koydu. Bir zamanlar üstad Nihat Erimin dümen suyunda siyaset dalgalarına kendini kaptırmış görünen eski Ekonomi ve Ticaret Bakam toparlanmışa benziyordu. Yeniden aktüalite sahasına çıkarken mükemmel bir hatırasını beraberinde getirmişti. Hatıra son C.H.P. kabinesinin son toplantısına aitti. Vedat Dicleli 22 Mayısta yapılan o toplantıdan ayrılırken genç bakanların hepsinin bir ekmek parasına sahip bu,

DEVLET

Doğru olup olmadığını bilmiyorum. Bir yerde anlatılırken dinlemiştim. Sultan Azizin Fransa seyyahati esnasında, Napolyon III. devlet adamı bulmak hususunda çektiği müşkülâttan bahseder. Sultan Aziz, muhatabının bu şikayetini gülerek karşılar. İmparatora, arza ederse, birkaç düzine vezir göndermeğe amade olduğuna söyler.

Saltan Azizin bu latifesi üzerine, Napolyon III. der ki: "Eğer rütbe vermek devlet adamı yaratmağa kâfi gelse idi, biz bu derece sıkıntı çekmezdik. Fransız üniversiteleri, her sene ilim ve kültür seviyeleri yüksek binlerce genç yetiştiriyor. Fakat her nesilde hayatın imtihanlarını muvaffakiyetle geçiren, amme hizmetlerinde zirveye erişen, ehliyet ve ahlak itibarile tatminkâr sayılan, mizacı siyasetin yıpratıcı kaprislerine tahammül eden ve millete itimad verebilen hakiki devlet adamlarına parmakla sayılabilecek kadar az rastlanmaktadır. Memleketinizde Hariciye nazırı Fuad Paşa ayarında ihtiyaçtan fazla birkaç düzine veziriniz var ise, talihinize gıpta etmemek kabil değildir."

Napolyon III.'ün teşhis ettiği güçlük, muhtelif sebeplerden ileri gelmektedir. Hakikatte, bir siyaset adamının iş başına gelmesini ve mesuliyet mevkiinde muvaffak olabilmesini temin eden vasıflar aynı değildir. Bilhassa Akdeniz demokrasilerinde, bir devlet adamının iklunmadıklarını söylüyor, İnönünün kendilerine "neyle geçineceksiniz?" sualine kimisinin avukatlık, kimisinin avukatlık stajı, kimisinin doktorluk yapacağım söylediğini bildiriyor, eski Cumhurbaşkanının gözleri yaşararak "sizlerle iftihar ediyorum" dediğini anlatıyordu. Halbuki onlarla iftihar eden İnönüden ibaret değildi. Cumhuriyetimizin bu en temiz hükümetinin genç ve idealist azalarıyle bütün bir millet iftihar ediyordu. Müteakiben onların hasreti, hadiseler karşısında daha da dayanılmaz hal almıştı. Hakikaten millet altı yıllık Menderes iktidarından sonra C H. P. yi ve bilhassa onun son kabinesini dört gözle arıyordu. O kabine azalarından bazılarının hayatlarını kazanmak için muhalefet yıllarındaki gayretlerim bilenler mukadderatımızın ne kadar temiz ellerde olduğunu ancak anlamışlardı.

Habersiz dolaşanlar

Fakat bu hakikat karşısında partinin bütün mesul organları maalesef gerekli vaziyeti alamıyorlardı. Son Parti Meclisinin çalışmaları sırasında hissedilmişti ki geçen Kurultayda kaderin zoruyla Partinin bu en selahiyetli organına dahil olanlardan bazıları tekrar seçilememek endişesindeydiler. Teni Kurultay tarihi olarak 21 Mayısın tesbiti de zaman

ADAMI BUHRANI

Feridun ERGİN

tidara geçebilmesi, hususi bazı şartlara tâbidir. Başbakan namzedi, evvelâ parti teşkilâtına bitkim olabilmek mecburiyetindedir. Yakın mazinin tecrübeleri, parti teşkilâtına hâkim olmak istiyenlerin kendilerini sevdirmelerine ve hizmetleriyle tanınmalarına mutlak zaruret bulunmadığını göstermektedir. Hattâ mazbut bir hususi hayata ve iyi bir şöhrete malik olmak da şart değildir. Hizipçilik mücadelesinden muzaffer çıkmak ve teşkilâtın kilit noktalarına kendi adamlarım yerleştirmek, netice istihsaline kâfi gelmektedir.

İki seçim arasındaki devre zarfında da, aynı usuller, iktidarda tutunabilmek imkânını kazandırmaktadır. Kilit noktalarım işgal eden birkaç yüz insanın istikbali, ekmeği ve emniyeti üzerinde tesir yaratabilecek bir kuvvet, kolaylıkla kökünden sökülememektedir. İktidar sahibi ehliyet ve feragat göstermese, hatâlar işlese, nefret uyandırsa ve hattâ kendi partisinin kuyusunu kazsa dahi, halkın iradesi tecelli edinceye kadar mevkiini muhafaza edebilmektedir.

Tecrübe edilmeden mesuliyet makamına getirilen siyasi şahsiyetlerin hakiki devlet adamlarına ait vasıflara sahip bulunup bulunmamaları, bir talih meselesidir. Bir devlet adamının vasıflarını ilk günden itibaren anlıyabilmek kabil değildir. İşlerin iyi gittiği devrelerde, hükümet idere etmek kolaydır. Devlet adamı ,karakter imtihanını müşkül şartlar içinde verir.Bir mes'ul şahsiyetin birinci vazifesi, hatalı yol tuttuğunu ve umumi itimadı kaybettiğini anladığı anda çekilmektir.Lakin damarlarında muhteris bir kan dolaşanlar ,ilk muvaffakiyetsizlik alametlerinin belirmesiyle ,bambaşka bir yol tutarlar.Kendilerine rakip saydıkları insanları harcamaya veya uzaklaştırmaya bakarlar.Nihayet muvaffakiyetsizliğin anlaşıldığı gün "peki ama,onun yerine getirebileceğimiz kim var?" dedirtecek şartlar yaramaya çalışırlar.
Hakikatleri değiştirerek söylemek ve tenakuza düşmek ,devlet adamları hesabına,muvaffakiyetsizlikten de mühim bir kusurdur,Muasır medeniyet nizamında siyasetin ahlaka sırt çeviremeyeceği,kabul edilmiş bir kaidedir.Sözlerinde ve icraatında tenakuza düşen ve yaşadığı günü kurtarmak için hakikatleri gizleyen devlet adamları, milletlerarası münasebetlerde daima itimatsızlık havasile davalarını dest liyecek taraftarlar bulmakta güçlük çekerler: Etrafındakiler,umumiyetle iyi gün dostlarındanibarettir. Roma Üniversitesi profösörlerinden Mosca ,zeki ve kabiliyetli bir şahsiyet olan Sezar Borgia'nın göz kamaştıracak kadar parladıktan sonra Papanın ölümü üzerine herşeyini kaybetmesine sebep olarak yalan ve tazyike dayanan sistemlerin uyandırdığı nefreti göstermektedir, İkdidar sahiplerinin maddi menfaatlaere zaaf beslemeleri de ,üzerinde titizlikle durulacak noktalardandır.Başta bulunanlar fakir kalmasını ve feragatten ayrılmamasını bildikleri müddetçe ,milletler yükselebilirler.Muasır devlet adamları arasında en fazla sevilenlerin memleketi şahsi menffaatlerinden üstün tutanlar oldukları malumdur.Tevazu ve feragat bakımlarından şak ve garp ülkeleri arasında büyük bir fark bulunduğugöze çarpmaktadır.Şarkta, iktidar sahipleri umumiyetle ihtişam ve zenginlikten hoşlanırlar.Garpta ise ,geldiği tarihe kıyasen vazifeden fakirleşmiş bir halde ayrılan pek çok şahsiyete rastlanmaktadır.
Rejim buhranlarının hakiki kaynağı devlet adamlarının kifayetsiz liğidir.Her türlü imkan ve vasıflara sahip ileri memleketlerde bile devlet adamının yetişmesi ve iş başına gelmesi ,büyük emeklere mütevakkıf bulunmaktadır. Seçilen adamın ümitleri boşa çıkarmasından doğacak zararlar ise çok defa telafi edilemiyecek bir vahamet arzetmektedir.Devlet adamı buhranı devam ettiği müddetçe siyasetin en ağır vicdani mes'uliyet ve manevi ızdırap altında icra edilen bir meslek sayılması lazım geldiğine şüphe yoktur.

kazanmak içindi. Doğrusu istenilirse böyle bir düşünüşe hak vermemek imkânsızdı. Zira Parti Meclisi içinde o kadar çok "kof isim" vardı ki tarihi partiyi bir gün onların temeli edecekleri hiç kimsenin hatırına gelmez, böyle bir ihtimal insanı olsa olsa güldürürdü. Bunların önümüzdeki Kurultayda temizlenecekleri ve yerlerini partinin hakiki değerlerine bırakacakları şüphesizdi.

Partinin umumi efkâr önünde prestijini yükseltmek ve bu siyasi teşekkülü "güvenilir bir parti" haline getirmek cereyanı gittikçe taraftar buluyordu. Bunun yolunun, meziyetleri aşikâr olan, fakat onların yanında hafif hareketlerden bir türlü kurtulamıyacağını gösteren Genel Sekreter ile kudretli Genel Başkan arasında bir kademe ihdas edip oraya memlekette tutulan bir şahsiyeti getirmek olduğu artık anlaşılmıştı. Zira her şeyi Adnan Menderesten beklememek lâzımdı. Biraz da C.H.P. nin kendisi, faydalı hareketler yapmalıydı. Nitekim Parti Meclisine bahis mevzuu değerli şahsiyetler bu sefer girmeye hazırlanıyorlardı. Meclis* çalışmalarının sonunda verilen yemekte İsmet İnönünün aklı en ziyade, başında partililerden Fuad Sirmene gösterdiği yakın alâka hiç kimsenin gözünden kaçmamıştı. Şahsiyet sahibi insanlardan müteşekkil bir Parti Meclisi ve onların içinden kurulacak bir Genel Merkez Kurulu belki bizzat İnönünüm
bile her dediğini itirazsız kabul etmeyecekti.Ama şahsiyetsiz insanlarla çalışmak Demokrat liderlerin değil diktatörlerin usulüdür.İsmet İnönü ise bugün altı yıllık muhalefet devresinin sonunda eski rejimin ne de olsa içinde biriktirdiği pasları tamamiyle temizlemiş görünmektedir. Zaten memleketi demokrasiye kavuşturmak için bundan 11 yıl evvel giriştiği hareket C.H.P Genel Başkanının hakiki temayülünün ne olduğunu göstermişti. Şimdi bu hareketi partisi içinde gerçekleştirmek zamanının geldiğini görmemesi imkansızdır.Eğer C.H.P ayağına gelen fırsatı şahsiyet sahibi kimselerin şahsiyet sahibi olmayanlar kadar çalışmaması neticesi kaçırırsa hakikaten yazık olur.Hem kendisine hem de memlekete
Zira önümüzdeki Kurltayı çalışan kazanacaktır.Ümid veren husus ismi bilinen veya bilinmeyen şahsiyet sahibi partililerin nihayet adalatlerine den kurtuldukları ve partiye bir takım fırsatçıların elinden almak azmini gösterdiklerini hissetmektedir.Bari yılmasalar gevşemeseler, yorulmasalar.

Tarziye

Bu hafta perşembe günkü bazı gazetelerde çıkan "Bir Güvercin Anlantik 'i geçti "başlıklı havadisi okuduğumuz zaman yüzümüzün kıpkırmızı olduğunu itiraf etmek isteriz.
Hakikaten iktidarın mukaddes organı Zafer günlerden beri basınımıza "Randall ziyareti "hakkında yapılan neşriyat yüzünden uluorta hücum ederken hep düşünüyorduk ki :
-Allah Allah !.. Bu seyahat mevzuunda Anadolu Ajansının ve devlet radyosunun Amerikan güvercin postasıyla getirtilen bir takım havadisi ve muhayyel Amerikalıların beyanatını yayınladığını Zafer ne çabuk unutttu ?"
Halbuki şimdi Türktel ajansının "New York -8 "mahreciyle verdiği bir haberden öğreniyoruzki ayağında "Hamburg 1955 "yazılı levha bulunan bir güvercin New York civarındaki köylerden birine inmiş ve Atlantiği aşan bu kuş büyük hayret uyandırmıştı.
biz de nelerden şüphe ediyorduk ! Af diliyoruz.

Kapaktaki esrarengiz adam

Fahrettin Kerim Gökay

İstanbul hadiselerine alt tahkikatın raporu bugünlerde umumi efkâra açıklanmak üzeredir, örfi İdare Komutanlığı işin kaba tarafını çoktan bitirmişti. Binlerce insan tahliye edilmiş, binlerce dosya kapanmış, hatta ceza yiyenlerden bu cezalarını çekip tabiiye edilenler olmuşta. Eğer neticenin umumi efkara açıklanması geciktiyse bunun sebebi her hangi bir fiili mesul bulmanın güçlüğündeydi. Yoksa görevli askerler kendilerine düşen işi tamamlamış bulunuyorlardı.

Bazı hadiseler vardır, üzerlerinden zaman geçince unutulurlar. İstanbul hadiselerinin bu neviye dahil olmadığı anlaşılmıştır. Nitekim daha geçenlerde Adnan Menderesin selefi Şemseddin Günaltay halefi Adnan Menderesi şiddetle itham ederken 6-7 Eylül gecesi olup bitenleri bütün çıplaklığı ve mesulleriyle açıklanmasını istemeyi unıtmamıştı. Tuhaftır, Menderes ve Günaltay yalnız başbakanlıkta değil, Fahreddin Kerim Gökayın patronluğunda da birbirierile halef selef olmuşlardır. Tahkikatın neticesi belli olduğunda İstanbul valisi bütün dikkat nazarlarım üzerine çekecektir.

Bundan altı sene kadar evvel D. P. iktidarı aldığında en fazla sallanan sandalyelerden biri Fahreddin Kerim Gökayın altındaki valilik sandalyasıydı. Tanınmış akıl hastalıkları mütehassısı o makama devrin başbakanı Şemseddin Günaltay tarafından "C. H. P, nin mutemed adamı" olarak getirilmişti. Hakikaten o tarihe kadar herkes meşhur profesörü koyu Ur Halk Partili bilirdi. O kadar ki, üstad bir aralık - hem de çift partili devirde - C. H. P. nin İstanbul 11 başkanlığı vazifesini deruhte etmişti. Demokrat iktidar evvela onu yerinden etmeyi düşündü. Hatta halefi bile bulunmuş ve Yusuf Ziya Öniş Moda Deniz klübünde müstakbel İstanbul vali ve Belediye başkam sıfatıyla tebrikat kabul etmişti. Fakat o sırada Başbakanla Cumhurbaşkanı arasında bir ihtilaf başgösterdi. Adnan Menderes İstanbul valiliğine Yusuf Ziya Önişin getirilmesine şiddetle muhalifti. Nitekim tayini yapmadı. Fakat bu arada başka bir aday üzerinde de mutabık kalınamadı.

Fahreddin Kerim Gökay da boş durmuyordu. Demokrat liderlere, D. P. iktidarı için cansiperane çalışacağını ispat etmekte, bunun delillerini vermekte zorluk çekmedi. Ondan iyisi mi bulunacaktı? Kaldı. Kaldı ve az zamanda kendisine aleyhtar olan D. P. erkânına bile hoş görünmenin yolunu buldu. Hakikaten 1900 yılında Eskişehirde doğmuş bulunan doktorda sanki şeytan tüyü vardır. O kadar sevinil, o kadar cerbezelidir. Nitekim altı yıllık D. P. iktidarı zamanında Türkiyenin en büyük şehrini, kelimenin tam manasıyla "idare" etti. Başına 6-7 eylül kazası gelmeseydi idare etmekte de devam edecekti.

Ama Gökayın valilik yaptığı altı yıl, İstanbulda laf ebeliğinden başka hiç bir şeyin yapılmadığı ve her şeye idarei maslahatın hakim olduğu devir olarak kalacaktır. Fahreddin Kerim Gökayın en büyük meziyeti bir tek kuruşa dahi tenezzül etmeyecek karaktere sahip olmasıdır. 1956 yılının başında bu meziyet Türkiyede pek çok hatayı mazur göstermeye ' maalesef yetiyor da artıyor bile....

Basın

Tahdit

Önümüzdeki günlerden itibaren Türkiye Cumhuriyeti hudutları içinde gazeteler altı sayfa olarak intişar edecektir. Uzun zamandan beri düşünülen bu tedbir, iktidarın basna karşı geniş bir kampanya açması üzerine nihayet fiiliyat sahasına çıkmış bulunuyor. Hakikaten D.P. nin basın işlerini tedvir eden selahiyetli zevatına böyle bir tahdidin lüzumu anlatılmış, bilhassa piyango vasıtasiyle sürüm temin eden gazetelere karşı müeyyideler konması senelerce evvel istenmişti.

Bunun yanında "resmi ilah belası" nın da bir hal yoluna girmesi ümidi artmıştır. Hakikaten C H P. den alınan eski Ulus Matbaasında bir resmi ilan gazetesinin çıkarılması fikri gün geçtikçe kuvvetlenmektedir. Gerçi bir takım kısa görüşlüler resmi ilân alanların dahi D.P. yi tutmadıkları hakikati karşısında infial duyarak bu yola sapmaktadırlar. Fakat açıkça ortaya çıkmıştır ki bir takım Hayalet gazeteleri devlet kesesinden beslemek bazı açıkgözleri mal, mülk, matbaa sahibi etmekten başka hiç bir işe yaramamaktadır. Bilâkis umumi efkar bu tutum karşısında derin surette rencide olmaktadır. Gerçi sabık Devlet Bakanı Dr. Sarol, Meclisteki son konuşmasında sahibi bulunduğu Türk Sesi gazetesine verilen 400 bin liraya yakın resmî ilân parasını, ilkokullardan vilâyetlere kadar yapılan resmi aboneleri mazur göstermek için gazeteleri sanat eserlerine benzetmiş ve "devlet tablo olarak ressamları himaye etmiyor mu, aynı şekilde gazeteler de himaye görmelidirler" demiştir ama T.B.M.M. nde bugün gazeteciliğin bir ticaret olduğunu bilmiyen yoktur. İyi gazete tutunur, fenası batar: mesleğin icabı bundan ibarettir.

AKİS
Bu hafta 36.000 adet basılmıştır.

Dış Yardım

Giden Mesih

Ha, evet! Bu haftanın sonlarında Clarence Randall adındaki Amerikalı iş adamı da buradaki temaslarım tamamhyarak memleketine döndü. İktidar çevrelerinin Inland Çelik Şirketi Başkanını karşılayış hazırlıkları ve şekli, onun ismi etrafında yarattıkları hava, ziyareti - mahiyeti değil, gürültüsü itibariyle - geçen haftaların hadisesi yapmıştı, Mr, Clarence Randall sanki yeni bir Lazare'ı diriltmek üzere gökten yere inen İsaydı. Nitekim, burada ağırlanışı da İsaya layık bir ağırlama oldu.

Fakat ziyaretin bütün mahiyeti gecen hafta AKİS'te belirtilenden ibaret bulunduğu için gürültüler çabuk dindi. Şimdi Mr. Randall Amerikan hükümetine Türkiye intihalarım bir rapor halinde bildirecektir. Eğer bu raporda da Adnan Menderesin "Kalkınma" adını verdiği ve neticelerini hepimizin her gün hissettiğimiz iktisadi politikası "gerekli yardım yapıldığı takdirde iki sene içinde yani 1958 e kadar - meyvalarını verecek dahiyane bir politika" olarak vasıflandırılmazsa Clarence Randall büyük gürültülerle getirilen öteki müşavir-mütehassıs Max Thornbourg ve Amerika Dışişleri Bakanlığı tarafından rızası hilafına tekaüde sevkedilen Büyükelçi Avra "Warren'in yanında yerini alacak - yani afaroz edilecek ve biz yeni bir Mesih bekliyeceğiz.

Clarence Randall
İş adamı

Türkiye'deki Rumlar ve Kıbrıs'taki Türkler

Feyyaz TOKAR

John Richard Bonn'da intişar eden belli başlı gazetelerden biri olan "General Anzeiger"in Londra muhabiridir. John Richard'ın Londra'dan gazetesine gönderdiği haberler arasında bilhassa Kıbrıs meselesi ile alâkalı olanlar, muhabirin mesleğindeki hüner ve kabiliyetini açıkca göstermektedir. O kadar ki, "Yeşil ada"nm kaderiyle alâkalı plan ve tasavvurlardan haberdar olmak isteyen Türk iktidar partisine mensup milletvekilleri, muhalefet idarecileri, hatta Dışişleri Bakanlığımızın selahiyetli elemanları General Anzeiger'e abone olurlarsa bu iş için verdikleri paranın hiç de boşa gitmediğini göreceklerdir.

Türkiye'nin bu derece yakından ilgili bulunduğu bir mesele baklandaki haberleri Bonn'da çıkan bir gazeteden öğrenmek, şüphesiz ki, Demokrasi kelimesinin pırıltılı yüzüne yosunlu bir gölge düşürecektir.

Sanki Tanrı, bir alman yahudisi olan muhabir John Richard'a "John, demiştir. Londra'da kendine iyi bir muhit yap! Seneler sonra bir Kıbrıs meselesi çıkacak. Türkiyede Dışişleri bakanlarının ikametine tahsis edilen köşkte oturan bir profesör, evvela bu meselenin İngiltere ile Yunanistan arasında halledilmesi lâzım geldiğini söyleyecek; sonra meselenin ehemmiyetini anlayarak "yeşil ada"nm mukadderatında ilk ve son sözün Türkiye'ye ait olduğunu öne sürecektir. Ama bu zamana kadar işler çoktan sarpa saracaktır. Kıbrıs'ta Makarios adında bir papaz, adaya Self Determination verilmezse istifa ederim, diyecek kadar saf bir dost bulacaktır. Ada'nın valisi olan John Harding adında bir İngiliz dost. İşler böyle bir çıkmaza girince Türkiye ilgili devletlere şifahî notalar verecek, ama bunu Türkiyenin Başbakanından ve bir kaç yakınından başka kimse bilmiyecek. Herkes merak içindeyken sen, John Richard, vazifeni yapacak olup bitenlerden Dünya ve Türk efkârı umumiyesini haberdar edeceksin!".

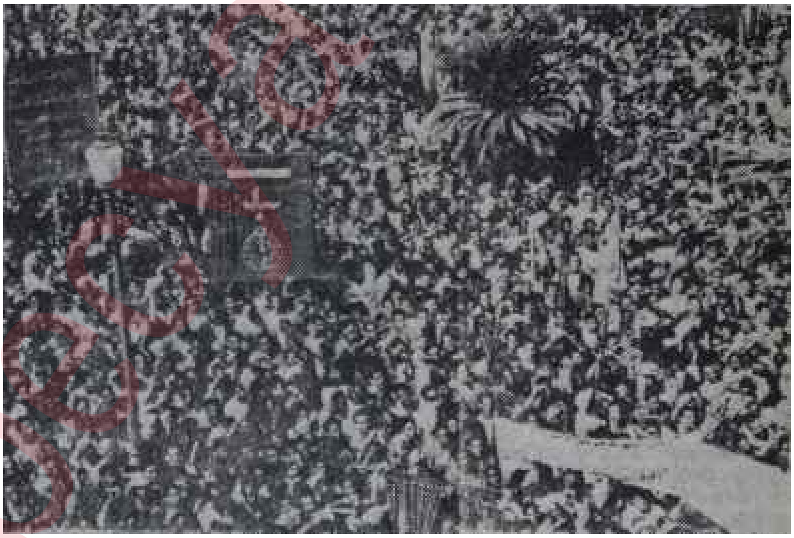
*

Doğrusu istenirse, John Richard, bu vazifeyi usta gazetecilere has bir şekilde, büyük bir dikkat ve maharetle ifa ediyordu. Haberlerini hiç taraf tutmadan veriyor, tefsirlerinde Sezarin hakkı Sezarda kalıyordu.

Türkiye'nin şifahi notasını, Kıbrıstaki İngiliz Valisi Harding'in istifasını ve bu istifanın Eden tarafından kabul edilmediğini bildiren Anzeiger'in Londra muhabiri geçen hafta yeni bir haber daha verdi:

John Harding, İngiliz Başbakanı Eden'e Kıbrıs'ın muhtariyeti mevzuunda yeni bir proje vermişti. Diğer taraftan Türk Hükümeti de ayni konuda ikinci bir teklifin hazırlıklarını tamamlamak üzere idiler.

Kıbrıstaki İngiliz Valinin Eden'e kabul ettirmeye çalıştığı projeye göre "yeşil ada" üçe bölünecekti. Adanın Yunanlıların kesif bulunduğu bölgelerinde Yunanlılara Türklerin kesif bulundugu bölgelerinde de Türklere idari muhtariyet verilecek, stratejik kesimlerde ise İngiliz askeri idaresi devam edecekti. John Richard, haberine, bu projenin Eden Amerikadan döndükten sonra Muhafazakar Parti hükümetinin bir toplantısında müzakere edileceğini de ilave etmişti.

Kıbrıs için nümayiş

Kararları başkaları verecek

General Anzeiger'in Londra muhabirinin Türkiyenin muhtemel teklifi ile alâkalı haberi son derece dikkat çekici idi. Türkiye'nin bir mübadele teklif etmesi ihtimali vardı. Türkiye bir şartla Kıbrıs'ın muhtariyetine rıza gösterecekti: Mübadele. Yani Kıbrıs'taki bütün Türklerin Anavatana gelmeleri temin edilecek, buna mukabil Türkiyede mevcut Rum ekalliyeti Türkiye hudutları dışına çıkarılacaktı. Türkiyedeki Rumların yekunu Kıbrıstan gelecek Türklerden fazla olduğu takdirde arta kalan miktar Garbi Trakyadan anavatana getirilecek Türklerle karşılanacaktı.

John Richard, bu teklifin Türkiye'nin Londradaki sefiri vasıtası ile bir kaç gün zarfında İngiliz Dış işleri Bakanlığına tevdi edilmesi ihtimalinden de bahsediyordu.

Doğrusu bu teklifin İngilizler tarafından değil, Yunanlılar tarafından nasıl karşılanacağı merak edilmeğe değerdi.

Meselenin hiç merak edilmeyen, herkes tarafından bilinen tarafı, Kıbrıs'ta Makarios'un tahrikleri neticesinde hem Yunan, hem Türk, hem de İngiliz kanının aktığı; Türkiye ve Yunanistanda iktidar partilerinin bu mevzuda işin başından itibaren hatalı birer politika takip ettikleri ve bu yüzden kuvvetlerini kaybetmiş bulunmalarıdır.

Türkiyede evvela "Komünist tahriki" sonra da "Gençliğin galeyanı" denilen 6-7 Eylül faciası cereyan etmiş ve bu hadiselerin maddî ve siyasi, tahribatının izleri henüz silinmemiştir. Kayıplarımızın bu kadarla kalması iyimser bir temenni olacaktır.

Zaman Kıbrıs hadiselerine gebedir. Bize de beklemek düşüyor. Olup bitenleri öğrenmek için bir Alman gazetecinin İngiliz makamlarından alacağı haberleri beklemek!..

Kıbrıs Türktür Cemiyeti Nasıl Kuruldu?

Orhan BİRGİT

Politikanın bir karşılığı da "Vefasızlık" olmalı. Acaba hâdiseler bambaşka tarzda inkişaf etmiş olsaydı, siyasetçilerimiz, hele Hükümet adamlarımız, "Kıbrıs Türktür Cemiyeti" nin kuruluşu üzerinde bu kadar telaşlı ve "Hayır siz kurdunuz" yollu beyanatlar verecekler mi idi? Hiç sanmıyoruz... Aksine, eğer hâdiseler tıpkı Kıbrıs Türktür Cemiyetinin ve bu memleket Çocuklarının istedikleri şekilde, sokağa dökülmeden, vekarla gelişseydi de, Kıbrısta Türk Bayrağının dalgalanacağı gün gelseydi, o zaman şimdi çeşitli mesuliyetlerden kaçınanların ve bir cemiyetin kuruluşunu şu veya bu organa yükleyenlerin en büyük şeref payım kendi önlerine çekmek için yapmadıkları kalmazdı.

Kıbrıs Türktür Cemiyeti ki, şimdi Eminönü Birinci Sulh Ceza Hâkimliğinin, İstanbul Valisinin gördüğü lüzum üzerine, aldığı müstacel bir kararla muvakkaten faaliyeti tatil edilmiştir, ne Hükümet, ne de her hangi bir siyasî teşekkül tarafından değil, bizzat Türk gençliği tarafından kurulmuştur. Bugün, bu cemiyetin İstanbuldaki mensupları müessif hadiseler dolayısiyle halen Örfi İdare tahkikatına tabi olduklarından, tahkikatın selâmetle inkişafını bir sanıktan çok daha fazla bir vatandaş olarak düşündüğümüz için, yazılmaması gereken hususlara azami dikkat gösterecek ve bu ışık altında, umumi efkarın kafasında bir istifham halinde duran Kıbrıs Türktür Cemiyetinin sadece kuruluş hikâyesini anlatacağız.

Hikaye, Avrupa Birliğinin Türkiye Gençlik Kampanyası Sekreterliği tarafından, Talebe Federasyonu binasında Anadolulu gazeteciler için tertiplediği bir seminerde ortaya atılan teklifle başlar. Seminerde, Avrupa Birliğinin muhtelif meseleleri görüşülürken, staja katılan Anadolulu meslektaşlardan biri, birliğin iki komşu ve müttefik azası olan Türkiye ile Yunanistan arasında çekişilen Kıbrıs davası hakkında bir sual sorar. Şimdi, belki de ismini gizlemek isteyen Anadolulu gazetecinin bu sualidir ki. Hükümetin Kıbrıs meselesinde pasif davrandığı tezini kuvvetlendirir. Buna karşılık Yunan propaganda makinasının işleyişi göz önüne getirilir ve nihayet tu konuşulanlar, Türkiye Millî Talebe Federasyonu idarecilerine, memleketimizde Kıbrıs meselesini bir gençlik-basın işbirliği idaresi ile yürütmek fikrini verir.

Bir gün çalıştığım gazetedeki masamın üzerinde, Türkiye Millî Talebe Federasyonunun o zamanki Genel Sekreteri Gürcan Keten imzası ile gazete sahibine hitaben yazılmış matbu bir davetiye buldum. Yüksek tahsil gençliğinin, bir kaç hafta sonra Birleşmiş Milletlerde görüşülecek olan Kıbrıs meselesi için 24 Ağustos 1954 çarşamba günü yapacağı toplantıya çalıştığım gazetenin sahibi de davet ediliyordu.

Davetiye, gazetemi temsilen bu toplantıda bulunmam bildirilerek istihbarat şefi tarafından bana gönderilmişti. İşte, ilk önce bir vazifeli basın temsilcisi olarak katıldığım Federasyon binasının üst katındaki büyük salonda meşhur kuruluş toplantısı Ahmet Emin Yalman, merhum Ali Naci Karacan, Selim Ragıp Emeç gibi iktidarın en mutemed başyazarları, Kıbrıs meselesinde o zaman geniş neşriyat yapan "Hürriyet" in sahiplerinden Haldun Simavi, bütün gazetelerin ya yazı işleri müdürleri veyahut birer temsilcisi, Hür Fikirler Cemiyeti, Millî Tesanüt Birliği, Kıbrıs Kültür Derneği temsilcilerinin iştiraki ile çalışmalarına böyle başladı.

Toplantıyı, Federasyonun Genel Sekreteri Gürcan Keten kısa bir konuşmayla açtı. Haldun Simavi oturum başkanlığına seçildi ve son büyük kongrede D.P. den ayrılan Türkiye Millî Talebe Federasyonunun o zamanki başkanı Ali İhsan Çelik kan "Yunanlılar sistemli olarak iki şekilde çalışmaktadırlar. Biri millî, diğeri milletlerarası. Halbuki Türkiyede Kıbrıs meselesi milli bir politika olmamıştır. Talebe teşekkülleri, siyasi partiler, dini cemaat temsilcileri, işçi birlikleri arasında bir koordinasyon kuralım ve sistemli olarak çalışalım" dedi.

Cemiyetin arması

Gürültünün başı

Teklif çok cazipti. Gazete temsilcileri, Yunan radyosunun devlet adamlarının nutuklarım her gün yaydığını, "Kıbrıs! Kurtuluş saatin yaklaştı" parolasiyle emisyonlarına başladığını ve dünya efkârında Kibrisin bir Yunan meselesi olduğunu biliyor; bir kaç hafta sonra Birleşmiş Milletlerde bu mesele görüşülürken Türk tezinin ortaya çıkacağını bu tezin şimdiden yayılması ve desteklenmesini istiyorlardı. Onun için birer vatansever olarak toplanıp, Hükümetin belki de çok arzuladığı halde fiilen girişmek istemediği propaganda kampanyasını derhal açmak lazımdı.

İşte bu ve buna benzer fikirler havayı sardı. Salonda sanki Kibrisin kurtuluş müjdesi hakimdi. Şuurlu bir heyecan, tatlı tatlı iliklerimize kadar yayılmış, tıpkı 1937 de Hatay için açılan yarı resmi kampanya gibi, Kıbrıs için de ilk işaret verilmişti.

Bir komite kurulacaktı. Komiteye aday lâzımdı. Eller kalkıyor teklif üstüne teklif yapılıyordu. Rahmetli AH Naci Karacan, "Milliyet"i hazırladığı için şimdilik özür dilediğini ve gazetesi çıkınca bütün imkanlarıyle komitenin emrinde olduğunu belirtti. Haldun Simavi yerini Hikmet Bil'e terk etmek istiyordu. Selim Ragıp Emeç, kendisiyle aynı miktarda rey alan ve komitede behemehal çalışmak arzusunu isteyen Zafer'in eski Orta Doğu temsilcisi lehine feragat ediyor. "Mebus ve bir başmuharrir olarak hizmetinizdeyim" diyordu.

Komite, Avukat Nevzat Karagil'in başkanlığında Ahmet Emin Yalman, Hikmet Bil, Kamil Önal, Öğretmen Dr. Ziya Somar, Hüsamettin Canöztürk ve benden teşekkül etmişti.

25 Ağustos günü ilk toplantımızı yaptık. Adımız "T.M.T.F. Kıbrıs Komitesi" idi. Kıbrıs kelimesine, Yunanlıların meşhur "Enosis-ilhak," parolasını göz önüne alarak "Türktür" ibaresini ilave ettik ve böylece "T.

6-7 Eylül gecesinden sonra İstiklal caddesi

Bu bir geçit resmi değildi

M. T. F. Kıbrıs Türktür Komitesi" adıyla çalışmalara başladık.

İlk önce durumumuzu tesbit etmeliydik. Bir talebe teşkilâtıyla yan yana ve bir komite olarak ne kadar çalışabilirdik. Hukuki durumumuz belli olmalı, Hükümet bize karşı nasıl davranacağını bildirmeliydi. Çünkü biz, bu milli hizmeti, tezini Birleşmiş Milletlerde savunacak olan Türk Hükümeti için, onun direktifi ile yapacaktık ki. başarıya ulaşalım.

Aramızda bulunan, Hükümet Başkanının hem şahsi dostu hem de bir nevi mutemedi olan Ahmet Emin Yalman, durumumuzu tayin için Menderesle görüşecek ve bize gerekeni söyliyecekti.

Komite, o gün kuruluşundan umumi efkârı haberdar eden bir beyanname yayınladı. Bu tebliğde kuruluş maksadı izah ediliyor ve bütün vatandaşlar bu gayenin etrafına çağrılarak "Bu noktada Türk Millî vicdanının sessiz fakat vakur kararı, her hangi bir meydan gürültüsünün kapışma politikasına tenezzül etmeyen Türk ahlâkının sadece tabii bir neticesi olarak alınmalıdır" deniliyordu. Tebliğ bundan sonraki çalışmalarında da cemiyetin yolunu çizdi ve hiç bir zaman bizi. meydan gürültüsüne çağıranlara itibar edilmedi.

Cemiyetin kuruluşunu gazeteler büyük başlıklarla 25 ağustos sayılarında verdiler. Ertesi günü yayınladığı bir başyazıda Zafer "Türkiye topraklarından 60 kilometre mesafede ve kominformun emrinde bir komünist üssü kurulmasına asla müsaade edilmiyeceğini" bildiriyordu. Bu, Hükümet organının Kıbrıs mevzuunda ilk defa konuşuşu idi ve "Kıbrıs Türktür Cemiyeti" nin kuruluşunun şüphesiz müsbet tepkisini gösteriyordu.

Ahmet Emin Yalmanın Menderesle konuştuğu, kuruluşu memnunlukla karşılayan Başbakanın bizi kabul edeceği haber verildi. Doğrusu istenirse kuruluşun memnunlukla karşılanmasını elbette bekliyor fakat bize bir kabul vakti ayrılacağını tahmin etmiyordum. 27 ağustos cumartesiydi. Toplandık ve sayın Menderesin kabulüne intizaren Vilayet binasına gittik. Bekletilmedik. Başbakandan başka, Köprülü, Fatih Rüştü Zorlu ve Dr. Sarol ile Vali Gökay da oradaydılar. Menderesin iltifatları bir ara o kadar çoğaldı ki, aynı kanepede yanında oturan benim omuzuma elini atarak "Kıbrıs mevzuunda muvafık, muhalif nasıl tek bir noktada toplandığımızı Yunanlılar görmeli" dedi.

Toplantıda konuşulanların çoğu birer vatansever olarak bize hükümetin dış politikası hakkında emanet edilen sırlardı. Bunları, Köprülünün söylememesi için. sayın Menderese başı ile işaret etmesine rağmen Başbakan, "Bizim bu çocuklardan gizlimiz yoktur'' sözü ile anlattı. Bu sırlar bizim için, ö gün olduğu kadar bu. gün de, yarın da mukaddestir ve saklı kalması lazımdır. Onun içindir ki, unutulmuştur.

Çok zevkle geçen mülakatımız sona ermişti. Hikmet BU, Başbakana biraz sonra, Talebe Federasyonunda gazetecilerin siyasi partiler, sendikalar, talebe temsilcilerinin katıldığı bir toplantımız olduğunu, orada bu konuşmanın direktifi olarak nakledilecek bir demeçleri olup olmadığını sordu.

Başbakan "Bu hususta hiç bir endişeye mahal yoktur ve Yunanistanın Kıbrısa ilhakı katiyen bahis konusu olamaz. Arkadaşlarımın gözlerinden öperim. Başarılar dilerini" dedi. Not ettik. Kapıda toplanan fotoğrafçılara pozlar verildi. Veda edildi.

Federasyondaki toplantıya Ercüment S Ekrem Talu başkanlık ediyordu. Sonradan Yunan gazetelerini Menderese hücum ettiren beyanatı, Hikmet Bil umumi heyete nakletti. Tezahürat, salonun avizelerini' dahi çınlatacak, kadar coşkundu ve bizim komitemizi cemiyet haline getiren bu beyan, ihtiyar Ercüment Ekremi ağlatmıştı. "Türk arslanının kuyruğuna basılmıştır. Arslan uyanmış artık kükremiştir. Otuz yıldır kulaklarım ilk defa bir mesul adamdan Kıbrıs için teminat almıştır'' diyordu.

*

*H*ikayenin diğer sayfalarını mı merak ediyorsunuz aziz okuyucular? Onları tahkikatı idare eden âdil hâkimlerimizin vereceği kararlar gösterecektir.

Birleşik Amerika

Tebliğ

Geçen hafta, İngiliz ve Amerikan Devlet adamları arasında Washington'da yapılan görüşmeler sonunda müşterek bir tebliğ yayınlandı. Tebliğ, yumuşak bir dille kaleme alınmıştı ve İngiltere ile Birleşik Amerika'nın dünya meseleleri üzerindeki görüşlerini ihtiva ediyordu. Bu görüşler, Almanya ve NATO konusundakiler istisna edilecek olursa bir birinden oklukça farklıydı. Fakat Avrupa meseleleri üzerindeki Amerikan ve İngiliz görüşlerinin pek farklı olduğu söylenemez. Bu, tebliğin ifadesinden de açıkça anlaşılmaktadır. İngiliz ve Amerikan idarecileri ne göre, Almanya'nın birleştirilmesi hâlâ en önemli Avrupa meselesini teşkil etmektedir ve her İki Devlet, Almanyanın birleştirilmesi yolundaki çalışmalarına azimle devam etmek kararındadır. İdareciler, Almanya ikiye bölünmüş olarak kaldıkça gerçek ve devamlı bir barışın kurulamayacağında mutabıktırlar. Bu arada Berlin'in özel durumuna da işaret edilmiştir. Geçen yılın sonlarına doğru, Rusların Berlin'i ikinci defa abluka altına almaya teşebbüs etmek üzere olduklarına dair belirtiler görülmüştü. İngiliz ve Amerikan Devin adamları, yayınladıkları son tebliğde, Berlin'e yapılacak bir tecavüzü kendilerine yöneltilmiş addedeceklerini açıklamışlardır.

Tebliğde NATO konusunda kısaca şunlar söylenmektedir: NATO Batı dünyasının müşterek güvenliğini temin için elzemdir. Ancak paktın sadece askeri çerçeve içinde kalması kâfi değildir. Batı camiasının güvenliği kadar geleceğini de teminat altına almak için, NATO'nun askeri bir birleşmeden siyasi ve iktisadi alanlara doğru gelişmesini sağlamak gerekmektedir.

Başkan Eisenhower
Anlaşma tam değil

Buraya kadar gerçek bir fikir birliğini ifade eden tebliğin bundan sonraki kısmı İngiliz ve Amerikan Devlet adamları arasındaki görüş ayrılıklarını gizlemeye çalışan bir hüviyet kazanmaktadır. Bilhassa Orta Doğu konusundaki İngiliz ve Amerikan görüş ayrılığı, tebliğde büyük bir ustalıkla gizlenmeye çalışılmış olmakla beraber, ilk nazarda göze çarpmaktadır. Başlangıçta İngilizlerin 1950 İngiliz - Amerikan - Fransız müşterek deklarasyonunu kuvvetlendiren bazı kararların alınmasını istemelerine rağmen, tebliğde, bu deklarasyon teyid edilmekle iktifa edilmiştir, öyle anlaşılıyor ki, esasen İngiltere'nin Arap Devletlerine vermeğe hazır olduğu tavizlerin İsrail'i ürkütmesinden korkan Başkan Eisenhower ve Dulles, bu yıl içinde yapılacak başkanlık seçimlerinin arifesinde New-York eyaletindeki yahudileri aleyhlerine çevirebilecek kesin bir taahhüde girişmekten kaçınmışlardır. Eden'in İsrail sınırlarında Birleşmiş Milletler kuvvetlerine tevdi edilecek tarafsız bir güvenlik bölgesi kurulması yolundaki teklifi de Washington'da taraftar bulamamıştır. Tebliğde, Arap - İsrail anlaşmazlığı konusunda, en acil zaruretin İsrail ve Arap komşuları arasında bir anlaşmaya varmak olduğuna işaret edildikten sonra, böyle bir anlaşmanın Ön şartı olan muhacirler ve sınırlar meselesinde İngiliz ve Amerikan hükümetlerinin her iki tarafa da yar-

ŞU MESUT

Oslo - Şubat

Karl Johans Gate, Norveç kral sarayının önünden, geniş bir gezi şeklinde başlıyarak, Oslo'nun merkezine doğru devam eden güzel bir bulvardır. Bu gezi ve bulvar boyunca Norveçlilerin en iftihar ettikleri eserler, yine Norveçin şöhretleri dünyayı saran evlâtlarının heykel ve abideleri arasına dizilmişlerdir: Asırlık Oslo Devlet Tiyatrosu, mazisi ondan da eski olan Oslo Üniversitesi, Belediye sarayının dev silueti donuk gri semada İskandinav tanrılarının heybetiyle şekillenirler. Teni esatir kahramanları ise, Björnson, İbsen, Grieg, Vigeland taşlarının sessizliği içinden buzlu Oslo fiyorunu seyrederler. Fakat Oslo'luların ve bütün Norveçlilerin en çok iftihar ettikleri eserleri, Karl Johans Gate'nin sonundadır. Burada Norveç parlamentosu yükselir...

*

Bu senenin başında Norveçliler yeni dertler yeni sıkıntılarla karşı karşıyadırlar. Norveçte hayat pahahlaşmıştır. Avrupa ödeme birliğine borçları çoğalmıştır. İktisatlarında enflasyonist emareler vardır. Norveç kuronu kıymetini kaybetmeğe başlamıştır. Bu bakımdan, Norveç ekonomisinin, son durumunu incelemede bizim için fayda vardır. Norveç hükümetinin iktisat politikası ve takip edilen hareket şekli birçok noktalardan bizim için öğretici mahiyette olabilir.

Oslo'ya geldiğimde, hemen her çeşit insanı, enflasyondan ve dış borçlardan bahseder buldum. Halbuki, Norveç kuronu kıymetinden ancak % 10 kaybetmiştir. Avrupa ödeme birliğine olan borçlar Norveçin kotasını aşmaktan uzaktırlar. Nihayet, bütün bunlar ancak 6 aydan beri meydana gelen olaylardır.

Norveçlilerin uyanıklığı cemiyet ve millet şuurunun kudretini bu misallerle tarif etmek elbette eksik ve belki de haksız olur. Ancak bizi düşünecek olursak, ateş bacayı sardıktan sonra -"bir iki zayıf ses müstesna - cemiyet müesseselerinin hâlâ sessiz kalması ne kadar hazindir.

Halbuki, Avrupa Ödeme Birliğine olan borçlarımız 953 Haziranından itibaren kotamızı geçmiş ve bir senedir bunlar kotamızın 2,75 misline yükselmiştir.

Dış pazarlarda paramız 952 senesi başından itibaren düşmeğe başlamış ve iki senedir ortalama olarak kıymetinden % 250 kaybetmiştir.

*

Norveç ekonomisi savaştan sonra, bilhassa son üç senede hızlı bir inkişaf kaydetmiştir. Ticaret filosu ve sanayi tesisleri büyük gelişmeler göstermiştir, milli gelir % 5,3 artmıştır. Balıkçılık, inşaat ve ihraç endüstrisi kesimleri % 4, ziraat % 5 kadar istihsal fazlası kaydetmiştir. İç talebin artması 954 ve 955 te, yatırımların hızlı seyrini takip etmiştir, Özel istihlak son senelerde % 4,5-5 artmıştır. Bunda vergi yüklerinin hafifletilmesinin ve ücretlerin "hakiki olarak" % 4 artmasının rolü vardır. Yatırımlar "brut" milli hasılanın % 30 unu bulmuştur.

Fakat, istihlak ve yatırım talebinin, iç istihsalin ve dış sermayenin ithalinden daha süratli bir seyir takip etmesi neticesi olarak Norveçte fiyatların üzerinde ve dış

dıma hazır oldukları söylenmektedir. Gene tebliğde ilâve edildiğine göre, bu yardım, 1950 müşterek deklarasyonunun çerçevesi içinde yapılacaktır. 25 Mayıs 1950 tarihli üçlü deklarasyonun kuvvet istimali, tehditleri -veya hudut ve mütareke hatlarının ihlaline matuf hazırlıkların yapılması halinde Birleşmiş Milletler çerçevesinde ve bu çerçeve dışında bazı imkânlar derpiş etmekteydi. Bu imkânların yeniden gözden geçirilmesinde zaruret vardır. Tebliğ, Amerikan ve İngiliz Devlet adamlarının bu imkânların neler olabileceği hakkında bir fikir birliğine vardıklarına işaret etmeksizin, bunların, ilerde Fransız hükümetinin de iştirakiyle yapılacak toplantılarda tesbit edileceğini bildirmektedir. Bu ifade ise,. Washington'da, Arap - İsrail anlaşmazlığı konusunda arpa boyu ilerlenmediğini açıkça göstermekten başka işe yarayamaz.

Bağdat Paktına gelince, tebliğde Amerika'nın nihayet bu Pakta iştirak etmeye karar verdiğini gösteren en ufak bir işaret bile yoktur. Tebliğde Paktın askeri cephesi kadar iktisadi cephesinin de önemli olduğu kaydedildikten sonra. Paktın, heyeti umumiyesi itibariyle, Orta Doğu'nun menfaatlerine hizmet ettiğine Ve üye olmayan Orta Doğu Devletleri ile üye Devletler arasındaki dostluk bağlarına bir halel getirmemesi gerektiğine İşaret edilmektedir. Bu son cümlede İngiltere'ye yapılmış bir ikazı görmemek mümkün değildir. Washington görüşmeleri sırasında İngiliz Devlet adamlarının Bağdat paktına üye olmayan Arap Devletleri üzerine yaptıkları baskı yüzünden epeyce siteme maruz kaldıklarına şüphe yoktur. Bundan başka, Amerika, Paktın askeri cephesinden ziyade ekonomik ve siyasî veçheleri üzerinde durmakla bu sonunculara daha büyük bir önem verdiğini açıkça göstermiştir.

Uzak ve Güney Doğu meselelerinde ise İngiltere ve Amerika rol değiştiriyorlar. Birleşik Amerika, İngiltere'nin İsrarı üzerine, SEATO'nun askerî cephelerinden ziyade ekonomik ve siyasi cepheleri üzerinde durmak sorunu hissetmiştir. Gerçekten, SEATO'nun ekonomik fonksiyonunu geliştirmek Sovyet liderlerinin yaptıkları son Asya seyahatinden ve bu 'seyahat sırasında bol keseden savurdukları ekonomik yardım vaatlerinden sonra kaçınılmaz bir zaruret olmuştu. Birleşik Amerika bu zarureti görmezlikten gelmemiştir.

Aralarındaki görüş ayrılıkları ne olursa olsun, Birleşik Amerika ile İngiltere'nin Batı dünyâsının en sağlam unsurlarını teşkil ettiklerine şüphe yoktur. Washington görüşmeleri, bazı görüş ayrılıklarını ortaya çıkarmakla beraber, bu iki- sağlam unsur arasındaki bağları gevşetmekten ziyade kuvvetlendirmiştir. Zira bu görüşmeler bazı dünya meseleleri ni bir hal tarzına bağlamaktan ziyade, yayınlanan deklarasyonda da işaret edildiği gibi, hür dünya için ha-

NORVEÇ

Aydemir BALKAN

ticaret muvazenesi üzerinde tazyikler meydana getirmiştir. 1955 in başından itibaren talebin tazyiki fiyatları yükseltmeğe başlamıştır. Teçhizat mallarının ithali bilhassa makine ve gemi ithalinin son senelerde daima yüksek kalması Norveçin dış ticaret muvazenesinde mühim tesirler husule getirmiştir. İç faaliyetin kesifleşmesi neticesi, ham madde ve yarı işlenmiş madde ithâli de artmıştır. Bunlar da E. P. U. zonana borçları çoğaltmaktadır. Norveçin ihracat mallarının ve pazarlarının artmasına rağmen E. P. U. da muvazene yine aleyhlerinedir. Nitekim, balık ve balık yağları, kâğıt hamura, alüminyum, nikel ve diğer madenlerin İhracatı artmıştır. Fakat yukarda saydığımız sebeplerden dolayı dış ticaret muvazenesi üzerinde tazyikler devam etmektedir.

Görülüyor ki üç sene evvelki Türkiye ile bugünkü Norveçin hayat güçlükleri, karşılaştıkları problemler, yapı ve kaide farkına rağmen biribirine benzemektedir. Ancak, Norveçteki durum, liberal bir sistemin fiyat ve piyasa mekanizmasından doğan kaçınılmaz İktisadi dalgalanmalardan ibarettir. Türkiyedeki ise, belirli bir partinin, yine belirli siyasi gayelerle (zirai sübvansiyonlar, kredi siyaseti, vergi muafiyetleri vs..) suni bir şekilde yürüttüğü iktisadın çıkmazıdır...

•

Ancak Norveçle aramızdaki asıl fark bandan sonra başlamaktadır. Bir hükümeti de, bir cemiyeti de sınıflandıran bu farktaki unsurlardır. Norveç hükümeti bu yaz başından beri muhtelif kesin ve zecri tedbirler almaya başlamıştır. Bunun için de yumurtanın kapıya gelmesini beklememiştir. Batıda "Hükümet etmek ileriyi görmek_demektir". Norveç tahdit edici sıkı bir iktisadi politikayı tatbike başlamıştır. Para ve bütçe politikasında yeni tedbirler, yeni vergi hadleri, yatırımların tahdidi bu meyandadır.

Norveç Merkez Bankasının faiz haddi % 2,5 tan, % 3,5 a çıkarılmıştır. Ticaret ve tasarruf bankalarının istikraz faizleri yükseltilerek piyasada kredi hacmi geniş mikyasta daraltılmıştır. Bu bankalardaki likid mevduatın bir kısmı da bloke edilmiştir. Bir çok vergi muafiyeti kaldırıldığı gibi, gittikçe sıkılaştırılan bütçe politikasına muvazi olarak gelir vergileri ortalama olarak % 10 artırılmıştır. Motörlü vasıtaların ve otomobillerin ithali tahdit edilmiş ve satın alış fiyatları üzerinden yeni ağır vergiler konmuştur. İnşaat ruhsatları, muhtaç bölgeler hariç, yeni tahditlere tabi tutulmuştur. Şirketlerin yatırım politikalarının değişmesini temin edebilmek maksadıyla yeni tedbir ve tahditlere gidilmiştir. Yatırımlar böylelikle şimdilik en rantabl kesimlere yöneltilecektir. Gümrük resimleri, zaruri maddeler hariç, geniş mikyasta artırılmıştır. Norveç, gelişme ritminin yabancı sermaye teminine sıkı bir şekilde bağlı kalması için de bir yandan iç istikrazlarla istihsalinin gelişmesini sağlamak azmindedir. Bunun için de biran evvel dış borçlarını ödemeyi ve E. P. U. da alacaklı duruma gelmeyi hedef tutmaktadır. Bütün bu tahdit ve tedbirlerden sonra 956 bütçesinde bir fazlalık temin edilmiş ve iki sene müddetle bu tahdit-11 politikanın tatbiki kararlaştırılmıştır.

*

Görülüyor ki Norveç bizim üç sene evvel almamız icap eden iktisadi tedbirleri, hiç te popüler olmayan zecri tedbirleri, tereddüt etmeden almıya başlamıştır. Fakat ancak böylelikledir ki iktidardaki sosyalist parti "sabık iktidar" ve başbakanları da "sabık başbakan" olmaktan kurtulacaktır. Yine tekrar edelim ki Norveçin parası ancak % 15 düşmüş, borçları ise kotalarım hiç bir zaman geçmemiştir,

Norveçliler bu yeni tahditlere, yeni vergilere şuurlu bir gönül rızasıyla katlanmaktadırlar. Çünkü bilmektedirler ki en küçüğünden, liderlere kadar herkes aynı sıkıntılara, aynı şartlar altında katlanacaktır. Norveç cemiyetinin kudretini yapan bu sağlam imandır.

Norveçte, başbakan hariç, hiç bir hükümet üyesinin makam arabası yoktur. Bakanlardan biri, kabine üyelerinin müştereken kullanabilmeleri için hükümete dört servis arabası istediğinde muhalif millet vekillerinin şu cevabıyla karşılaşmıştı:

"— Norveç milleti, vergilerini bakanlarına otomobil hediye etmek için vermemektedir!.."

*

İşte kısa Norveç seyahatinde edindiğim malûmat ve intibalar bunlardır. Norveçin bize benzeyen ve benzemeyen tarafları üzerinde ibretle durup düşünmek icap etmektedir. Fakat zaman artık düşünmekten ziyade icraat zamanıdır. Yoksa daha beklersek, mihrap da kubbe de göçüp gidecektir...

yati plan manevi değerlerin korunacağını bir kere daha teyid etmiştir. Demokrasilerin davası olan böyle bir davaya inanan iki Devlet arasındaki metod ayrılıkları ne olursa olsun, gayelerinin birliği İngiltere ile Amerika'yı, şu günlerde, her zaman kinden daha ziyade birbirine yaklaştırmaktadır.

Fransa

Yirmi ikinci hükümet

2 Ocakta yapılan seçimlerle iş başına çağrılan yeni Fransız Millî Meclisi, geçen haftanın ortalarına doğru, ikinci Cihan Savaşından bu yana kurulan Fransız hükümetlerinin yirmi ikincisine güven oyu verdi. Bu güven oyu ezici bir çoğunlukla verilmiş ve 594 milletvekilinden 420 si Mollet kabinesine güvenlerini bildirmişlerdi. Bu şimdiye kadar hiçbir Fransız Başbakanının toplayamadığı bir çoğunluktu. Bütün tahminler altüst olmuş, Meclis düzeni kökünden değişmişti. Başlangıçta mutlak çoğunluğu bile güç toplayacağı zannedilen Mollet, güven oyundan sonra çeşitli sebeplerle aşırı soldan mutedil sağa kadar bütün milletvekillerini etrafında toplanmış görüyordu.

Mollet, 2 Ocak seçimlerine varan kampanya sırasında Mendes-France'ın Cumhuriyetçi blok'unda yer alan Sosyalist partinin Genel Sekreteriydi. Seçimlerden sonra bir Cumhuriyetçi blok kabinesi kurulması bahis konusu olunca Mendes-France'la beraber onun da ismi ortaya atılmış ve bu isim, seçmenler arasında olduğu bir sempati uyandırmıştı. Ancak bu sempatinin kampanya sırasında Cumhuriyetçi blok'a cephe almış bulunan Cumhuriyetçi Halk Hareketi (M. R. P.) milletvekillerine kadar yayılmış olacağı zannedilmiyordu. Mollet'ye verilen oylardan sonra bu da anlaşılmıştır. Mollet'ye güven oyu veren 420 milletvekili içinde, Cumhuriyetçi blokun sosyalist, radikal ve demokratik ve sosyalist mukavemetçi milletvekilleri ile birlikte bütün komünist milletvekilleri ve 64 M. R. P. milletvekili de vardır. Cumhuriyetçi Halk Topluluğu (M. R. P.) nun diğer 9 üyesi ise çekimser kalmayı tercih etmişlerdir. Çekimser kalanlar arasında 83 bağımsız milletvekilinin 67'si de vardır.

Guy Mollet

Sandalye sağlam değil

Cumhuriyetçi Halk Topluluğu milletvekillerini yeni Kabineye güven oyu vermeye sevkeden amil sadece Mollet'nin şahsi prestiji değildir. Edgar Faure'un sağcı blok'unda seçim kampanyasına katılan M. R. P. milletvekilleri, seçimlerde parlak sonuçlar elde edemeyince Partilerine bir çeki - düzen vermek zorunu duymuş bulunuyorlar. 2 Ocak seçimleri, Poujade'ın reaksiyoner bir kitlenin desteğiyle kazandığı umulmadık başarı bir tarafa bırakılırsa, Fransız halkının sağcı partilerden pek o kadar hoşlanmadığını bir kere daha göstermiştir. Cumhuriyetçi Halk Topluluğu, layik okullar üzerindeki görüş ayrılığını bir tarafa bırakarak, sol temayüllü sosyalist ve radikalleri desteklemeyi geleceği bakımından zarurî görmüştür. Eğer Cumhuriyetçi Halk Topluluğu Mollet'yi desteklemeye yanaşmasaydı, işçiler arasında bulunan seçmenlerinin büyük kısmını kaybedecekti. Net ekim, 2 Ocak seçimleri sırasında M. R. P. nin işçi seçmenlerinden çoğu, kendi partileri sağcı blok'la iş birliği yaptığı için, oylarını Cumhuriyetçi blok'a vermişlerdir. Bu Cumhuriyetçi Halk Topluluğu için çalan bir tehlike çanı olmuş ve Parti idarecilerini ayıltmıştır.

Kaldı ki, yeni Başbakan Guy Mollet de, okulların tamamen layikleştirilmesi konusunda aşırı görüşler ileri-sürerek Cumhuriyetçi Halk Topluluğunu ürkütmüş değildir. Başbakan, programında, Hükümetin bu konuda taraf tutmayacağını ve Meclis çoğunluğunun izhar etmek üzere bulunduğu görüşe uygun olarak hareket edeceğini söylemiş ve böylece, çekimser kalmakla müsbet oy kullanmak arasında bocalayan Cumhuriyetçi Halk Topluluğunu kendi safına çekmiştir. Yarın Meclis çoğunluğu okulların layikleştirilmesi yolunda bir karara varırsa, M. R. P. bu kararı yerine getirmek durumunda kalacak olan Mollet kabinesini desteklemeye devam edecek midir? Bu sorunun kesin cevabını vermek çok güçtür. Ancak adedi şimdilik ne olursa olsun, Mollet'nin, çok nazik ve seyyal bir çoğunluğa dayandığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Sağcı Poujade

Her şeyin aleyhinde

Hükümeti tutmayanlar

Mollet'yi tutmayan azınlığın başında, 49 milletvekili ile Poujadist'ler gelmektedir. Kendilerine Fransız Birlik ve Kardeşlik Topluluğu (U. F. F.) ismini takan Poujadist'ler, güven müzakereleri sırasında, Mollet'nin mali siyasetine şiddetle saldırmışlardır. Bunlara göre Mollet'nin malî İslâhata dair sözleri açık değildir ve bir mali reform vadetmekten çok uzaktır. Cezayir konusunda da Mollet'nin programına çatan Poujadist'ler, eğer Mollet'nin söyledikleri yapılırsa, Cezayir'in Fransa için ebediyen kaybolacağını iddia etmişlerdir. U. F. F. bu iki sebebe dayanarak Mollet'ye güven oyu vermediklerini söylemektedir. Gerçekte, aşırı sağı temsil eden Poujade'çılarla sosyalist Mollet arasında daha derin uçurumlar olsa gerektir.

İlk hedef

Çoğunluğu sosyalistlerle radikallerden meydana gelen Mollet kabinesinin güven oyu aldıktan sonra ilk hedefi, Cezayir meselesinin halli olacaktır. Mollet, programında, bu hususu açıkça belirtmiştir. Bilindiği gibi, Tunus ve Fas'tan sonra, bu iki Kuzey Afrika memleketinden daha başka bir statüye tabi olan Cezayir de bağımsızlığını istemeye başlamış ve Cezayir aylardanberi bir terör havası içine düşmüş bulunmaktadır. Mollet, kabinesine Cezayir Umumi Valisi olarak General George Catroux'yu almıştır. Böylece sağ temayüllü eski Vali Soustelle Cezayir'den uzaklaştınlmıştır. Mollet bununla da yetinmeyerek Cezayir işlerine iki

Devlet bakanı tahsis etmiş bulunuyor. Programından da anlaşıldığı gibi; Mollet, Cezayir meselesinde haleflerinden daha mutedil ve barışçı bir yol tutacaktır. Bu yolda atılacak ilk adımlar olağanüstü durum dolayısıyla geri bırakılan Cezayir milletvekilleri seçimlerinin liberal bir seçim sistemi esasına müsteniden ve en kısa zamanda yapılması, müslüman ahaliye eşit haklar tanınması, Cezayirlilerin içine düştükleri dehşet havasından kurtarılması olacaktır. Cezayir'in geleceğinin Fransa tarafından tek taraflı olarak tesbit edilmeyeceği hususunda da söz veren Başbakan, şu günlerde, yeni Umumî Vali Catroux ile birlikte Cezayir'i ziyaret etmek arzusunu izhar etmiş bulunuyor. Bu ziyaret sırasında, muhtemelen, iki taraflı görüşmelerle, Cezayir için düşünülen statünün ana hatları hazırlanacaktır.

Komünistler, Mollet'nin Cezayir siyasetim tasviple karşılamışlardır. Ancak genel olarak dış siyaset konusunda takındığı tutumu daha ne kadar destekleyecekleri kesin olarak bilinemez. Layık okullar konusunda Cumhuriyetçi Halk Topluluğunun oylarını kaybetmek tehlikesiyle karşı karşıya bulunan Mollet kabinesinin, dış siyaset konusunda da komünist oylarını kaybedeceği günler ergeç gelecektir. Bu bakımdan, Mollet kabinesine de fazla ömürlü Ur kabine gözüyle bakmak doğru değildir. Ancak Fransız kabineleri tarihe ömürle» rinin uzunluğundan ziyade başardıkları işlerin büyüklüğü ile geçerler. Mollet'nin de kısa zamanda büyük işler başarmaması için hiç bir sebep yoktur.

Birleşmiş Milletler

Bureymi anlaşmazlığı

300 milyon sterlin kabaca bir hesapla, resmi kur üzerinden 3 milyar, karaborsadaki kıymeti tinerinden ise 9 milyar Türk lirası eder. Birleşmiş Milietlerdeki Suudi Arabistan delegasyonuna göre, böyle bir meblağ, altın olarak ödenmek istendiği takdirde bin, gümüş olarak ödenmek istendiği takdirde de birkaç bin deve yükü tutar. Gene aynı delegasyona göre, böyle bir meblağı bir kerede ve sterlin olarak ödeyebilecek bir Devlet yeryüzünde mevcut değildir.

Oysa ki, İngiltere, Suudî Arabistan'ı Bureymi şeyhine 300 milyon sterlin rüşvet vermekle suçlandırmaktadır. İngiltere'ye göre, Suudi Arabistan, Bureymi şeyhliği üzerindeki İngiliz nüfuzuna bir son verebilmek için Şeyhe astronomik rakkamlara ulaşan bir rüşvet verecek kadar ileri gitmiş bulunuyor. Böyle bir iddia, esasen pek de iyi olmayan Suudi Arabistan - İngiltere münasebetlerini son günlerde büsbütün gerginleştirmiştir. Suudî Arabistan, bu konuda bir anlaşmaya varılmadığı takdirde. İngiltere'yi Birleşmiş Milletlere şikâyet edeceğini geçen hafta içinde açıklamıştır. Suudî Arabistan'ın yayınladığı bir muhtırada Bureymi meselesinin barışı tehdit etmekte olduğuna da işaret edilmektedir.

Geçen hafta içinde Birleşmiş Milletlere yakın çevreleri meşgul eden Bureymi meselesi pek yeni bir mesele değildir. Hindistan yolunu emniyet altına almak isteyen İngiltere, on sekizinci yüzyılın sonlarına doğru, Arap yarımadasında ve Kızıl Deniz kıyılarında bulunan ufak Arap beyliklerini himayesine almış, bu arada Muskat Sultanı ile Abu Dahabi şeyhi ile de bazı vesayet anlaşmaları yapmıştı. İngiltere bu beylikleri Arap yarımadasına hakim olan Vahabilere karşı koz olarak kullanmış ve böylece Basra Körfezindeki üstünlüğünü koruyabilmiştir. Ancak, yirminci yüzyılın başlarında Arap yarımadasında milli Devletlerin kurulması ve bu Devletlerin yarımadada çıkan petrol yüzünden kuvvetlenip zenginleşmesinden sonra, küçük beylikler üzerindeki İngiliz nüfuzunun devamı çok güçleşmiştir. Suudi Arabistan, her fırsattan faydalanarak, bu beylikleri kendine katmak, yarımada üzerindeki İngiliz nüfuzuna son vermek istemiştir. İşte Bureymi anlaşmazlığı da bu ana davanın çeşitli belirtilerinden biridir.

Bureymi vahası, İngiliz vesayetindeki Muskat Sultanlığı ve Abu Dahabi şeyhliği ile Suudi Arabistan arasında bulunan ufak, fakat petrol yatakları bakımından çok zengin olduğu tahmin edilen bir bölgedir, İngiltere burada bulunduğu sanılan petrol yataklarına büyük önem vermiş ve bunları kendi eliyle işletmek istemiştir. Suudî Arabistan ise bu kaynakları İngiltere'ye kaptırmak niyetinde değildir ve bu yüzden, kime ait olduğu tartışma konusu olan Bureymi vahasını 1952 yılında bir vali yollamak suretiyle fiilî işgali altına almıştır. Suudi Arabistan'ın bu hareketi Üzerine, Muskat Sultanı ile Abu Dahabi Şeyhinin koruyucu meleği İngiltere, bilinen sebeplerle derhal. ortaya atılmış ve meselenin hakem yoluyla çözülmesini teklif etmişti.

Bir petrol kuyusu
Asıl hedef

Anlaşmazlığın bu safhasında işe Amerika da karışmıştır. Suudî Arabistan petrollerini işleten "Aramco" şirketi Bureymi vahası petrollerini işletmeyi de elverişli bulduğundan Amerikan Hükümeti üzerine baskı yapmış ve Amerikan Hükümeti, İngiltere'den, meseleyi en kısa zamanda ve barışçı yollarla bir hal tarzına bağlamasını istemişti. Bir yandan İngiltere ile Amerika arasındaki görüş ayrılığı, diğer yandan şeyhliklerle Suudî Arabistan arasındaki anlaşmazlık bir uzlaşma yolundaki çalışmaları büyük güçlükler karşısında bırakmış ve nihayet, 1955 yılı başlarında, önce Nis'te, sonra da Cenevrede yapılan uzun çalışmalar sonunda iyi kötü bir hakem anlaşmasına varmak imkanı elde edilmiştir.

Ancak hakemlerin çalışmaları sanıldığı kadar verimli olmamış ve bunlar kısa zamanda teker teker istifa etmişlerdir. Hakem heyetinin istifasından biraz sonra da İngiltere, Suudi Arabistan'ı Abu Dahabi şeyhine 300 milyon sterlinlik bir rüşvet vermekle itham etmiş ve bunu takiben de Muskat Sultanının askerleri vasıtasıyla Bureymi vahasını işgal etmiştir. İşte geçen hafta içinde Su' udi Arabistan temsilcilerinin Birleşmiş Milletlere getireceklerini söyledikleri Bureymi anlaşmazlığı budur. Temsilcilerine göre, Suudî Arabistan anlaşmazlığı hakem yoluyla çözmekten vazgeçmiş değildir; ancak İngiltere buna yanaşmamaktadır. Birleşmiş Milletler, İngiltere'yi tekrar bu yola dönmesi için ikna etmelidirler.

1955 yılı başlarında önce Nis'den sonra da Cenevre'de yapılan uzun çal lışmaların sonunda delegelerin hiç bir anlaşmaya varamayıp dağılmaları, bu meselenin Birleşmiş Milletlerde uzun müzakerelere yol açacağı şimdiden tahmin olunmaktadır. Suudi Arabistan'ın anlaşmazlığı hakem yolu ile halline taraftar olması ve buna karşılık olarak da, İngilterenin böyle bir müzakereye taraftar olmaması diğer devletler tarafından hoş karşılanan bir hareket olmadığı söylenmektedir.

Arap veya İngiliz iddiaları ne olursa olsun, meselenin esasen gergin olan Orta Doğu münasebetlerini büs bütün gerginleştirdiğine şüphe yoktur. Bu meselenin de bir an önce ve barışçı yollarla halledilmesi bütün dünyanın hayrına olacaktır.

RADYO

Ankara

Konuşmalar

Geçen hafta radyosunu açan bir çok dinleyici, konuşmaları bir müddet dinledikten sonra, radyolarının düğmelerini çevirmek zorunda kaldı. Ankara radyosu elindeki eleman kifayetsizliğinden dolayı artık, musiki fasıllarına değil, usun konuşmalara yer veriyordu. Gecenin en önemli saatleri, en çok dinlenen saatleri bu konuşmalarla dolduruluyordu. Hele saat 19 ile 20 arasında muhakkak bir çok konuşma yer alıyordu. Ajans haberinden sonra tarihten bir yaprak saati başlıyordu, hemen arkasından ya dini-ahlaki bir konuşma, yahut meselâ işçi sigortalarının faaliyetlerini aksettirmeğe çalışan bir on beş yirmi dakikalık söz yığını mikrofonu dolduruyordu. Bu türlü konuşmalara radyolarda yer vermek lazımdı. Fakat, işçi sigortalarının hazırladığı bir konuşmadan propaganda hayrı beklemek Allah Lillah aşkına, vatandaş üzerinde nasıl müspet bir tesir bırakır, anlaşılmıyordu. Çünkü, bir müessesenin kendisini methetmeden hadiseleri vermesine bugüne kadar Türkiye'de rastlanmış değildi. İşçi Sigortalarının nerede ve nasıl birer şube halinde faaliyet gösterdiğini rakkamlarla veren bu konuşmalara inanan kimselerin yekununun pek yüksek olmadığını bilmek lâzımdı. Radyonun bu hallerde elinde mevcut neşretmek veya neşretmemek ölçüsünü kullanmasında fayda vardı. Bu ölçüyü kullandığı takdirde, bu türlü resmi propağanda konuşmalarının hazırlanışında konuşmaları yapan müesseseler daha dikkatli olur ve meseleleri propağanda kokusu vermeden hazırlamak itiyadını kazanırlardı.

Bundan başka radyoda gene bu saatlere tesadüf eden bazı radyo röportajlarını bir kerre dinledikten sonra, tekrarını istemek hiç bir dinleyicinin aklından geçemezdi. Sözüm ona radyo idaresi bundan birkaç ay önce yeni band makineleri, yeni bandlar getirtmişti. Bunlarla, yeni bir anlayış içinde radyo röportajları yapmak yoluna gidecekti. Halbuki, geçen hafta içinde neşredilen bir kaç radyo röportajı biribirinden kötü, dinlenmiyecek halde idi. Çünkü bizde radyo röportajı denilince, bir spikerin - ekseriya spiker değil, bir radyo gözdesinin - hazırladığı programlar akla gelmektedir. Bir müessesenin faaliyeti hakkında röportaj yapmak istiyen birisi koltuğunun altına band makinelerini sıkıştırıyor, gidiyor, bir sual soruyor, cevabını alıyor, bir sual daha soruyor, gene cevabını alıyordu. Böylece, bir röportaj yapıldığı kanaati ile Radyoevine dönüyor ve bu da yeni bir şeymişçesine radyodan yayınlanıyordu. Yeni getirildiği söylenen band makineleri ve bandların kulakları yırtan sesler içinde konuşmaları nakletmesi de dinleyici için ayrı bir zevksizlik numunesi olarak gösterilebilirdi.

Geçen gün, gene bir saat içine üç ayrı konuşma sığdırılmıştı. İlk önce bir hekim konuştu, bir hastalık üzerinde dikkate değer bilgi vermeğe çalıştı. Arkasından bir başka konuşma geldi, bu. Basın Yayın Umum Müdürlüğünün bir propagandası idi. Turizm meseleleri üzerinde Basın Yayın Umum Müdürlüğünde memur olan Selahattin Çoruh konuştu. Bunun arkasından da "Kahramanlar Geçiyor" saati dinletildi. Biribiri arkasına geliveren bu konuşmalar ne kadar cazip olsa, bir dinleyicinin tahammülünü aşan sıklıkta olduğu için dinlenmelerine imkân kalmıyordu. Hiç değilse her konuşmanın arasına bir kaç musiki saati - kısa da olsa - sıkıştırmak elzemdi. Dinleyicinin kulaklarına hürmet etmesini bilen bir radyo müessesesinin bunu böyle yapması lâzım gelirdi. Ayrıca konuşmaların tanzim tarzı da daha çok dikkate muhtaçtı. Basın Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğünün yaptırtmakta olduğu konuşmalarda turizm davası ile ilgili birkaç kelimeye rastlamak asla kaabil değildi. Turizm davasının T'si bile bu konuşmalarda yoktu. Selahattin Çoruh herhalde Türkiye'nin muhtelif bölgelerini gezmişti, buralarda kendisine muhtelif müşahedeler saklamıştı, bunları radyoda turizm konuşması diye anlatıyordu. Buna "Haftanın turizm konuşması" demek yerinde olamazdı. Buna olsa olsa "Selahattin Çoruh'un haftalık ücret alma saati" denilebilirdi. Anlatılan şeyler, esasen herkesin defalarla dinlediği ve okuduğu bilgiler sınıfındandı. Yalnız bazıları oluyordu ki, Karadeniz kıyılarında hangi kazanın deniz kumu daha incedir, daha serttir, işte bunu "Haftanın Turizm Konuşması" proğramında Selahattin Çoruh'tan öğreniyorduk.

Muammer Baykan
Kımıldadı

Bunlardan başka zaman zaman hiç münasebeti yokken bir takım yeni konuşmalar radyoda yer alıyordu. Bunların hazırlanmasına niçin lüzum görülmüştü, neden dinleyiciye bu türlü dinlenmesinde hiç bir fayda vermiyen konuşmaları takdim etmek ihtiyacı hissedilmişti. Bunları anlamak kabil değildi. Gene geçen haftanın içinde "adam sendecilik" mevzuunda bir konuşma dinlenildi. Konuşmayı yazan bir gazeteci idi, fakat adam sendecilik üzerinde ziyadesi ile fazla durdu ve hiç kimsenin başına gelmiyecek bir takım misaller verdi. Muhakkak ki, bu gazeteci arkadaş esas konu itibariyle radyoevini ele almıştı ve "adam sendecilik" in bütün numunelerini radyoevinden vermek istemişti. Fakat yukarıdaki konuşmalara el atmıyan radyo sansür teşkilatı bunları bir bir çıkarmıştı. Bu suretle insan hayatında adam sendecilik konusunda on beş dakikalık uzun ve sıkıcı bir konuşma ile karşı karşıya kalmak zorunda kalmıştık.

Radyonun bu türlü ve birden bire nereden geldiği anlaşılmıyan konuşmalara proğramlarında yer vermemesi lazım gelirdi. Yoksa programların bir "adam sendecilik" havası için hazırlanmadığına hiç kimseye inandırmak mümkün olamazdı..

Islahat

Umum Müdür Muammer Baykan, etrafında bulunanlara bir göz attı. Radyo Müdür vekili Cenap Ege, musiki şefleri Muzaffer İlkar, Erdoğan Çaplı, proğram müdürü Naci Serez orada idiler. Her birini ayrı ayrı gözden geçirdikten sonra şöyle dedi:

"— Radyonun halinden asla memnun değiliz. İslahı için tedbirler almak zorundayız. İşte bunun için sizi topladık. Sizlere son bir fırsat daha veriyoruz.."

Umum Müdür Muammer Baykan kararlı görünüyordu. Hakikaten Ankara radyosunun programları biribirini tutmıyan ve halkın asla beğenmediği bir karışıklık içinde idi. Halbuki, bunları tanzim ve tertip ederek, dinleyicinin önüne tatminkâr bir program çıkarmak kabildi. Ankara radyosunu idare edenler İstanbul radyosunun proğramlardaki muvaffakiyetinin sırrını bir türlü anlayamıyorlardı. Umum Müdür bu noktaya işaret etti. Bütün İslahatı yapabilmek için İstanbul radyosunun rehberliğinden istifade etmek fikrini ileri sürdü. Bu Ankara radyosunu i-

İskender Cenap Ege
Son fırsat

dare edenler için acı idi. Fakat kabul etmekten başka çare de yoktu. Hakikaten onlar da biliyorduki İstanbul radyosu daha güzel, daha dolgun bir programın ışığı altında idare ediliyordu. Neticede bir komisyon kurulmasına ve bu komisyonda bilhassa İstanbul radyosu müdürü Nevzat Atlığ ile program müdürü Faruk Yener'in yer almasına karar verildi. Bu komisyon Ankara radyosunu islah edecekti..

Fakat, radyo idarecileri bu İslahatta İstanbul'un ön planda tutulmasını kamufle edebilmek için iki büyük merkez arasında program mübadelerinin yapılacağını harice duyurmuşlardı. Asıl mesele, proğram mübadelesinde değil, Ankara radyosunun İslahında idi. Nitekim, İstanbul radyosu Ankara'nın hazırladığı o muazzam özel proğramları bir kaç defa proğramlarına almış, fakat beğenilmediğini görünce ikinci bir defa için yan çizmişti. Bu haftadan itibaren komisyon faaliyete geçecektir. Arzu edilen Ankara radyosunun elle tutulur derecede düzelmesindedir.

K İ T A P L A R

ASU

(Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiirleri, Yenilik Yayınları: 17, 200 sayfa, 250 kuruş.)

Fazıl Hüsnü Dağlarca, çağımızın en verimli şairidir. 1955 yılının sonunda çıkan "Asu" adlı şiir kitabı, şairin ondördüncü kitabıdır. İlk kitabı olan "Havaya Çizilen Dünya" 1935 yılında çıktığına göre yirmi yılda, ondört şiir kitabı çıkarması, çıkardığı kitaplarının hemen hepsinin de hacimli olması, onun verimi hakkında kâfi bir fikir verebilir. Mesela, 1940 yılında çıkan ve Fazıl Hüsnü'ye şöhretini sağlayan "Çocuk ve Allah" üçyüz sayfalık bir şiir kitabıdır. Bu çapta bir şiir kitabı çıkarmak, şimdiye kadar başka bir şairimize nasib olmamıştır.

Fazıl Hüsnü,' yeni Türk şiirinin en dikkate değer şairlerinden biridir. Devamlı şekilde, biçim ve öz arayışları içindedir. Kendini bu derece şiire vermiş, çalışmalarında bu kadar devamlı başka bir şairimiz yoktur. Bâzı şiirlerinin fazla karanlık, anlaşılması güç oluşu, ona karşı yöneltilen hücumların başlıca sebebini teşkil eder. Fazıl Hüsnü'nün, Türk şiirine yeni bir ses ve hadiselere, eşyaya, tabiata, alışılmamış zaviyelerden bakış imkânı kazandırdığı muhakkaktır.

"Çocuk ve Allah", "Üç Şehitler Destan"ı, "Toprak Ana", "Sivaslı Ka rınca" gibi hemen akla geliveren eserleri, bir şairi yarına bıraktıracak kudrettedir.

"Asu" da, Fazıl Hüsnü'nün 100 şiiri var. Bu eserinde şairi gerek mısra kuruluşu, gerek öz bakımından yeni arayışlar içinde görüyoruz.

Asu Yeditepe 1955 Şiir Armağanı'nı kazanarak, yılın gözde kitapları arasına girmiştir. Kitaptaki yüz şiirin hepsinin üzerinde durmanın imkânsızlığı aşikardır. Ama, "Uyanı", "Bitmeyen Sessizlik", "Geri Verilen", "Kara Duyarlık", "Ana", "Merihliye Sesleniş", gibi bir kaç şiiri ilk hamlede saymak mümkündür. Kitapta bu şiirler kadar güzelleri, bunlardan hattâ daha iyileri vardır. Şu bir gerçek ki, Fazıl Hüsnü'nün her kitabında olduğu gibi bu kitabında da, kalıcı değerde bir çok şiirleri vardır.

Örnek olarak, bir küçük şiirini buraya alıyoruz:

U Y A N I

Neyi bölüştük binbir ışıktan
Binbir gece
Kirpiklerim ıslanmış duy beni
Hadi dön
Kötü düşüncelerden öte
Yitirmiş varlığımız anıları nicedir
İstesek de istemesek de bu
Hadi dön
Çok var dağlara yıldızlara ormanlara
Ölüme çok
Bir daha uyandırmıyacağım
Hadi dön

İĞRETİ SURAT

(Marcel Ayme'den çeviren: Nurullah Ataç, Roman, Varlık Yayınları, Büyük Cep Kitaptan: 12, 182 sayfa, 2 Lira.)

Marcel Ayme, Türk okuyucuların tanıdığı bir yazar değil. Aslına bakarsanız, o kadar çok tanımadığımız değer var ki... Marcel Ayme de bunlardan biri, Çağdaş Fransız edebiyatında özel bir yeri olan bir sanatçı.

Son yıllarda, her şeyimizde olduğu gibi, edebiyatımızda da. bir Amerikan hayranlığı başlayınca, başka milletlerin edebiyatçılarını tanıyamaz, okuyamaz olmuştuk. Uzun yıllar tesiri altında kaldığımız Fransız Edebiyatı ile nerdeyse ilgimiz kesilmiş gibiydi. Bereket ki, son zamanlarda, Fransız edebiyatından da çevirmeler yelliden başladı. Bu çevirmeleri okudukça, bunların ne kadar lüzumlu oldukları bir kere daha anlaşıldı.

Marcel Ayme, kitabına "La Belle İmage" demiş. Ataç "İğreti Surat" adını koymuş. Doğru istenilirse, Türkçe adı, kitaba daha iyi yakışıyor. Kitabın havasını daha iyi veriyor.

"İğreti Surat", başlayınca elinizden bırakamadan sonuna kadar, büyük bir zevkle, ilgiyle okunabilecek bir roman, Marcel Ayme, gerçekte olması mümkün olmayan bir şeyin, olabileceğine insanı inandıracak kadar başarı gösteriyor. Romanın kahramanı Raoul Cerusier, bir gün, ansızın yüzünün tanınmayacak derece de değiştiğini farkeder. Yüzü, daha güzelleşmiştir. Kadınların, durup bakacağı, imreneceği bir yüz kazanmıştır. Bir insanın yüzünü değiştirmesi mümkün değil ama ne var ki, bir adamın yüzünün, birden değişeceği kabul edilirse, bunun ardından bir takım, birbirinden orijinal hadiselerin geleceğini tahmin etmek güç değildir.

Raoul Cerusier'nin yüzü değişince, hayatı da değişiyor. Evlidir. Çocukları vardır. Bir işi vardır. Bürosunda memurları vardır. Dostları vardır. Bütün bunlar bir anda kaybolmuştur. Çünkü artık o, Raoul Cerusier değildir. Yepyeni, bambaşka bir adamdır. Karısı ve çocukları dahil, kimse onu tanıyamaz artık. Herşeye yeniden başlamak, yeni bir düzen kurmak zorundadır. Bir de, eski çevresi, evi, karısı, çocukları ile ilgisini kesmemek ister. Marcel Ayme bunu son derece büyük bir ustalıkla yapmış. Bir takım gerçekler, psikolojiler, bir yüz değişmesinin arkasından çıkıvermiş orta yere:..

Romanı Nurullah Ataç tercüme etmiş. Bir tercümenin üzerinde Nurullah Ataç adını görmek bir teminatıdır. Roman, Nurullah Ataçın güzel Türkçesiyle yeni bir çeşni kazanmıştır.

S İ N E M A

Ava ve Bogart **"Çıplak Ayaklı Kontes" te**
Kadın denen muamma.,

İstanbul

Çıplak Ayaklı Kontes

Joseph L. Mankiewicz memleketimizde bilhassa "Ankara Casusu - The Five Fingers" filmiyle tanınan bir senarist - rejisördür. 1950 de çevirdiği "Perde Açılıyor - All About Eve" filminde, bir tiyatro dekoru ir cinde, kadın sorusunu araştıran çok güzel bir hiciv vermiş; sevimlilik, kurnazlık, fırsat yaratma ve bunlardan istifade etmeyi kadının başlıca vasıfları olarak belirtmişti. Perşembe gecesinden itibaren Elhamra sinemasında gösterilecek olan "Çıplak Ayaklı Kontes - Barefoot Contessa" isimli dramla kadın sorusunu yeniden ele alıyor.

İspanya'da küçük bir kahvede çalışan dansöz, Amerikalı bir filmcilik grubu tarafından keşfedilerek Yeni Dünya'ya götürülür. Film prodüktörünün fazla, materyalist ve mütehakkim tavırları karşısında dansöz bir Güney Amerikalı zenginin yanına sığınır. Fakat onda da aradığını bulamamıştır. Güney Amerikalı şahsiyetine değil, güzelliğine kıymet vermekte, onu yanında şahane bir manken gibi taşıyıp, gururlanmaktadır, İtalya'da ortaya bir Kont çıkar; zengindir, yakışıklıdır ve kibardır. Evlenirler. Fakat ilk gece, Kont erkekliğini kaybettiğini itiraf eder. Kısa bir evlilikten sonra, cinsi temayüllerini yenemeyip kendisini aldatan karısını öldürür.

Konusunun ana hatları bu olan "Çıplak Ayaklı Kontes"te Mankiewicz, bu sefer kadın dinamizminin esas kaynağını gurur ve cinsiyet olarak düşünüyor. Çıplak Ayaklı Kontesin aşağı tabakadan erkeklerle münasebette bulunmayı tercih etmesi, kadının cinsi bakımdan tabii temayüllerin esiri olduğu intihamı bırakıyor. Bu, kadının diğer hakim vasfı olan gururla bağdaşamıyacak bir olaydır.

Temponun oldukça hızlı tutulması, dış sahnelere verilen ehemmiyet, bize kadındaki gurur ve cinsiyet dramını yaşatmıyor Filmde kadının hangi kıyafete girerse girsin asıl şahsiyetini muhafaza edeceği canlandırılacağına kontes olduğu halde ayakkabı giymekten hoşlanmayan bir dan sözü seyrettirmek tercih edilmiş.

Baş rolü Ava Gardner'in oynadığı düşünülürse, ticari endişeler ön plânda tutularak, seyircinin hayalindeki Ava'ya uygun bir film meydana getirildiği söylenebilir. Diğer rollerde Humphrey Bogart, Edmond O'Brien ve Marius Goring rejisörün müsaadesi nispetinde muvaffak oluyorlar.' Kont'u temsil eden Rossano Brazzi de ise hiçbir fevkaladelik yok.

Netice olarak denilebilir ki, Joseph L. Mankiewicz "Perde Açılıyor" filminde ulaştığı seviyeyi "Çıplak Ayaklı Kontes" ile aşamamış, fakat ilgi ile seyredilen bir film meydana getirmiştir.

Harikalar sirki

Fransada yapılan bir ankete göre seyircilerin ancak % 10'u sanat ve % 51 de sinematografi zevkini tatmin için sinemaya giderlermiş. Seyircilerin diğer kısmını da vakit öldürmek, eğlenmek, alışkanlık veya karanlıktan istifade sinemaya çekermiş.

Cecil B. De Mille Türk seyircisinin ismini bildiği nadir rejisörlerdendir. Filmleri, sinemacılık tabiriyle, memleketimizde daima iş yapmıştır. De Mille eski bir kurttur, seyircinin nelerden hoşlandığını bilir; onlara görmeleri lâzım geleni değil, görmek istediklerini gösterir. Bu sebeble sanatseverler tarafından tenkit edildiği halde halk tarafından tutulur. Anlayış bakımından gelenekçidir, daima eskiye bağlı kalmıştır. Filmlerinde yenilik sesli filmlerde ses, renkli filmlerin icadıyla renk olarak tezahür etmiştir. "Harikalar Sirki - The Greatest Show on Earth" sinemaskoptan evvel yapıldığı için sadece renklidir. Ama bundan sonra Cecil B. De Mille'in, yeni bir teknik icadedilinceye kadar bütün filmlerini sinemaskop yapacağını tahmin etmek yersiz sayılmaz.

Yeni Melek sinemasında gösterilecek olan "Harikalar Sirki" 1953te Sinema Akademisi mükâfatını kazanmıştır. Mükâfat kazanması sinemayla ilgilenen bütün sanatseverleri şaşırtmışsa da sessiz filmin icadından beri Cecil B. De Mille'in sinema sanayiine yaptığı hizmetleri düşünenler, bunun ihtiyar üstada bir cemile olduğunu anlamakta gecikmemişlerdir. "Harikalar Sirki"nin en alâka çekici tarafı şüphesiz ki bize dünyanın en büyük sirklerinden biri olan Ringling Kardeşler, Barnum ve Bailey sirkini tanıtmasıdır. James Stewart'ı da arasına alan kalabalık yıldız kadrosunda artık epey unutulmuş olan Dorothy Lamour ve Henry Wilcoxon'a birer son şans verilmiş.

Bu çeşit filmlerde, müzikal ve turistik filmlerde olduğu gibi, konu bir maksat değil sadece vesiledir. Bunun için bahse değmez. Sinemaya vakit öldürmek, eğlenmek, karanlıktan istifade etmek için gidenlere "Harikalar Sirki" tavsiye edilecek bir filmdir.

KÜTÜPHANECİLİK

Milli Kütüphane

Müessese nasıl kuruldu ?

Gece saat 23.. Kocatepede, İsmet Paşa caddesinde (şimdi Mithatpaşa) 43 numaralı apartımanın pencerelerine tırmanan bir şahsı, mahalle bekçisi, ceketinin ucundan çekerek aşağıya düşürdü. 15 yıllık bekçi bu. Evvel Allah, kedi olsa gözünden kaçmazdı.. Hala aklı duvarlarda, pencerelerde. Kimsesiz bulduğu eve, can yakmak için girecekti. Şimdi de bekçiden kaçmak için "numara" yapıyor. Alimallah, Mehmet Ağa, Mehmet Ağa ise elinden kurtuluş yok. "Düş önüme bakalım!"...

|— Bekçi Efendi, Mehmet Ağa, ben hırsız değilim. Buranın müdürüyüm. Burası ev değil, kütüphanedir. Gece bekçisi yok, kapıyı açmamız lâzım. Şimdi Başbakan gelecek..."

"— Başbakan mı, Cumhurbaşkanı mı; gayrı oralarını ikinci şubede anlatırsın.".

Mehmet Ağa, hırsızın kitap da çalabileceğim, pencereden kıravatlı da girilebileceğini çoktan öğrenmişti, İş uzuyordu. Bereket versin, iki polis imdada yetişti. Yardım ettiler. Bir cam kırılarak içeri girildi ve kapılar açıldı.

15 dakika sonra Millî Kütüphaneye Hazırlık Bürosunda, Büronun Şefi Adnan Ötükenle, Başbakan Recep Peker karşı karşıya oturuyordu. Konuşma üç saat devam etti. Ziyaret, Başyaverin, telefonla haber verişinden 15 dakika sonra vaki olmuştu.

Kuruluşunda hizmeti geçen tek Başbakan olarak fotoğrafı Milli Kütüphanemizin şeref köşesinde yer almış olan Recep Pekerin 14 Ağustos 1946 da T. B. M. M. de okuduğu Hükümet Programında şu cümleler bulunmakta idi: "Ankarada büyük bir Milli Kütüphanenin kurulması için gereken çalışmalara hemen başlanacaktır."

Ancak, bu cümlenin, o tarihten 4 ay evvel, Millî Eğitim Bakanlığı Yayın Müdürü Adnan Ötüken'in, aynı gaye için başladığı hazırlıkla ve Milli Kütüphaneye Hazırlık Bürosu ile ilgisi yoktu. Bilfiil işe başlamış olan bir kütüphaneci ile davayı hükümet programına sokan "bir gün başbakan olursam, ilk yapacağım işlerden biri Milli Kütüphanenin kurulması için teşebbüse geçmek olacaktır" demiş olan bir hükümet reisi ilk olarak karşı karşıya gelmişlerdi.

Hazırlık Bürosu Mili! Kütüphaneye Yardım Derneğinin yardımları ile çalışıyordu. O geceki konuşmalar, bu derneğe, hükümetin 100,000 liralık bir bağış yapması ile ilk hayırlı neticeyi verdi. Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sirer'de Adnan Ötükenin bizzat bu İşle meşgul olması için, Yayın Müdürlüğü vazifesinden ayrılmasına muvafakat etmişti.

Millî Kütüphanenin tarihinde Recep Peker, R. Şemsettin Birer ve bugünkü binanın temininde rolü bulunan Halit Nazmi Keşmir, bu üç insan, bir ümit ışığı olarak gelip geçmişlerdir. Fakat Millî Kütüphanenin kurulması hiç de kolay olmamıştır.

Milli Kütüphane, zaman zaman C. H. P. programlarında yer almıştır. Atatürk zamanında bir Mili Kütüphane binası için mimarî projeler hazırlatılmış olduğu söylenir. 1033 te Derleme Kanununun bir maddesinde adı geçmiştir. Birinci Maarif Şûrasında Emin Erişirgil bu ihtiyaca temas etmiştir (1939). 1938 de Ülkü Dergisinde, henüz Türk Milli Kütüphanesini ziyaret etmemiş bulunan Ord. Prof. M. Fuad Köprülü "Ankaranın bugün için en büyük eksiği büyük bir Millî Kütüphanenin bulunmamasıdır. Kültür Bakanlığından, büyük bir sabırsızlıkla bekliyoruz: Ankara Otobüs Garajının bulunduğu yerde, Türkiyedeki kültür inkilabının büyüklüğünü canlandıracak haşmetli bir sanat abidesi şeklinde bir Atatürk Kitapsarayı, kurmak için şimdiden hazırlıklara girişsin. Bu teşebbüste, en büyüğümüzden başlıyarak, bütün Türk Milleti kendisine yardımcı olacaktır" demiştir. 1942 de Kasım Gülek, T. B. M. M. de ilim kütüphanelerinden bahsetmiştir. Fakat, işe nedense bir türlü başlanamamıştır.

Sonra, bu işin bir gönüllüsü, bir fedaisi çıkıyor ve 1947 de Kocatepedeki hazırlık bürosu açılabiliyor. Nihayet 16 Ağustos 1948 de Mili Kütüphane Kocatepeden bugünkü binasına taşınarak aydınların istifadesine açılıyor. Bu olay İnönünün T. B. M. M. nin üçüncü toplantı yılını açış nutkuna giriyor: "İlmi çalışma ve araştırmaların temel vasıtası olan millî bir kütüphane kurulması dâvası gerçekleşme yoluna girmiştir. Bu yıl Başkentimizde açılan Millî Kütüphanenin ilim hayatımızdaki hayırlı • tesirleri, kısa zamanda görülecektir."

Hali hazırda bu müessesenin biri 5 katlı olan 2 büyük binası, 250,000 kitabı, 130 memuru, 80,000 okuyucusu, mikrofilm, fotoğraf, fotokopi ve cilt atelyeleri, bibliyografya, haritalar, katalog, periyodik eserler servisleri ve zengin koleksiyonları vardır.

İhtiyaçlar artıyor

Milli Kütüphanemiz, iftihar edebileceğimiz bir 'müessese hâlini almıştır. Ancak, bugünkü binalar 5 senelik bir geleceğin ihtiyaçlarını karşılıyabilecek durumdadır. İlerisi için kifayetsizdir.

Millî Kütüphanemizin, henüz posta pulları kısmı yoktur, (İngiliz Milli Kütüphanesinde vardır). Paralar, madalyalar, estamplar, gravürler, yazmalar, plânlar kısımları henüz kurulamamıştır. Bir müzesi yoktur. Millî Kültür hazinelerimiz mahvolup gitmiştir ve mahvolup gitmektedir. Bunları kurtaracak, ilim ve sanat bozkırlarımızı sulayacak olan bir baraja ihtiyacımız vardır. Ankara merkezinde günden güne dolmakta olan arsalardan birini derhal bu işe ayırmak ve bir Millî Kütüphane binası yapmak lazımdır. Bu binanın maliyeti 100 milyonlar içinde değildir. Belki 20 milyonu geçmiyecektir. Bugünkü binası devredilecek olan eşya, malzeme ve mükerrer kitaplarla, Ankaranın bir şehir kütüphanesi olabilir. Yarım milyonluk bir Başşehre böyle bir kütüphane çok lüzumludur da. Şehir kütüphanesi, Millî Kütüphaneyi, mütalea salonu olmaktan kurtaracak, ilmî çalışmalar dışında kitap karıştırılması, eşyasının ve personelinin işgal edilmesi gibi Milli Kütüphanelerin gayeleri dışında kalan yüklerini hafifletecek ve bunların mahzurlarını önlemiş olacaktır.

Milli Kütüphaneye giriş
İlim yolunda güçlük

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Şehrimiz Alaeddin tepesinin doğu eteklerinde ağaçlar dikmek için çukur açan Belediye ameleleri, 50 santim derinlikte bir küpün ağız kısmına tesadüf etmişler ve çukuru büyütmüşlerdir. Neticede küp büyük bir gayretle meydana çıkarılmış. Müze Müdürlüğünce yapılan tetkiklerde küpün Bizans devrine ait olduğu anlaşılmıştır.

Meydana çıkarılan küp pişmiş topraktan yapılmış olup, kalınlığı on santimi bulmakta, yüksekliği iki metreye yaklaşmaktadır. İlgililerden öğrendiğimize göre erzak küpü olan bu eser. şimdiye kadar ele geçen küplerin en büyüğü olup, iki ton buğday alabileceği tahmin edilmektedir.

Küp, Konya belediyesinin ve turizm bürosunun alâka ve gayretleri ile, Konya Müzesine devredilmiş ve Belediye kamyonu ile Sırçalı Medreseye kaldırılmıştır. Müze, küpün bulunduğu havaliyi hafriyat sahası olarak muhafazaya almıştır.

(Yeni Konya)

*

Konya — Vilâyetimize bağlı Sille nahiyesinde yapılan iki nişan töreni alâka ile takip edilmiştir.

Birinci nişan Mustafa Bekirin 12 yaşındaki kızı Emine ile Mustafa Paşanın 11 yaşındaki oğlu Halil arasında yapılmış ve törende 1000 kişiye şerbet dağıtılmış, eğlenceler tertip edilmiştir. Nişanlıların ikisi de ilk okulun üçüncü sınıfına devam etmek tedir.

Bu töreni yeni nişanlanan kızın kardeşi 9 yaşındaki kardeşi Ahmet ile 9 yaşındaki Ayşe Bosnalının nişan törenleri takip etmiş ve nahiye halkı o gün akşama kadar eğlenmiştir.

(Hak Yolu — Eskişehir)

Burdur — Uluborlu kazasında, adli makamlar tarafından korkunç bir hâdisenin tahkikatına el konmuşlar.

Yapılan bir iddiaya göre, Uluborluya bağlı Kabako köyünden bir kadın, kasten çocuğunu düşürdükten sonra, köpeklerin önüne atarak yedirmiştir. Hadisenin mahiyetini aydınlatmak üzere Uluborlu C. Savcılığı tarafından takibat açılmıştır.

(Hak Yolu — Eskişehir)

*

Antalya, — Vilâyetimiz de yeni bir kız kaçırma rekoru kırılmış ve son bir hafta içinde 13 kız kaçırma hadisesi jandarmaya intikal etmiştir. Son senelerde görülmeyen bu artış, evlenme masraflarının ayarlanması ile alâkalı görülmektedir. Hâdiselerin fail ve mağdureleri yakalanarak Adalete tealim edilmişlerdir.

(Türk Dili — Balıkesir)

Ödemiş, — Bugünlerde Ödemişte horoz döğüşleri çok rağbettedir. Dün iddialı bir horoz döğüşü yapılmış ve iki saat devam etmiştir. Çok vahşiyane olan bu döğüşte Cevat isminde bir şahsın iri sarı horozu, Yılmazın kırmızı horozuna galip gelmiştir.

Kavgada yemlen horozun bir gözü kör olmuş, başı kanlar içinde kalarak, tüyleri yolunmuştur. Tahammül edilemiyecek kadar kanlı olan bu döğüş, halkın merhameti neticesinde müdahale edilerek bıraktırılmıştır.

(Türk Dili — Balıkesir)

Uçak yolcusu köpek
Memnun görünüyor

Clarence B. Randall'ı getiren uçakta bir yolcu daha vardı. Uzun bir yolculuktan sonra karaya ayak basmaktan dolayı son derece memnun olmuşa benzeyen bu yolcu, sevimli bir fino idi.

Köpeğin ayrılığına dayanamıyacaklarını düşünen Amerikalı sahipleri onu da beraberlerinde getirmekten başka çare bulamamışlardır.

*

İzmir, — Dün şehrimizin mâruf doktorlarından birinin muayene kapısı açılarak içeri genç bir delikanlı girmiş ve doktora hitaben:

— Geceleri rüyamda hep erkekleri görüyorum. Kuzum beni ameliyat mı edeceksiniz, ne yapacaksınız, beni artık bu erkeklikten kurtarıp, kadın yapın.

Bunu söyliyen 17-18 yaşlarındaki delikanlı, bazı acayip hareketler ile doktora yaklaşmış muayene edilmesi için yavaş yavaş soyunmağa başlamıştır.

Evvelâ şaşıran doktor bilâhare genç "erkeği" muayene etmiş ve neticede kendisinde kadınlık alâmetleri bulamamıştır.

Doktor, kadın olmak istiyen genç erkeğe bu arzusunun psikolojik hallerden ileri geldiğini izah etmiştir.

(Balıkesir Postası)

*

Şehrimizde Sivrioğlu kadınlar hamamında gülünç bir hadise ceryan etmiştir.

Kurna başında kızını yıkıyan bir kadının ayakları dibinden fare geçince kadın korkudan Fare var diye bir çığlık atmıştır. Bu yüzden ortalık karışmış ve takunye ile kaçmak isteyen kadınlardan bir çoğu ayağı kayarak yere yuvarlanmıştır. Cesur bir kadının hamamtası ile fareyi öldürmesi üzerine ortalık yatışmıştır.

(Sakarya — Eskişehir)

Burdur — Şehrimiz Devlet Hastahanesinde tıp aleminde ender olan bir hadiseye rastlanmıştır. Hastahaneye tedavi edilmek üzere gelen ve şehrimiz lisesinde öğrenci bulunan Muammer adında bir gencin 3 böbrekli olduğu muayene esnasında anlaşılmıştır. Kısa bir müddet tedavi edildikten sonra hastahaneden çıkarılan gence herhangi bir cerrahi müdahalede bulunulmamıştır. 3 böbrekli gencin sıhhati normaldir.

(Sakarya — Eskişehir)

*

Gazetemiz yazarlarından arkadaşımis Yüksek Kimya Mühendisi Feyzi Halıcı İstanbul Üniversitesinde okurken babası tarafından kendisine 2 bin lira gönderilmiştir. Ancak bu para bankanın Veznedarı tarafından Feyzi Halıcı'nın imzası taklid edilerek çekilmiştir.

Mesele 1947 yılında İstanbulda Mahkemeye aksetmiş, mahkeme imzanın taklid edildiğine müteaddid defalar karar vermiş, itirazlar üzerine incelenmek için dosya birkaç defa Avrupa'ya dahi gönderilmiştir. Neticede imzanın taklit edildiğine karar verilmiş ve arkadaşımız Feyzi Halıcı masraf ve faiz ile birlikte 3800 lirayı bankadan almıştır.

(Yeni Konya)

Ankara

Güzeller defilesi

Maggy Rouff. Parisin tanınmış terzilerinden biridir. Onun 955 senesi koleksiyonunu seyretmek muhakkak zevkli birşeydi. Fakat o gece Ankara Palas salonlarına hanımları ve beyleri cezbeden şey, yalnız güzel modeller değildi. Fransız zarafet komitesi, bu vesile ile, halka dört güzeli de taktim ediyordu. Fransız güzeli Monigue Lambert, Danimarka güzeli Annetre Stryberg, Cotes d'Azur güzeli Micheline Belanbre ve Fransız zarafet güzeli: Mönigue - Laura Liebel. Bu güzeller son kayak kıyafetlerini, çamaşırlar, mantolar ve elbiseler teşhir edeceklerdi.

Güzellik yağmuru

Seyircilerden çoğu bu arada bazı beyler, yemeklerini yarım bırakmışlardı. "göz zevki mide zevkine galip gelebiliyordu. Masalara tatlı ve meyva servisi henüz yapılmıştı ki, salona gayet sarışın, çok manalı değilse bile, gayet şirin ve tatlı bir güzel girdi: Üzerinde lacivert bir kayak kıyafeti vardı. Dar pantalon, düz katlı ceket, örgüden sarı bir yaka. Hafif adımlarla, salonda dolaşırken, mikrofondaki cazip erkek sesi "prezantasyon" ları yapıyordu: "Mis Cotes d'Azur.."

Gene bir kayak kıyafeti ile, salona giren zarafet güzeli Laura, zarif ve alımlı bir eda ile yürüyordu. İçlerinde en manalı ve cazibeli olanı galiba o idi. Sarıya bakan bir kumraldı, gayet güzel, iri yeşil gözleri vardı.

Danimarka güzeli de sarışındı. Fevkalâde muntazam ve ince hatları vardı, siyah gabardin kayak kıyafeti ona hususi bir cazibe veriyordu. Mikrofondaki ses anlatıyordu: "Mis Danimark, aynı zamanda bir kayak şampiyonudur ve memleketinden Londraya kaymak için gelmiş, mühim müsabakalar kazanmıştır. Çok yakında Avrupa kayak müsabakalarına da katılacaktır.".

Salona dördüncü olarak giren Fransız güzeli yünden, vücuduna yapışık bir siyahlı beyazlı tulum giyinmişti. Ayakkabısı yoktu ve insanı tırmalamaya hazırlanan bir kara kediye benziyordu. Esmerdi. Saçlarını yapışık bir topuzla toplamıştı. İnsan, ilk hamlede, onun bir güzellik kraliçesi olduğuna şaşıyordu.

Mikrofandaki ses, güzellerin son mayolarla bir geçit resmi yapacaklarını bildirince salonda bir kıpırdanma ve hareket oldu. Artık garsonlar boşuna bekleyen tatlı tabaklarını toplıyabilirlerdi.

Fakat ufak bir hayal sukutuna uğramamak mümkün değildi. Dört güzelin de vücudu orta dereceli idi. En büyük meziyetleri: hepsi karınsızdı. Hepsinin beli çok ince idi. Fa-

Dört güzel manken
Elbiselere kim bakar ?

İyi Görebilmek İçin

Jale CANDAN

iz Türk kadınları, süsümüze düşkünmüşüz! Kabul. Bu kusurumuz diyemeyeceğim, bu kabahatimiz, süsü hakiki zarafet ve şıklığa lnkilap ettirebildiğimiz gün, bir meziyet olacaktır. Bu yoldaki terakkilerimize, bakılacak olursa, o gün pek te uzak değildir

Biz, süsümüze kucaklar dolusu paralar harcıyormuşuz. Yalnız bir zümre için, bu da kabul. Ama acaba dünyanın hangi memleketinde böyle bir zümre mevcut **değildir?**

Fakat Amerikalı seyyali dostlarımız bizim şatafatımıza hayret ediyorlarmış, bizi ayıplıyor, bize az para ile daha şık olabileceğimizi hatırlatıyorlarmış, bize giyim hakkında birçok tavsiyelerde bulunuyorlarmış. İşte buna kocaman bir hayır.

Erkeklerimiz bizi tenkit edemiyorlar mı? tenkit, bir mevzu üzerinde tetkikler yapılarak ileri sürülürse, dikkate alınmaya değer. Halbuki son zamanlarda, İstanbulda, bir büyük otel yapıldığından beri, adeta moda oldu: her gelen gidene Türk kadınlarının giyinişi hakkında ne düşündükleri soruluyor ve her gelen giden bu hususta, kendisini tam selahiyetli addederek, gelişi güzel fikirlerini, şark için ezberlenmiş birkaç basma kalıp sözü tekrar ediyor. Yalnız fikir beyanı olsa, ona da şükür, bize tavsiyelerde, hatta müdahalelerde bulunuyorlar

Anlaşılıyor ki, iki gün için İstanbula uğrayan her seyyah o otele inmekte ve Amerikanın, Avrupanın büyük şehirlerinde olduğu gibi, bu oteli yüzlerce otelden bir tanesi zannedip, halkın şıklığına hayret etmektedir. Nereden bilsin ki, bu bizim en lüks bir veya iki otelimizden birisidir, oraya giden halk ta en zenginlerimiz!. Seyyah kendi memleketinde, zenginlerinin gittiği yere belki ömründe uğramamıştır. Yoksa 7.000 liralık kürkün bahsi mi olur?.

Ama aynı tenkitlerin, kendi aramızda yapılacak olursa, büyük bir alaka hatta minnetle karşılanacağı muhakkaktır Çünkü sözün doğrusunu söylemek icab ederse, ihtişam merakı erkeklerimiz kadar, kadınlarımızı da rahatsız etmektedir. Evet ihtişamlı elbiseler giyinmekte yarış eden bir zengin kadınlar zümresi vardır. Bu zümre küçük te olsa, aynı yerlere giden ve aynı seviyeyi muhafaza etmek lüzumunu duyan daha büyük bir kütleyi rahatsız etmekte, hazan onların bütçesini sarsacak şekilde onlara tesir etmektedir. Zengin kadınlarımız paralarını yalnız elbiselerine değil, evlerine, eşyalarına, faydalı işlere de harcadıkları zaman, muhakkak ki, daha çok taktir kazanacak, alâka cezbedeceklerdir.

Bir kadının herhangi bir toplantıya, bir eğlence yerine giderken süslenmesi, kendisini güzelleştirmeğe gayret etmesi, yerine göre giyinmesi bir hak, hatta Ur vazifedir. Fakat üç defa üst üste aynı elbiseyi giymekten utanması yirminci asırda, affedilmiyecek bir hafifliktir.

Sırası gelmişken şunu da hatırlatmak doğru olur ki, piyasada gayet güzel yerli kravatlarımız mevcut olduğu halde erkeklerimizin otuzbeşer liralık Avrupa kravatları takmaları aynı ihtişam merakından ileri gelmektedir.

Bu mevzuda tenkit edilecek daha nice nice şeylerimiz var Hepsini hoş karşılarız, ancak bu tenkit kendi aramızda olursa. Çünkü öyle zannediyoruz ki, insan iyi görebilmek için, kendi gözlüklerini takmalıdır.

Bir mayo modeli
İyi teşhir edildi

kat kalça ve bacak kısımları tatsız, hatta kusurlu idi, ayakları büyüktü. Mayolar cidden güzeldi ve dışarıda kar yağarken, insana güzel bir yaz günü hasreti veriyorlardı. Ekserisi naylon olan mayolar bildiğimiz klasik mayo biçiminde idiler. Yalnız bir tanesinin brötelleri kolların üstünde duruyor ve mayoya daha ziyade açık bir elbise üstü manzarası veriyordu. Bütün mayoların birer zarif, kısa ceketleri vardı. Kırmızı, kapüşonlu bir plaj mantosu insanın gönlünü çalıyordu.

Güzellerin çamaşır defilesi anlatılamıyacak kadar güzeldi. Soluk pembeler, maviler, krep saten, naylon, ince danteller hepsi kullanılmıştı. Geceliklerle üstüne giyilen bol ve zengin, dantelli sabahlıklar daima takım halinde idi.

Hediyeler

Ufak bir istirahat verildi. Güzeller dinleniyorlardı. Bu sırada, Ankaralı hanımları hoş bir sürpriz bekliyordu. Piyango vardı. Bir lavanta ve büyük kolonya şişesi talihlilerini bekliyorlardı.

Marcel Roches'ın "femme" kokusu 25 numaralı masada oturan gri elbiseli, pembe bilezikli zarif bir hanıma çıktı. İkinci hediye ise, pek anlaşılamadı ama, muhtemelen bir beye çıktı. Çünkü mikrofondaki sesin ısrarına rağmen 37 numaralı masadan hediyeyi almaya bir erkek geldi.

Büyük ikramiyeyi kaçıranları da bir teselli bekliyordu. Bütün hanımlara "femme" kokusunun ufak bir eşantiyonu dağıtıldı. Ama erkeklere birşey yoktu. Bir bey, gecenin tesiri altında idi: "İnsan, dünyaya kadın olarak gelmeliymiş" diyordu.

Elbiseler

Ankaranın soğuğu güzellere tesir etmişe benziyordu. İkinci partide, iyice giyinmiş olarak meydana çıktılar. Şapkalar daima giyilen elbiselerle takım teşkil ediyordu. Bu arada Vakko eşarpları da kullandılar.

Fransız güzelinin, pembe yünlüden yapılmış elbise ve uzun ceket kombinezonu bahar kıyafetlerinin en güzeli idi. Ceket düz hatlı idi ve büyük bir kastor yakası vardı. Elbise dardı, kapalı yakalı ve kolsuzdu. Zaten Maggy Rouf'un koleksiyonunda her elbise, her kıyafet insana hayret nidaları kopartacak kadar güzel ve fevkalade idi.

Kokteyl elbiselerinin herbirisi birer sanat eseriydi sanki. Uzaktan bakıldığı zaman yalnız hoş bir hat, bildiğimiz birkaç acık yaka, düğmeler görülüyordu. Ama yakından bakınca iş değişiyordu. Gayet güzel kuplar, belirsiz pensler, ustalıklı drapeler her elbiseye ayrı bir güzellik veriyordu.

Bu arada zarafet güzelinin giyindiği boru biçimi bir siyah elbise o kadar dardı ki, gene kadın, büyük bir güçlükle adeta çinli adımları atarak yürüyebiliyordu. Bu daracık elbisenin yegane garnitürü çok uzun ve frapan mavi eldivenlerdi.

Fransız güzeli İse, Maggy Rouf-un defilesinde Christian Diora ait bir kokteyl elbisesi giyinmişti. Bu elbise dizlere kadar pulla işlenmiş

Bir rob - manto
Yılın ***modası***

Bir jarse elbise
Sıcak, yumuşak..

ve sımsıkı vucuda oturmuş bir kılıf şeklinde olup, dizlerden aşağıda üst üste gelen iki kat tülle birden zengin bir bolluk kazanıyordu.

Gece elbiseleri

Gece elbiselerinin ekserisi ayak bileklerinde bitiyordu. Bunlar şahane şeylerdi. Tüller, muhakkak onbeş, yirmi kattı. Hepsinin üstünde şahane gece mantoları vardı. Bu kıyafetlerle dolaşırken Fransız güzeli cana yakınlığı, zarafet güzeli hakiki zarafeti ile nazarı dikkati celbediyordu. Bal rengi, saten bir gece mantosunun kollarında vizon vardı ve son olarak, zarafet güzelinin giyindiği pembe satenden bir gece man tosu pembeye çalan şahane bir beyaz renar yaka ile süslenmişti

Moda

İlkbahar modelleri

Paris hazır elbisecileri Ocak ayında ilkbahar modellerini teşhir ettiler. Biraz acele etmiş gibi görünüyorlardı ama, ilkbahar her şeyin yenileştiği bir mevsimdi. Kadınların işlerinin çoğaldığı bir mevsim.

Hazır elbiseciler kadına rahat ve pratik bir hayat temin etmek maksadını güdüyorlardı. Baharlık hafif tayyörünü, şirin bir şapkayı, hoş bir elbiseyi daha şimdiden hazırlayabilen kadın, baharın ilk güneşli günlerinde çarsı-pazar dolaşacağına, kapı kapı terzi arayacağına giyinir kuşanır, sık ve mesut; bir kır kahvesine gidebilirdi.

Paris hazır elbisecilerinin koleksiyonlarında bilhassa dört kıyafet Şekli nazarı dikkati çekiyordu:

Bol etekle bolero
İstisnasız bir kaide

1 — Elbise-ceket takımı: Bir kaç senedir revaçta olan elbise ve ceket takımı modası bu sene de devam etmektedir. Dar elbiseler üzerine giyilen bu tayyör ceketlerinin muhtelif biçimleri vardır. Klasik ceketlerin yanında arka uçları öne nazaran daha uzun olanları, kalın kumaşlardan yapılmış, kısa spor palto biçiminde olanları da vardır. Bol eteklerin üzerine ise daha çok vücuda yapışık, yakasız küçük bolerolar giyilmektedir.

2 — Rob-mantolar: Hazır elbisecilerin kolleksiyonunda en çok hoşa giden, zevkle seyredilen ve her kadına arzu veren kıyafetler "rob-manto'lar olmuştur. Ekserisinin yakası açıktır ve içerden bir jile ile beyaz bir yaka gözükmektedir. Bu modellerin hepsi baştan aşağı düğmeli ve belden kesiksizdir. Dar etekliler de vardır, belden itibaren gittikçe kloş şeklinde genişleyenler de.. Bazılarının yaka kısmı kendi kumaşlarından ince bir eşarpla bağlanmıştır. Bu kıyafetlerle beyaz bereler ve eldivenler gayet şık durmaktadır. Zaten ilkbaharın en cazip modası muhakkak ki, her yerde giyilen bereler ve bere şapkalardır. Beyaz zemin üzerine siyah benekli berelere bu ilkbaharda çok raslanacaktır.

3 — Uzun ceketler: Dar etekler üzerine giyilen düz hatlı, kısa veya uzun kollu kısa paltolar kadına bir incelik, bir fidan edası vermektedir.

4 — Jarse elbiseler: Jarseler 1956 İlkbahar modasında da baş mevkii muhafaza etmiştir. Bu kumaşın kullanılmadığı yer hemen hemen yok gibidir. Gömlek biçimi spor bir elbise, kolsuz bir gece elbisesi, sabah için zarif ve sıcak manzaralı döpiyesler, ince pliseli öğleden sonra elbiseleri jarseyi hiç te küçümsememişti. Kadınlar vücutlarını saran, onlara hareket serbestisi bırakan jarseyi terketmemeye azmetmiş görünüyorlar.

Cemiyet

Aşure günü

Aşure tatlı bir şeydir. Aşure çok hoş bir şeydir. Aşure besleyicidir. Aşure vitamin doludur. Aşurede buğday vardır, pirinç vardır, her türlü yaş ve kuru yemiş vardır. Aşureyi herkes sever, Türkiye'de, islam takviminin ilk ayı olan Muharrem ayında aşure pişirmek çok eski bir adettir. Aşurenin şöyle bir hikâyesi de vardır: Muharrem ayının onuncu gününde, Nuh'un gemisinde kalanlar bir tencere alarak, erzaklarından arta kalan son kırıntıları içine atıp pişirmişler, sonra oturup hep beraber yemişler ve adını aşure koymuşlar. O zamandan bu zamana âdet olmuş, Muharremin onunda aşure pişirilir Ve komşularla paylaşılır.,

2 Şubat perşembe günü Mithatpaşa caddesi 35 numaraya geliniz ve aşureyi paylaşınız. Çocuklarınızı da beraber getiriniz.

Mrs. Scott, elindeki davetiyeden yukarıdaki yazıları bir daha okudu. Sonra içini çekerek bir yatağında yatan hasta çocuğuna bir de dışarıda lapa lapa yağan kara baktı. Türkiye'ye geleli henüz bir hafta olmuştu. Kocası Amerikan sefaretine mensuptu. Mrs. Scott Ankara'da Türk dostlar edinmek niyetindeydi. Fakat ne çare... Hava berbattı ve çocuğu hasta idi. Doğrusu Mrs. Scott aşure davetine icabet edememekten ötürü büyük üzüntü duyuyordu. O sırada katini celbetti: "Saat 3 ile 6 arasında istediğiniz zaman gelebilirsiniz" deniliyordu. Bu davetiyede cidden bütün kolaylıklar düşünülmüştü: Çocuklar, saat serbestisi...

Mrs. Scott bir ara çocuğunu bırakabilirdi. Kararını verdi. Gidecekti.

Bir yardım şekli

Yağmurlu, fırtınalı berbat bir gündü Yağmur dindi, kar başladı. Fakat bazı hanımlar gene de evlerinden çıkmışlardı. Acele adımlarla Mithatpaşa caddesindeki "Türk - Amerikan Derneği"ne koşuyorlardı. Bunlar aşureyi seven hanımlardı. Ama sevdikleri yalnız aşure değildi. Yardımı da seviyorlardı. Zira bu aşure günü, Arnavutköy Kolejinde bir talebeye burs teinin etmek için tertiplenmişti. Talebe son sınıflara gelmiş ve birden ailesinin mali vaziyeti bozulmuştu. Ona ve onun gibi olanlara Dernek yardım etmek istiyordu. Aşureyi yiyen, masanın üstündeki tepsiye gönlünden kopan parayı bırakacaktı.

Salondaki şömine etrafına tatlı bir sıcaklık vererek çıtır çıtır yanıyordu. Büyük bir masanın üzerinde müşterilerini bekleyen cazip aşure kâseleri duruyordu. Radyodan hafif, neşeli bir müzik yükseliyordu. Çoğu Derneğe mensup olan hanımlar aralarında şakalaşıyor, tatlı tatlı sohbet ediyorlaıdı. Fakat gözler kapıdan ayrılmıyordu. Gönül istiyordu ki, salon dolsun, taşsın. Vakıa müddet uzundu. 3 ile 6 arasında herkes gelip aşuresini yiyebilirdi. İşi olanlar bile bir ara uğrayabilirlerdi. Ama bütün bu düşünceler bekleyenlerin sabırsızlığını önleyemiyordu. Bu aşure gününü bir konserin ve başka toplantıların takip edeceği anlaşılıyordu. Zira bu aşure günü kendisinden umulan hasılatı temin edeceğe benzemiyordu.

Türk - Amerikan Derneği
Aşure

Havanın azizliği

Kabahat aşurede değildi. Çünkü aşure cidden fevkalade idi. O kadar ki, kasesini bitirenlerin bile gözü masada kalıyordu.

Derneğin üyelerinden Nazan Kırkbir, acı acı pencereden dışarıya bakarak:

"— Kabahat havada, diyordu. Zaten bizim şansımız yok. Geçen seneki Mehtap gecemizde de ortalığı sel ler götürdü."

Nülüfer Yalçın da: "Dikkat ederseniz aramızda yeni mezunlardan kimse yok, diyordu. Sade onlar gelselerdi'burada aşağı yukarı yüz kişi olurdu." Bir başka hanım ilâve etti: "Hanımlar gezmeyi daha çok seviyor."

"— Gezmek bu işe mani değil ki... İşte burada arkadaşlar toplandık, hoş vakit geçireceğiz. Mesele teşkilâtlanma meselesi... İnsan komşu ziyaretlerinde bile faydalı olabilir. Beş hanım aralarında anlaşsa ve bir iş günü yapsalar bir günde mesela mahalledeki fakir bir çocuğun kışlık ihtiyaçlarını örebilirler. Büyük teşkilâtlanmalar yanında bu küçüklerin de cemiyete faydalı olmaları mümkündür."

Gözleri kapıda bekleyen bir hanım: "Amerikalı dostlarımızdan da kimse gelmedi" diye şikayet etti.

İşte tam bu sırada Mrs. Scott i çeriye girdi. Uzun boylu, zarif ve cana yakın bir kadındı. Hiç kimseyi tanımadığını anlamak çok güçtü. Rahat hareketlerle kendini taktim etti. Derhal çocuğunun hastalığını, çok üşüdüğünü, fakat aşureyi Türk hanımlarla paylaşmak istediğini söyledi. Çünkü Türkiyede kaldığı müddetçe Türk hayatına karışmak niyetinde idi. Bu mevzu açılınca Türk hanımlar dayanamadılar ve açık kalplilikle fikirlerini söylediler: "Amerikadan gelen her Amerikalı kadın önce bu düşüncede idi. Fakat çok geçmeden kendi aralarında gruplar meydana getiriyorlar, kendi aralarında eğlenmeye başlıyorlar ve dernekleri, tanışma arzularını unutuyorlardı. Gönül isterdi ki, Mrs. Scott da onlara katılmasın.."

Mrs. Scott bariz bir alaka ile dinliyordu.

"— Haklısınız, dedi. Cidden biz Amerikada iken ecnebi dostlarımızı sever, ve arardık. Halbuki sonra Paris'te hep Amerikalılarla ahbaplık ettik. Demek ki, insan yabancı yerde, farkına varmadan kendi kabuğuna çekiliyor. Fakat, emin olun, ben sizleri her zaman arayacağım. Çünkü sizleri hakikaten çok sevdim."

Fakat MRS. Scott en çok aşureyi sevmişti. Hele Üzerine gül suyu dökülünce çok şaşırdı ve: "Bugüne kadar gülsuyunu yalnız cildime sürmüştüm" dedi.

Mrs. Scott Dernekten ayrılırken, misafirperver Türk hanımları, onun hasta çocuğunu unutmadılar ve ona bir kase aşure gönderdiler.

T I B

Hastalıklar

20 milyon frengili

Paul Erlich'in şimiyoterapiyi keşfinin üzerinden 100 yıldan fazla zaman geçti. Bu büyük adamın çalışmalarını takip eden başka bilginler hayvan ve insanlardaki intan hastalıklarını tedavi etmek amacıyla daha birçok şimik maddeler buldular. Nihayet Fleming dahiyane bir sezişle penisillini ortaya koydu. Prof. Chain, H. W. Florey ve mesaî arkadaşlarının etüdleriyle penisillin tasfiyesi, yapısı tesbiti ve kliniğe tatbiki mümkün oldu. Bir çok gram pozitif ve bazı gram negatif mikroplara tesiri tetkik edildi. Nihayet son on yıl içinde bu ilacın frengi tedavisindeki tesiri üzerinde bir çok yayınlar yapıldı. OMS'in yayınladığı bültenin 1954 yılına aid dördüncü sayısı silifilizin penisillinle tedavisine tahsis edilmiştir. Bir çok memleketlerde frengi önemini kaybetmiş olmakla beraber milletlerarası bir konu olarak bugün de ehemmiyetle göz önüne alınması gereken bir mesele teşkil etmektedir. Çünkü OMS'in araştırmalarına göre yer yüzünde 20 milyon frengili vardır. Bazı memleketlerde halkın % 80 ni bu hastalığa bulaşmış durumdadır. Bir zührevî hastalık olarak frengi bölgeden bölgeye ve bir memlekette bir sahadan öbürüne müsabiyet bakımından farklar gösterir. Afrikada % 14.1-32.9 arasında, Asyanın güney doğusunda % 0.6-31 e kadar, Hindistanın bazı bölgelerinde % 50 ye kadar, Mısırda % 0.29-27 ve Habeşistanda % 4.2 den % 82 ye kadar nispet değişmektedir. Bu enfeksiyon yuvaları halk sağlığı için büyük bir tehlike teşkil etmektedir. Artık ulaştırma vasıtaları, yollar, tren hatları, deniz seferleri ve havadan gelip gitmeler o kadar artmış ve nakliyat o kadar süratlen* mis, ticari münasebetler o kadar girift bir hal almıştır ki, bu enfeksiyon yuvalarından hastalığın her tarafa hatta bütün dünyaya süratle yayılması işten'bile değildir. Bu hususta iç memleketlerden çok sahiller, limanlar büyük rol oynar. Şüphesiz, ilerlemiş memleketlerle geri kalmış olanlar arasında da hastalığın yayılması ve tahribatı bakımından fark*' lar vardır.

Sir Howard Walter

Frengiyi yendi

Biraz tarih

Frengi insanlara çok eski tarihden belâ olmuş bir hastalıktır. Ademle Havvanın elma yedikleri sıralarda mevcud olup olmadığını bilmiyoruz. Fakat Mısır mumyalarının kemiklerinde yapılan tetkikler frengi tahribatına benzer; belirtiler tespitine yardım etmiştir. Eski Mısır ve Asur yazılarının incelenmesinden de buna benzer bir hastalığın o sıralarda mevcud olduğu öğrenilmiştir. Çinin sahil şehirlerinde de sifilize benzeyen bir hastalık mevcuttu. Buna "Jalousie des marins" deniliyordu. "Ahdi Atik"te Moab vebasından bahsediliyordu. Bir inanışa göre Christophe Colombe yeni dünyayı bulduktan sonra bu hastalığı o sefere iştirak eden gemiciler Avrupaya naklettiler. O zaman bu hastalığa Morbus Gallicus ve Mal napolitain adları verilmekte idi. Orta çağda sifiliz pek şiddetli tahripler yapan adeta salgın halinde bir hastalıktı. Bir çok krallarda, asilzadelerde ve şövalyelerde bu hastalık mevcuttu. 19 uncu ve 20 inci yüzyılda hastalık iyice etüd edilmiş, hastalığı hayvanlara aşılamak, bu suretle klinik seyrini kovalamak kabil olmuş, nihayet 1905 de Schaudinn tarafından mikrobu tecrid edilmiştir. Bu mikroba Triponema pallidum denilmektedir. Bir yıl sonra da hastalığı meydana çıkarmağa yarayan özel bir reaksiyon ortaya konulmuştur. Bu reaksiyonu bulanın adına izafe edilerek bu kan muayenesine Wassermann reaksiyonu denilmektedir. Sonradan hastalığın tanınmasında kullanılan reaksiyonlar daha çoğalmışsa da Wassermann reaksiyonu bütün zorluklarına rağmen hâlâ kliniklerde başlıca teşhis vasıtası olarak hergün başvurulan bir usul olarak yerleşmiştir.

Frengi sadece veneryen yani insandan insana tenasül yollarile geçen bir hastalık sayılamaz. 1587 de Moravia'da patlak veren bir salgında hamamda vantuz tatbiki Amil olmuştur. 1727'de Fransa'da bir ebe kadın parmağından frengi yarasından 50 gebe kadını aşılamıştır. Koldan kola yapılan çiçek açılarıyla, kan aktarmakla, tatuaj yaptıranlarda iğnelerle bu hastalığın bulaştığı görülmüştür. Herhalde en şanssız hasta-

lar, frengiyi böyle masum yollardan alanlar olmalıdır.

Bütün bu masum bulaşma ihtimallerini bir tarafa bırakırsak frengi tamamen zührevi bir hastalıktır. Ter yüzünde şeytan iğvasına uyarak bu hastalığa yakalanmış 20 milyon insan vardır. İkinci dünya savaşında bir çok memleketlerde hastalık daha da artmıştır. Sifiliz vakalarının çoğu hayatının en verimli çağlarında tercihan genç kadınlarda görülür, bunlar erkeklerden daha küçük yağlarda hastalığı alırlar.

Penisillin

Sir Alexander Fleming'in penisillini keşfinden sonra sifiliz ve benzeri treponem hastalıklarıyla (Pian, Pinta, Bejel) savaş çok kolaylaşmıştır. Etele bir defa enjekte edilmekle tesiri devam eden, uzun süreli "penicillin - retard" dediğimiz preparatların bulunması tedaviyi daha da basitleştirmiştir. Bir yandan da penisillin'in çok miktarda ve ucuz olarak imal edilmesi büyük ekonomik faydalar sağlamıştır. Hemen sifilize yakalanmış olan bir hasta, bugün 10-15 gün içinde bizim paramızla 25-30 lira sarfederek derdinden tamamen kurtulabilir. Hastaların % 90 bu şekilde tam bir şifaya kavuşmaktadırlar.

Penisillin proflaktik olarak kullanılabilir nü? Bu iş biraz karışıktır. Çünkü çok zaman penisillin intanı aldıktan ve sifiliz belirtileri ortaya çıktıktan sonra kullanılmaktadır. Bununla beraber hastalığın kuluçka devrinde penisillin muvaffakiyet sağlar. Buna abortif tedavi denir. İntana yakalanan 69 kişi kuluçka devrinde tedavi edilmiş, sonradan bunlardan üçünde (% 4.5) hastalık belirtileri baş göstermiştir. Halbuki aynı intana maruz kalan 77 kişiye kuluçka devrinde bir tedavi tatbik edilmemiş, bunların 14 ünde (% 18.1) hastalık tezahür etmiştir. Şu halde kuluçka devrinde iken hastalığın abortif tedavisi yapılmalı ve hasta bir mütehassısın devamlı nezaretinde kalmalıdır. Herhalde penisillin proflaktik olarak da faydalı bir ilaçtır. Genelevlerdeki kadınlara koruyucu olarak "penicillin-retard" enjeksiyonları yapılmalıdır. Bu enjeksiyonların aralıkları dikkatli olarak hesaplanmalıdır. Bazı yeni retard penisillinlerin organizmadaki tesirleri 2-3 hafta devam etmektedir. Bir yandan da ağızdan tablet şeklinde alınan preparatlar hazırlanmaktadır. Bunların proflaksi için emniyetle kullanılmalarının zamanı henüz gelmemiştir. Fakat herhalde yakın Ür gelecekte ağızdan alınacak birkaç tabletle böyle vahim bir hastalıkla temas edenleri korumak kabil olacaktır. OMS, penisillin tedavisinin başlangıcından on yıl sonra sifiliz tedavisinin ana hatları üzerinde yeryüzündeki 277 üniversite ve belli başlı dispanserden 294 tedavi şeması toplamış ve bunlar inceden inceye etüd edilmiştir. Bu suretle klasik olarak madenlerle yapılan sifilz tedavisi (bizmuth arsenic,

Ernest Boris Chain

cıva) penisillin tedavisiyle karşılaştırılmıştır. Gelen cevaplardan anlaşıldığına göre bu müesseselerin % 65.3 ü frengi tedavisinde yalnız penisillini; % 28.9 u penisillin ve diğer ilaçları; % 5,8 i de yalnız başına madenleri kullanmaktadır. Kuzey Amerika dispanserlerinin hepsi ve Avrupadaki dispanserlerin % 52.2 si penisilini yalnız başına kullanmaktadırlar. Teni sifiliz için genel olarak kullanılan doz 4.8-6 milyon ünite penisillindir.

Tedavinin devamı ortalama 10-15 gündür. Görülüyor ki, penisillin hastalığın taam tedavi süresini kısaltmış hem de tedavi ücretini çok düşürmüş bulunuyor. Tedavi daha müessir oluyor. Hastalar mütemadiyen doktor muayenehanesi ve dispanserleri ziyaret etmekten kurtuluyor. Bu ilâcın frengi mücadelesinde sağladığı kolaylıkları ise saymakla bitirmek mümkün değildir. Hükümet tabibi neosalvarsan ve cıva yahud da bizmut gibi hasta için fevkalade tehlikeli ilaçları senelerce gayet kısır imkânlarla tatbike çalışırdı. Hastalar bıkar ve tedaviden kaçarlardı. **Jan**darmalar köylerde bunları kovalardı.

Netice

Sifiliz mücadelesinde penisillin tamamen müessir, toksik olmayan ve ucuz bir tedavi vasıtasıdır. Bugün firengiye yakalanmış bir kimse 10-15 gün gibi kısa bir zaman içinde, değeri 25-30 lirayı aşmıyan birkaç penisillin ampulünün şırınga edilmesiyle iyi olabilmektedir.

Penisillin yalnız tedavi edici - curative - bir ilaç değildir. Epidemiyoloji bakımından, kuluçka devrinde hastalığı abortif olarak da iyileştirmektedir. Yani proflaksi de sağlamaktadır.

OMS'in 55 memlekette yaptığı anket sifiliz tedavisinde penisillinin ne kadar değerli bir ilâç olduğunu göstermiş bulunmaktadır. Bir çok memleketler uzun zamandanberi "bizmuth, arsenic, cıva tedavisi"ni terk etmişlerdir. Bazı memleketlerde de bu ilaçlar tedaviyi takviye amacıyla, yardımcı olarak kullanılmaktadır.

Dr. E. E.

A S K E R L İ K

Şura

Yeni Kararlar

Yüksek Askeri Şûra gecen hafta içinde dört gün devam eden toplantılar yaptı. 1956 senesi iğinde Askeri Şûranın yaptığı bu ilk toplantılarda görüşülen konuları şu şekilde sıralamak kabildir:

Subay terfi kanunu, madalya ve nişan tasarısı, ordu kıyafet talimatnamesinde yapılacak değişiklikler, nakil ve tayin işleri talimatnamesi., ordumuzda artan assubay ihtiyacını karşılamak üzere yedek assubay sınıfının tesisi.

Bunlar arasında bilhassa terfi kanunu, assubaylar meselesi ye tayın bedelleri hususi bir alâka uyandırmıştı.

Terfi kanunu

Terfi Kanunu tasarısı, 1950 senesinden bu yana hemen her Askeri Şûra toplantısının gündeminde yer alan maddelerden birisi 'idi. Bugüne kadar Askerî Terfi Kanununun değiştirilmesi için defalarla hazırlık yapılmış, fakat kanun tasarısı bir türlü son şeklini alarak Büyük Millet Meclisine sunulmamıştı. Sivil memurların terfilerini esas tutacak olan kanun tasarısı - Personel Kanunu - şu günlerde Büyük Millet Meclisinden geçecektir. Buna muvazi olarak subay terfi kanunu tasarısının da bu sene içinde kati şeklini alması beklenmektedir.

Subayların terfi esasları bizde, diğer memleketlerde mer'i olan.mevzuattan çok ayrı bir usule bağlanmıştır. Amerika'dan tutun da, İtalya'ya kadar hemen bütün memleketlerde, subayların terfihlerine esas teşkil eden nokta, "seçimle ,terfi" usulüne dayanmaktadır. Otuz seneden daha fazla bir zamandanberi bu memleketlerde bu usul ile terfilerin sağlanması yoluna gidilmiştir. Askeri Şûranın üzerine eğildiği terfi kanununun ana hattı budur. Yani, subayların terfihlerini katılaşmış muayyen senelerden kurtarmak, kabiliyetlere ve aldıkları sicilin nüvesine göre, subay terfilerini süratlendirmek.

Seçimle terfi usulü bizde nasıl tatbik edilecektir? Bunu bir misalle anlatmak kabildir. Meselâ bir üstteğmenin yüzbaşılığa yükselmesi için muayyen bir limit konulmuştur. Bu terfi süresi, meselâ dokuz yıl olarak kabul edilirse, bu dokuz yılın sonunda, müddetini doldurmuş her üstteğmen yüzbaşılığa terfi etmektedir. Tabiatiyle sicillerinde aksaklıklar görülenler bundan istisna edilmektedir. Halbuki yeni getirilecek usul ite bu subayların bir üst rütbeye yükselmeleri halen bulundukları rütbedeki muvaffakiyet derecesine bağlı olacaktır. Bir rütbedeki muvaffakiyetleri çok iyi, iyi, orta ve zayıf olarak bir sınıflamaya tabi tutmak mümkün olursa, veya Askeri Şûra, kanununa vereceği nihai şekilde böyle bir ölçü tutarsa, asgari müddet içinde çok iyi derecede muvaffakiyet gösterenler üstteğmenlikten yüzbaşılığa iki senede terfi edeceklerdir. İyi derece yapmış olanlar için terfi müddeti meselâ dört yıl olacak ve bunu dokuz yılı dolduracak kademeler takip edecektir. Bu suretle ayni kıdemde bulunanlar arasında bir tasnif yapmak imkânı elde bulundurulacak, azami müddet içinde ayni. kıdem içinde bulunanların tanfih etmeleri zarurî kabul edilmesi yoluna gidilmektedir. Yedekassubaylar için muayyen ölçüde bir maaş tayin edilecek, tahmin edildiğine göre bu ücret 150 lirayı geçmiyecektir. Bu yeni hüküm ile ortaokul mezunlarına bir rüçhan hakkı tanınmaktadır. Bugüne kadar er olarak vatan hizmeti gören bu derece tahsil görmüş olanlar bundan böyle orduya assubay rütbe ve maaş ile dahil olacaklardır. Tabiatiyle geniş bir sınıfı ilgilendiren bu mesele memnuniyet ile karşılanacaktır.

Böylece yani yedeksubaylık kanunu tasarısında er sınıfı dışında kalanlar üç sınıf üzerinden toplanmaktadır: Yedeksubaylar, yedek askeri memurlar ve yedekassubaylar.. Yedekassubaylar sınıfına köy ve sanat enstitülerinden mezun olanlar da dahil edilmektedir. İstiyen yedeksubayın, yedeksubaylılığının bitiminde orduda "yedek subay" olarak kalması da mevcut hükümler arasına alın-

Yüksek Askeri Şûra
Subaylar için geni esaslar

Yedek subaylar'

Askeri Şûranın üzerine eğildiği meselelerden birisi de yedek assubaylsrdır. Bugüne kadar lise ve üniversite mezunu olanların yedeksubaylık hakları gibi, bundan böyle yeni bir tarzla ortaokul mezunu olanların da yedekassubaylıklarının reti ortadan kaldırılacaktır.

Tayın bedelleri

Tayın bedelleri için Askeri Şûrada geniş müzakereler olmuştur. Bilindiği üzere tayın bedellerinin emeklilik ile hiç bir ilgisi yoktur. Tayın bedellerinin üç kategori üzerinde ödenmesi derpiş olunmaktadır. Birinci sınıf kara ve hava subaylarına aittir, ikinci sınıfı deniz subayları ve assubaylar teşkil etmektedir. Her iki sınıfın tayın bedellerinin yüz liranın üzerinde olacağı bildirilmektedir. Üçüncü ve Son sınıf ise, kara, hava, deniz kuvvetlerinde çalışan sivil memurlardır. Bunların tayın bedelleri*' nin yüz liranın altında olacağı belirtilmektedir.

Askeri Şûranın aldığı bütün bu kararların birer kanun tasarısı halinde Meclis'in bu seneki çalışma devresine getirileceği anlaşılmaktadır.

Z A B I T A

Cinayet

Vedat Kutlubay
Turist katil

Kaybolan katil

Soğuk, karlı bir gün Ankara'da Fevzi Çakmak sokak 27 numaralı evin ikinci katındaki bir pencereden, bir genç kus başı göründü. Sararmış bir yüzle kapının önünde duran iki kişiye baktı. Gelenleri tanımıyordu.

İstediklerini sordu. Annesi ile görüşmek istiyorlardı. Müsaade istedi ve çekildi. Bir müddet sonra, merdivenden ürkek, çekingen bir kadın iniyordu. Zayıf, siyah gözlü ve hasta idi. Baş örtüsü vardı ve yeşil bir etek ile bir kazak giyinmişti.. Fevzi Çakmak sokağındaki evi ziyaret edenlere şüpheli, soluk bakışlarla baktı:

"— Konuşmak istemiyorum" dedi...

Her şeye rağmen konuşmadı, istenilen malumatı vermek istemedi. Zayıf, ince ve hasta kadın, bundan üç ay evvelki bir cinayetin kurbanı emekli albay Mümtaz Gümüş'ün karısı idi.

Mümtaz Gümüş, Ankara'da uzun seneler oturmuştu, bir evi vardı. Büyük bir kızı, lisede okuyan bir erkek oğlu ile sakin bir ömür geçiriyordu. Komşuları, ordudaki Hizmetinden ayrılmış, fakat kendisine bir iş temin etmiş bu insanı, Mümtaz Gümüş'ü kendi halinde birisi olarak tanıyorlardı. Emekliye ayrılmadan önce, Ankara askeri fabrikalarında müdürlük yapmıştı. Seviliyordu, dürüst tanınmıştı.

Emekliye ayrıldıktan sonra, evinin alt katını kendisine atölye yap* mıştı, pencere pancuru imal ediyordu. Avrupa'dan güç gelen bu malzemenin yerli olarak imali alâka ile karşılanmıştı. Mümtaz Gümüş iyi para kazanıyordu. Atölyesi genişti. Bir odasını kendisine yazıhane yapmıştı. Diğer odalarda pancurları meydana getirecek malzeme, tahtaları vesaire vardı. Sık sık İstanbul'a gidiyordu, bu seyahatler malzeme tedarik etmek maksadı ile yapılıyordu.

Katil eve geliyor

Sekiz ay evvel, Mümtaz Gümüş yanında genç, uzun boylu ve Bulgaristan'dan göçmen geldiğini söyliyen birisi ile eve geldi. Yeni yardımcısını karışına, çocuklarına tanıttı. Genç adamın ismi Vedat Kutlubay idi. Muhtelif işlerde çalışmıştı. Türkiye'ye geldiği zaman Mecidiyeköv de bir akrabasının yanında, gazoz fabrikasında çalışmıştı. Daha sonra, babasını kaybetti, sokakta kaldı muhtelif işlere girdi, bu arada gemilerde çalıştı. Mümtaz " Gümüş bu genç, kimsesiz çocuğu himaye etmek istiyordu, İstanbul'da tesadüfen tanıdığı Vedat'ı yanında çalıştırmak istedi.

Vedat'ın hikayesi hazindi. Günlerce, aç kalmak, issiz kalmak, hiç kimsesi olmamak... Bütün bunlar, bir annenin, bir genç kızın ve erkeğin acıma hisleri ile dolmasına kâfi sebeplerdi. Esasen, Mümtaz Gümüş'ün karısı, kocasının işlerine pek fazla karışmazdı, doğru hareket ettiğinden emindi. Vedat'ı aralarında görmeyi pek yadırgamadılar.

Mümtaz Gümüş ve Vedat sık sık İstanbul'a gidiyorlar, bir müddet kalıyorlar ve dönüyorlardı. İşleri iyi idi. Vedat memnundu, öyle görünüyordu. Mümtaz Gümüş ise, kendisine hakiki bir yardımcı bulduğunu söylüyordu.

Cinayet

1 3 Aralık günü, karısı Mümtaz Gümümüş'ü boşuna bekledi. Mümtaz Gümüş eve dönmemişti. Ertesi günü, merak içinde kalmışlardı, hiç bir haber yoktu. Onun nerede olabileceğini en iyi Vedat bilirdi. Sordular, "Adapazarına gitti" cevabını --aldılar. Bu da normaldi. Mümtaz Gümüş Adapazarından kereste alırdı. Günler geçiyordu. Mümtaz Gümüş'ten bir haber çıkmıyordu. Bir müddet sonra Vedat'da kaybolmuştu, gidişini eve haber vermemişti.

Fevzi Çakmak sokağındaki 27 numaralı ev, bahçe içindedir. Bahçede çiçek tarhları, ağaçlar vardır. Mümtaz Gümüş'ün eve gelmeyişinin üstünden bir hafta geçmişti, karısı bahçede dolaşırken burnuna ağır bir koku geldi. Koku, kocasının atölyesinden geliyordu. İçeri doğru yürüdü kapıyı açtı. Koku gittikçe artıyordu. Odaları dolaştı. Vedat'ın yatmakta olduğu odanın kapısını itince, biraz kendisini zorlamasa, biraz şaşkınlıktan dolayı ne yapacağını bilemez hale gelmese, bayılacaktı. Mümtaz Gümüş yerde yatıyordu. Vedat'ın tam karyolasının dibine yuvarlanmıştı. Yüzü görünmüyordu, başından kan sızıyordu. Derhal dışarı fırladı, çığlıklar kalabalığı Fevzi Çakmak sokak 27 numaralı evin önünde toplamıştı. Polis geldi, hadiseyi tetkik etmeğe başladı. Savcı, cesedi morga kaldırttı. Mümtaz Gümüş'ün atölyesinin kapısına bir mühür vurdular ve hadisenin üzerinden üç aydan fazla bir zaman geçti.

Katil yok olmuştu

Katil kimdi? Mümtaz Gümüş'ün ani olarak öldürülmesinin sebebi neydi, niçin öldürülmüştü? Cinayet, Ankara gazetelerinde neşredildi, fakat Asliye Mahkemesi bir kararla cinayetin uzun bir neşriyata tahammülü olmadığını dikkate alarak, basının hadise üzerinde durmasını menetti.

Cinayetin ortaya çıktığı günler, Suriye'ye doğru bir genç insan yol alıyordu. Düşünceli, asabi ve titizdi. İstanbul'dan hareket etmişti. Mümtaz Gümüş'ün öldürülmesinden, iki gün sonra İstanbul'a gitmişti. Yakın arkadaşlarından birini bulmuş, ondan kendisine bir otomobil temin etmesini istemişti. Bir otomobil, hem. de uzun bir seyahat için hususi bir otomobil... Vedat'ın işinin iyi olduğu, Mümtaz Gümüş'ün yanında bir hayli para kazandığı malumdu ama, uzun bir yolculuk için bir otomobil kiralamak kazanılan bu para ile mümkün değildi. Vedat Adana'ya gitmek istiyordu, acele bir işi vardı. Arkadaşı - ismi Fuat, Vedat ile uzun zaman sefalet arkadaşlığı yapmış bir diğer göçmen-bu nokta üzerinde pek faz-

Mümtaz Gümüş'ün bürosu
Perişan

la durmadı. Esasen, Vedat belki de Adana'ya malzeme temini için gidiyordu. Arandı, tarandı, istenilen otomobil bulunamadı. Vedat arkadaşına geldi, Ankara'ya gideceğini bildirdi, iki gün sonra beni Mümtaz Gümüş'ün evinden ara, dedi.

Adana'ya doğru yol alan o genç düşünceli ve titiz insan Vedat idi. Adanadan Suriye'ye geçiş... Fuat aylarca arkadaşından bir haber alamadı. Mümtaz Gümüş'ün başına gelenleri öğrenmişti. Buna rağmen, Vedat İle bu hadisenin bir münasebetini bulamıyordu. Vedat'tan da bir ses çıkmamıştı, bir ay geçti, iki ay geçti... Nihayet bir gün Suriye'den Fuat'a bir mektup geldi. Arkadaşının Suriye'de olduğunu Fuat bu suretle öğrendi. Niçin Suriye'ye gitmişti, bunun sebebini arılamıyordu. Zabıta hadisenin mesulü olarak Vedat'ı arıyordu. Çünkü, Mümtaz Gümüş'e en yakın Vedat idi, cinayetten önce en çok Vedat Mümtaz Gümüş ile görünmüştü.

Bir hafta önce, Vedat birden Fuat'ın karşısına dikildi. Suriye'den dönmüştü. Vicdan azabından bahsediyordu. Suriye'den başka bir memlekete geçmesi kabil iken dönmeyi tercih etmişti. Mümtaz Gümüş'ü öldürmüştü, fakat kendisine göre, suçlu değildi. Çünkü, Mümtaz Gümüş onu ahlâksızlığa - onun iddiasına göre homoseksüelliğe - teşvik etmişti. Onu bu yola saptırmak için her türlü baskıyı kullanmıştı. Haftalarca mukavemet etmişti. O gün, Mümtaz Gümüş'ün karyolasının yanına cansız düştüğü gün, ayni talepler, ayni hırslı arzu ile tekrarlanmıştı. Red cevabı alınca hücum etmişti. Bütün bunlar karşısında lakayd kalmasına imkân yoktu.

Mümtaz Gümüş'ü itti. Adam sendeledi, bir sağa bir sola yalpa vurdu, düştü. Başı karyolanın kenarına çarptı. Uzandı, kaldı. Vedat bir şaşkınlık devresi geçirdi. Ne olduğunu anlıyamamıştı. Yerde yatan insandan kurtulmak istiyordu. Baygın yere serilmişti. Birden bulutlardan sıyrıldı. Sakin sakin diğer bir odaya geçti, bir tel aldı, uzunca bir tel... Cesedin yanına geldi. Teli boynuna doladı ve sıkmağa başladı. Yüz morardı, hırıltı işitildi. Teli gevşetti ve ağır ağır odadan çıktı. İlk önceleri anlayamadı. Bir adam öldürmenin zulmeti üzerine henüz çökmemişti. Yavaş yavaş bulutlar sıyrılmağa başladı. Bir adam öldürmüştü.

Mümtaz Gümüş'ün karısının kocasını araması üzerine, Ankara'da kalmanın zorluğunu anladı. Onu yakalıyacaklardı, hapishaneye götüreceklerdi. Hemen İstanbul'a gitti.

Yakalanan katil

İstanbul'da bir evin odasında Vedat arkadaşı ile otururken polisin kendisini bu kadar kısa zamanda bulacağım pek tahmin etmiyordu. Nedamet duymuş olabilirdi, nedamet hissi ile teslim olması gerekirdi, yapmamıştı. Üstelik cinayetten sonra kaçmıştı. Üç aylık bir devre herhalde

Mühürlü atölye
Artık mektup gelmiyor

Suriye'de bedava yaşamamıştı. Bu kadar zaman geçmişti, demek ki parası vardı. Arkadaşı bir katilin evinde, yanında bulunmasına pek tahammül göstermemiş olsa gerek... Vedat'ın anlattığı gibi hadise sadece cinsi bir esasa dayanmıyor. Muhakkak olan noktalardan birisi Vedat'ın işi bilerek yaptığıdır. Bir anlık düşünce sonunda vardığı kararı tatbik etmiştir.

Vedat, şimdi Ankara hapishanesindedir. Mahkemesini bekliyor. Duruşmalarda, emekli albay Mümtaz Gümüş'ün öldürülmesinin sebebi hakkında Vedat'ın anlattıklarına pek çok şey ilâve edecektir.

Ortada bir maktul ve bir katil vardır. Cinayeti örten esrar perdesi tamamen açılmamıştır. Katil Vedat, ister bir "cinsi sapık" ın tecavüzleri karşısında nefsini müdafaa sorunda kalarak elini kana bulayan bir biçare,ister kendisini himayesi altına,alan Mümtaz Gümüş'ü parasına tamah ederek öldüren bir maceraperest olsun kıydığı canın hesabını adalet huzurunda verecektir.

Kadın yüzünden işlenen bir sürü cinayet yanında, cinsi sapıklığın sebep olduğu bir sürü zabıta vakası da kriminolojistleri ve sosyologları bu hâdiseler üzerine eğilmeye sevkedecektir.

Bu gibi vakalarda katillerin hunhar ruhu kadar, cemiyetin düzensizliğinden doğan bir çok muvazenesizliklerin de büyük tesiri olduğu muhakkaktır.

TİYATRO

Üçüncü Tiyatro

Dünkü Çocuk

Sadece sanatkarlar değil, istisnasız, bütün seyirciler o akşam tiyat rodan çıkarken memnundular. Memnundular, çünkü:

Ankaranın tarihi Türkocağı tiyatrosu yeniden ihya edilmiş, Ankara bir üçüncü tiyatroya kavuşmuştu.

Devlet tiyatrosu, bu üçüncü tiyatroda temsil ettiği ilk eserin seçiminde, büyük bir isabet göstermiş, mükemmel bir komedi sunmuştu.

Üçüncü tiyatronun ilk eserinde rol alan sanatkârlar başarılı bir eser temsil etmişlerdi. Ankara için bu az şey mi idi ?.

Bilindiği gibi, Amerikalı muharrir Garson Kanin'in dilimize "Dünkü Çocuk" adı ile çevrilen bu eseri, iki sene evvel İstanbulda, Küçük Sahne'de temsil edilmiş ve çok beğenilmişti. Eserin mütercimi Leylâ Erduran'ın İngilizceye vukufu kadar, Türkçeye olan hakimiyeti de alkışlanmalıdır. Asla yadırganmıyan bir tabiilik içinde, adeta telif bir eser dinletiyormuş gibi yabancı bir eseri tercüme edebilmek ne . mühim şeydir ve bunu başarmak ne kadar zordur?..

"Dünkü Çocuk" komedisi, siyasi ve içtimai bir hicivdir, ama son derecede ustalıkla yazılmış bir hiciv... Eseri Saim Alpago sahneye koymuş, Alpago'nun Devlet Tiyatrosunda diğer sanatkârlardan birisimin de başarı ile oynayabileceği hukuk müşaviri Ed rolünü, oynanmamasını kendisi namına tercih ederdik. Fakat ne çare? "Harputta bir Amerikalı"daki komiser tipinin unutulmaz hatırasını biraz gölgelemek istemiş; daha doğrusu, hareketleri ve atmosferi ile Eki Devery rolünde de Komiser Kocabıyık'ı devam ettirmeye gayret etmiş..

Eserin dekorunun güzelliğine de bilhassa işaret etmek gerek. U. Darnrau bu bakımdan, Devlet tiyatromuz için büyük bir kazançtır. Bu dekor içinde, bu derecede vuzuhla belirmiş olan tiplerle meydana getirilen komedinin tek kusuru temposunun yavaşlığıdır. Hepsi bu kadar!

Nuri Altınok'un temsil ettiği Harry Brock tipi bizde "hacıağa" tabirinde ifadesini bulur. Türlü dalavere ile ve hurdacılıkla zengin olmuş, kaba bir adam, revülerde figüranlık yapan basit bir kıza tutkundur. Kız ise ayrı bir âlem...

Nuri Altınok, Harry'nin ruhuna nüfuz edebilmiş, onun kabalığı ile muvazi yürüyen hakimiyet ihtirasını olduğu gibi Aksettiriyor. Gökçen Hıdır ise ilk defadır ki, kendisinden hayranlıkla bahsettirecek bir başarıya ulaşmış bulunuyor. O basit kadının eğitimle yavaş yavaş inkişaf safahatım, onun muvaffakiyeti ile takip edebiliyoruz. Sadece şuhu sormak lâzım: acaba bu genç sanatkârı, Küçük Sahnede aynı rolü temsil eden Heyecan (Başaran)ı aynen taklit etmeye kim icbar etti?

Aynı eserde, Müşfik Kenter'in de sağlam bir başarı kaydettiğine işaret etmeliyiz. Senatör rolünde Nüzhet Şenbay tatminkâr değildi.Senatörün eşi Semiha Berksoy'un rolünü biraz daha etüd etmesi yerinde olurdu.

Şeref Gürsoy, sonradan görme zenginin sadık adamı rolünü, mümkün olduğu kadar aksatmamaya çalışarak oynuyor. Uzun zaman sahnede kalıp çok az konuşan bu gibi rollerin güçlüğü düşünülürse, Şeref Gürsoy, lüzumundan fazla kendisini göstermek hevesine kapılmamakla en uygun hareket tarzım seçmiş olu yordu.

Türkocağı sahnesinde üçüncü Tiyatronun ilk açıldığı akşamdan itibaren temsiline başlanan Dünkü Çocuk komedisinden çıkan -seyirciler ve sanatkarlar işte bütün bu sebeplerden dolayı çok memnundular.

Şehir Tiyatrosu

Hayal Köşkü

Böyle sessiz ve sönük geçen bir prömiyere İstanbul Şehir Tiyatrosu Dram kısmı tarihinde şimdiye kadar tesadüf edilmemişti.' Temsil saati yaklaştığı halde - hava muhalefetinden dolayı - kimsenin, gelmemesi, Kapıda bilet kontrolü yapan memurlar kadar bu karda kışta herşeyi göze alıp Tiyatroya koşan bir kaç Tiyatro aşıkını da şaşırtmıştı. Salonda 50-60 kişi ya vardı, ya yoktu!. Halbuki "Hayal Köşkü" bu sezon Şehir Tiyatrolarında sahneye konan piyeslerin en mükemmeliydi.

Jean Anouilh adı geçen mevsime kadar pek bilinmiyordu. Filhakika evvelce yine aynı sahne'de "Vahşi Kız"ı ve Ankara'da "Antigone"si oynanmıştı ama bu eserler fazla rağbet görmemişti. Fakat geçen sezon Maxs Meinicke, müellifin "Colombe" unu ele alıp, telleyip pullayıp, değerli bir temsil halinde seyircilere "Beyaz Güvercin" adıyla sununca, bu piyesin gördüğü rağbet tiyatrolarımızda hemen bir "Anouilh Modası" yarattı. Müdürler, rejisörler hemen kolları sıvadılar ve repertuarlarına birer "Anouilh" dahil etmekle işe başladılar. Böylelikle aynı sezon içinde, ayni müellifin "Şatoya Davet"-ini Devlet Tiyatrosunda, "Jezabel"i-ni Ankarada San'atseverler Klubü Oda Tiyatrosunda, "Hırsızlar Balosu"nu İstanbul Teknik Üniversite San'at Klubünde, "Antigone" sini gene İstanbul Akademi Tiyatrosunda seyretmek mümkün oldu. Paris'te bulunan müellif herhalde bu durumdan ziyadesiyle memnun olmuştur. Fakat hayreti her halde memnuniyetinden daha büyüktür. Günkü kendi memleketinde bile bu kadar rağbet ve iltifata mazhar olmamış, bir sezon içinde 5 piyesi birden sahneye konmamıştı.

"Hayal Köşkü" Jean Anoullh'un "Colombe" kadar olmamakla beraber ona yakın mükemmeliyette bir piyesidir. Suavi Tedü "Veronalı İki Centilmen" ve "Annemi Hatırlıvo-

Hayal Köşkü

Bu kadar hakikat arasında

mamur bir rejisör olarak karşımıza çıkıyor.

Genç **tiyatro** adamının, **vasat bir** aktör olarak kalacağına iyi bir rejisör olmak yolunu tutması ve buna çalışması memnuniyet verici bir haldir. Sahneye koyacağı eser üzerinde dikkatle çalışıyor rol tevziatından dekoruna, kostümlerinden fon müziğine kadar en ufak teferruat üzerinde titizlik gösteriyor ve neticede **iyi** bir temsil ortaya çıkarıyor.

Netice olarak denilebilir ki, Anouilh'in "Hayal Köşkü" gerek mütercimi Prof. Sabri Esat Siyavuşgil'in başarılı Türkçesi ile, gerek rejisörün dikkatli çalışmasının mahsulü olan muvaffak bir mizansen **ile** mevsimin en çok alâka toplayacak **oku** Ur temsili sayılmalıdır. Bu piyes bir ©ok hayallerin hakikat olmasının mümkün olduğunu göstermiştir.

Eserde rol alanlara gelince: Muzaffer Arslan, sevgilisine sadece bir gece için kiraladığı bu hayal köşkünde randevu veren Georges rolünde, Tiyatromuzun 1 numaralı "jön"ü olduğunu ispat ediyor. Sevgilisi İsabelle'de Gülistan Güzey, saf ve masum bir genç kızın bütün hususiyetini verebiliyor. Georges onu, tatlı yalanına inandırabilmek için sahte anababa da kiralamıştır. Bunlar eski Ur aktörle yine eski meşhur bir aktris'dir. Ercüment Behzad Lav ile Necla Sertel bu rollerin en uygun mümessilleridir. Gerçi, Bayan Sertel biraz alaturka kalıyor, fakat kendisini rolüne öylesine kaptırmış ki bu kusuruna affetmek güç olmuyor.

Georges'un hakiki **ana** babasında, Şaziye Moral ne kadar tabii ise Neşet Berküren o derecede mübalağalı Perihan Tedü "Hayal Köşkü"nün Barbara'sında büyük ilerlemeler kay detmiş, diksiyonunu düzeltmiş oyuna ile ahenk temin edebilmiş... Sadıman Ayşın ile Fatma Andaç, ufak rollerinin hakkını vererek oynuyorlar. İbrahim Delideniz, köşkün emektar bir adamı **olarak** kirayla tutulan şef garson rolünde, başarılı Ur kompozisyon yapmış.

Temsilin en başarılı san'atkarı, Georges'un arkadaşı Robert rolünde Abdurrahman Palay'dır. Fizik imkânlarından, dolgun sesinden faydalanmasını bilen bu aktör, karısını en yakın arkadaşının metresi olarak bilen ve bu doruma parası için - göz yuman Fransız delikanlısı rolünde çok muvaffak olu. Netice itlbarile "Hayal Köşkü" bu sezonun en güzel temsilidir demek mübalağalı olmaz.

S P O R

Futbol

Hasan Polat
Mali mesuliyet

Milli maç

3 ocak cuma günü bir sabah gazetesinin sekiz sütun üzerine iri puntularla verdiği haber ortalığı karma karışık etti. "Macar Millî Takımı gelmiyor". Bu başlığı okuyanlar hayret lerini gizleyemediler.

Macarların son dakikada Ur **mali** garanti istemeleri ve bu temin edilmedikçe seyahate çıkmıyacakları haber veriliyordu. Halbuki, istihbaratı kuvvetli ve spor mevzuunda iddialı bulunan diğer gazetelerin hepsi Macarların aynı günün akşamı İstanbula geleceklerini bildiriyorlardı. Acaba bu zıt haberlerin hangisi doğru idi? Sporla alakalı, alâkasız pek çok şahıs, tam, bir aydan beri yapılan büyük reklâmlar karşısında hadiseye yakınlık göstermişlerdi. Hayatında hiç maça gitmiyenler dahi bu sebeple olacak bilet uydurmanın peşine düşmüşlerdi. Talebin fazlalığı bilet piyasasını korkunç denecek bir şekilde yükseltmiş ve karaborsaya düşürmüştü.

Atlayan kimdi

Macarların gelmeyecekleri haberi spor çevrelerinde bir bomba tesiri yaratmıştı. Büyük gazeteler sabahın erken saatlerinde haberi tahkik etmek için müracaat edecek merci arıyorlardı. Vakit ilerlemiş olmasına rağmen bu mevzuda konuşacak bir tak selahiyetli şahıs yoktu. Bulunanlar, ise "bizde böyle bir şey duyduk. Temas halindeyiz. Henüz kat'i bir şey öğrenmiş değiliz" demekte idiler. Bu arada Ankaradaki Macar Sefirinin telefonu sık sık çalıyordu. Telefonu açanlar daha karşı tarafın sualine meydan vermeden: "Sefir bey yoklar. Nerede olduğunu bilmiyoruz" demekle iktifa ediyorlardı. Macarların gelip gelmiyeceğini, An karadaki sefaretten başka bilmesi ihtimali olan bir de İstanbuldaki Ticaret Ateşesi Terec vardı. Organizasyonu yapan bu şahıstı. Ateşe kendisine müracaat edenlere mali bakımdan anlaşmaya varıldığını, verilecek yüz bin liraya mukabil pisasadan mal çekebileceğini bu durum karşısında ihtilaf mevzuu kalmadığını bildirdi.

Federasyon faaliyete geçiyor

Haberden en çok heyecanlanan futbol federasyonu azaları oldu. Durumu hemen Ankaraya aksettirdiler. Hadiselerin son şekli hakkında Dışişleri Bakanlığına malûmat verdiler. Macar federasyonunun, Baş kan Hasan Polattan bir garanti mektubu istemesi doğrusu acayip bir teklifti. Çünkü federasyon başkam **mali** mevzuda mes'ul bir memur gibi imza vermek yetkisine sahip değirdi.

Başbakan müdahale ediyor

*M*acarların son dakikada bu seyahatten vaz geçmeleri ve maçı amile etmeleri Ankarada çok soğuk karşılandı. Başbakan Adnan Menderes işe müdahale ederek "Türk Hükümetinin verdiği sözle bir spor konseyinin vereceği kararın bir tutulamıyacağını" Dışişleri Bakanlığı kanalı ile Macar sefirine bildirdi. Bu söz karşısında Macarlar daha fazla direnmediler. Vaziyeti derhal memleketlerine naklederek millî takımın o gün Viyanadan kalkacak uçağa yetişmesini bildirdiler. Hikaye de böylece bitmiş oldu.

Macarlar geldi

Bütün bu hadiselerin olup bittiği günün akşamı şiddetli Karayel fırtınasının muhalefetine rağmen saat 23.40 sularında Macar millî takımı Yeşilköy hava meydanına indi. Soğuk, hava alanını dondurmuştu. Uçağın iniş yapamıyacağı ve Atinaya döneceği rivayetleri dolaşmaktaydı. Nitekim meydan durumun tehlikeli olduğunu pilota bildirdi. Fakat pilot bütün mes'uliyeti kabul ederek piste indi. Gecenin geç vaktinde İstanbul gazetecileri, Federasyon erkânı ve Macar sefaret memurları karşılamaya gelmişlerdi. Hava iyi olsaydı hiç şüphe yok ki büyük Ur meraklı kütlesi de gene bu saatte ora da toplanacaktı. Çünki bu büyük şöhretlere karşı-biraz da propagandanın tesiri ile - sempati duyanların adedi bir hayli kabarıktı. Dr. Sebeş'in peşi sıra inen futbolcular doğruca Gümrük salonuna alındılar. Gazetecilerin sual yağmuruna **sadece** Dr. Sebeş cevap veriyordu. Futbolcular ve kafilede bulunan **diğer** idareciler

bir tek kelime bile söylemediler. Dr. Sebeş, "Türkiyeye gelmeniz neden geçikti?" sualine karşı "Buna cevap vermiyeceğim" dedi. Kafile içersinde tek seçici Eşfak Aykaç'ın geride bıraktığımız haftanın Çarşamba günü Bölge binasında yaptığı basın toplantısında gazetecilere, geleceğini bildirdiği Altın kafalı Kocsis yoktu. Sebeş Kocsis'in disipline aykırı hareket etmiş olduğu için bu seyahate iştirak ettirilemediğini söyledi. Macarlar geceyi İstanbul'un büyük otellerinden birinde geçirdiler. Ertesi günü Galatasaray lokalinde hafif bir antrenman yaptılar. Ayni gün bölge binasında Macar idarecileri ile futbol federasyonu üyeleri bir toplantı yaptı.

Milli maç tehir ediliyor

Havaların ani olarak bozulması ve devamlı yağan kar tespit edilen tarihlerde Macarlarla milli ve temsili karşılaşmaların yapılmasını imkânsız hale sokmuştu. Macar idarecileri bu hususta federasyonun yaptığı teklifleri gayet uysal karşıladılar. Dr. Sebeş'in: "Hiç bir millete göstermediğimiz yakınlığı sizlere duymaktayız. Tamamen arzularınıza göre hareket edeceğiz" demesi doğrusu evvelce işledikleri hataları tamire kâfi gelmişti.

Hakem mevzuu

Milli ve temsilî karşılaşmayı idare edecek olan Yugoslav hakemler de hava muhalefeti yüzünden Türkiyeye gelememişlerdi. Bu durum karşısında tek seçici Eşfak Aykaç ve Federasyon Başkanı Hasan Polat İsrail'den veya İtalya'dan hakem getirtmeyi düşündüklerini Dr. Sebeş'e bildirdiler. Sebeş ilk teklifte gösterdiği centilmenliğe bir ikincisini daha ilâve etti. "Sizde Beynelmilel hakemler yok mu? Niçin dışardan hakem getirtiyorsunuz. Biz sizin hakemlerinizin bu maçları idare etmesine taraftarız" dedi. Doğrusu bu jest. Sebeş gibi Dünya çapında bir idareci tarafından tam zamanında ve yerinde yapılmıştı. Böyle konuşmasının mühim sebeblerinden biri kendi takımına olan itimadı, ikincisi ise, hiç şüphe yok ki, bizim hakemlerimizin dürüstlüğüne olan inancı idi.

Ferenc Puskaş
Şöhret

Son karar

Federasyon Macar idarecileri ile vardığı anlaşma neticesinde geçen hafta cumartesi *günü.* bir tebliğ neşretmiştir. Bu tebliğe göre 8 ve 10 Şubat tarihlerinde İzmirde 12 Şubat pazar günü Ankarada 15 Şubat çarşamba günü İstanbulda temsili ve 10 Şubat pazar günü ise İstanbulda Milli maç yapılacaktır.

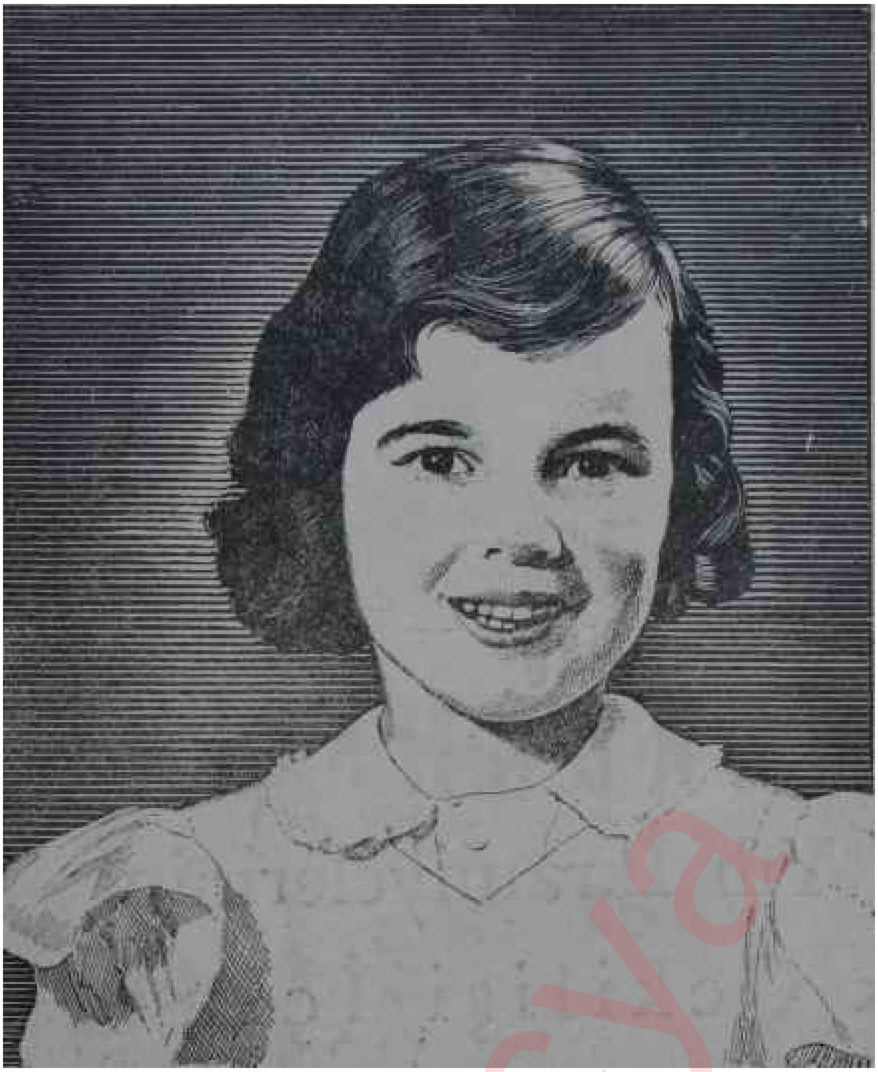
Tehirin faydaları

Gerek temsili, gerek milli karşılaşmalarda bir galibiyet, hatta bir beraberlik alınacağı umulamaz. Nitekim bütün Macar futbolcuları, idarecileri ve antrenörleri bu hususu belirtmişler, "peşin olarak söz söylemek futbolda hatalı ise de yapacağımız temasları kazanmamız normaldir" demişlerdir. Bu hükümlerinin kuvvet bulması için - sanki lüzum varmış gibi - "iki sene evvel şehrinizi ziyaret eden Voröş - Löbogo takımında oynayan arkadaşlardan öğrendik" demektedirler. Hele bazıları, meselâ Puskas, "Helsinkide 052 senesinde size karşı oynadım. Takımınız kuvvetli ve enerjikti. Tahmin ederim aradan geçen zaman içersinde daha fazla kuvvetlenmişsinizdir" diyordu. Helsinki Olimpiyatlarında Macarlara 7-1 mağlup olmuştuk. Bu rakkamı hatırlayanlar Macarlar için çok nazik kimseler demekten kendilerini alamadılar. Millî maç tarihinin 10 Şubat'a bırakılması bizler için bir fayda sağlıyacaktır. Çünkü milli takımımız yapılacak muhtelif temsili karşılaşmaları yakından görecek ve ona göre kendisini ayarlıyacaktır. Bu, neticenin çok farklı oluşuna bir dereceye kadar sed çekecek ve, ayni zamanda da çocukların gözlerinde bir heyula vaziyetine getirilen Macar futbolü hakkında iyi kötü bir şeyler öğretmiş olacaktır. Muhtelif temsili karşılaşmalarda Macarların ellerindeki genç elemanları deneyecekleri ve buna rağmen çok iyi neticeler alacakları kanaati umumidir. Macarlar en çetin rakiplerini İstanbulda bulacaklardır. N. S.

İzmir'deki maç

Şöhretli Macar futbolcüleri memleketimizdeki ilk maçlarını İzmir'de 12.000 kişilik Alsancak Stadında oynadılar. Budapeşte - İzmir karmaları arasındaki bu maç, Macarların futboldeki üstünlüklerini açıkça ortaya koyan bir netice ile bitti. İlk devrede bütün maharetlerini ortaya koyan misafir takım yediği 1 gole mukabil 7 sayı kaydetti ve ikinci devrede işi gösteriş ve fanteziye dökerek seyircileri memnun etmeğe çalıştı. Neticede de sahadan 8-1 galip ayrıldı.

Hayat, kaliteye bağlı olduğa zaman - Squibb itimad edebileceğiniz bir isimdir.

Bugünün yeni ilaçları çocuğunuz için daha uzun bir ömrü ifade eder.

Dünyanın her tarafında imal edilen bütün Squibb müstahzarları üzerinde mevcud olan "kontrol, numaraları:
1) İptidai maddelerin nereden geldiği, 2) ilâcın kimin tarafından imal olunduğu, 3) hangi testlerin yapılmış bulunduğu hakkında derhal malûmat teminini mümkün kılar. Herbir kontrol numarası gayet teferruatlı bir raporla birlikte Birleşik Devletlerdeki Squibb Merkez Laboratuarlarındaki hususi bir "kontrol,, kütüphanesinde saklanmaktadır

Squibb'in zerke mahsus Streptomisinli penisilin müstahzarlarınla imali esnasında 117 "kontrol, muayenesi yapılmaktadır. Doktorunuz ve eczacınız Squibb Müstahzarlarının dünyanın hiçbir yerindeki hiçbir Squibb Laboratuarından en sıkı kimyevi, fiziki ve mikrobiyolojik muayene ve tahlilleri geçirmeden satışa çıkarılmadığına emin bulunmaktadır.

Hayatı bir kontrol numarasına bağlıdır.

Bugün, tam şu anda, İstanbuldaki Squibb Laboratuarı gayet dakik kalite kontrolu testleri yapmaktadır. Muayene edilmekte olan ilâç partisine de halen bir numara verilmiş bulunmaktadır.

9 gün içinde Amerika Birleşik Devletlerinde, New Jersey, New Brunswick'deki Squibb Merkez Laboratuarı da aynı ilaç partisinin İstanbuldan hava yolile 8000 kilometre kat'ederek gelen bir numunesi, üzerinde aynı dakik kalite kontrolu testlerini yapacaktır
Dünyanın iki ucundaki bu karışık kontrol sistemine ne lüzum vardır ? '

Bütün Squıbb müstahzarları, nerede imal edilirlerse edilsinler, birbirinin tamamen aynı olan yüksek kalite standardlarına sahip olmalıdır Squıbb'ın denizaşırı ülkelerdeki Laboratuarları aynı formülleri, aynı iptidaî maddeleri ve aynı kontrol metodlarını kullanır ve her ilacı Birleşik Devletlerdeki Squibb Merkez Laboratuarile birlikte iki defa kontrole tâbi tutar.

Eğer bir ilaç partisi Squibb'in yüksek standartlarına tevafuk etmezse piyasaya çıkarılmaz ve asla eczanenizin rafında yahut hastanelerde görünmez.

Sqüibb müstahzarlarının mutlak olarak daima aynı evsafı, safiyeti ve müessiriyetı haiz olmasını temin eden bir kontrolden - çifte kontrolden - geçirildiğini ifade etmesi ıtibarile ' Squibb «kontrol» numarası doktorunuz için bir garanti teşkil eder.

İstanbulda Squibb Laboratuarlarının tesis edilmesile, Türkiyedeki doktor ve eczacılar, bir zamanlar yalnız Birleşik Devletlerden gelen aynı Squibb ilâçlarını daha çabuk, daha kolay ve daha çok miktarda temin edebilmektedirler.

SQUIBB
İLAÇLARI
1858 DENBERİ